

Rachel Antonsen

Vaktbikkje eller supporter?

En studie av undersøkende sportsjournalistikk i norsk presse

**Masteroppgave 2018
Master i journalistikk
OsloMet – storbyuniversitetet, Institutt for journalistikk og mediefag**

Sammendrag

Temaet for denne studien er hvordan undersøkende sportsjournalistikk praktiseres i ulike deler av norsk presse, og hvordan den såkalte overgangssaken kan brukes som case for å beskrive den undersøkende sportsjournalistikken i Norge. Problemstillingen er: *Hvordan praktiseres undersøkende sportsjournalistikk i ulike deler av norsk presse?* Studiens to forskningsspørsmål er: *Hvordan ble «overgangssaken» dekket av TV2, Budstikka og Josimar? Hvilke likheter eller ulikheter kan man se på redaksjonene som er analysert?*

Problemstillingen er besvart ved å gjennomføre en tekstanalyse av TV2, Budstikka og Josimar skrevet om overgangssaken. Det er også gjort intervjuer med journalister i de ulike redaksjonene.

Studien viser at det ikke har vært en tradisjon for kritisk undersøkende sportsjournalistikk i Norge, men at sportsjournalistikken er på bedringens vei. Sportsjournalistikken har også hatt journalister som har hatt et for nært forhold til kildene sine. Alle journalistene i denne studien ytret et ønske om å drive med undersøkende journalistikk, men trekker frem ressurser og økonomi som en utfordring for å kunne drive med undersøkende journalistikk. En fordel med dagens sportsjournalister er at mange har gode kunnskaper og derfor bør få muligheten til å grave.

Under overgangssaken brukte Josimar måneder på å sette saken i en større kontekst, mens TV2 og Budstikka fulgte saken mens den gikk. Forutsetningene redaksjonene har for å drive med undersøkende sportsjournalistikk preget også resultatet av dekningen. Artikkelen som blir analysert er et resultat av undersøkende journalistikk utført av TV2, selv om de ikke nødvendigvis virker undersøkende per definisjon. Derfor kan man også si at det var mer undersøkende journalistikk rundt overgangssaken enn det kanskje virker, fordi undersøkende journalistikk også handler om hvilke arbeidsmetoder man bruker. Referater fra rettssaken med vitneutsagn, skjulte dokumenter og kommentarer er blant sakene som kom under dekningen, og som viser hvordan redaksjonene har drevet med undersøkelser gjennom dekningen.

Abstract

The topic of this study is how investigative sports journalism is practiced in various parts of the Norwegian press, and how «overgangssaken» can be used as a case to describe investigative sports journalism in Norway. The main subject for investigation is: *How is the investigative sports journalism practiced in different parts of the Norwegian press?* The two research questions are: *How was «overgangssaken» covered by TV2, Budstikka and Josimar? What similarities or inequalities can be seen in the analyzed editorial teams?* The main subject of investigation has been answered by using a textual analysis of TV2, Budstikka and Josimar written on the case. It has also been interviews with journalists in the various newsrooms.

The study shows that it has not been a tradition for critical investigative sports journalism in Norway, but it has been a positive change in the Norwegian sports journalism. It has also been a tradition in the Norwegian sports journalism where the journalist has had too close relationships with their sources. All the journalists in this study expressed their desire to engage in investigative journalism but highlight resources and economy as a challenge. The sports journalism in Norway is filled with knowledgeable journalists and the journalists should therefore be given the opportunity to investigate.

Josimar spent months looking at the case from different perspectives, while TV2 and Budstikka followed the ongoing investigation. The assumption the editorial teams has to engage in investigative sports journalism also influenced the result of the coverage. The articles being analyzed are a result of investigative journalism conducted by TV2, although they do not necessarily seem investigative by definition. Therefore, it can be said that there was more investigative journalism around «overgangssaken» than it may seem because the chosen working method has an influence on investigative journalism. Reports from the trial with witness statements, hidden documents and comments are among the documents that were discovered during the media coverage, showing how the editorial teams have conducted surveys through the coverage.

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING.....	1
1.1 Bakgrunn for valg av oppgave.....	1
1.2 Problemstilling.....	4
1.3 Oppgavens oppbygning.....	5
2. TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	6
2.1 Litteraturgjennomgang.....	6
2.2 Sportsjournalistikk.....	9
2.2.1 Kritikk mot sportsjournalister.....	10
2.3 Sjangre og tema.....	12
2.4 Undersøkende journalistikk.....	13
2.4.1 Reaksjoner på undersøkende sportsjournalistikk.....	15
2.5 Journalister og kildene.....	17
2.5.1 Kildekritikk.....	17
2.5.2 Heiagjeng eller kritiker?.....	19
2.6 Lokaljournalistikk.....	21
3. METODE.....	24
3.1 Bakgrunn for valg av metode.....	24
3.2 Casestudier.....	25
3.2.1 Bakgrunn for valg av case.....	26
3.3 Tekstanalyse.....	27
3.4 Kvalitative intervjuer.....	28
3.4.1 Valg av redaksjoner.....	30
3.4.2 Valg av intervjuobjekter.....	32
3.4.3 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet.....	32
3.4.4 Transkribering.....	34
3.4.5 Organisering av intervjumateriale.....	34
4. ANALYSE DEL 1: TEKSTANALYSE.....	36
4.1 Innledning.....	36
4.2 TV2s dekning.....	38
4.3 Budstikkas dekning.....	40
4.4 Josimars dekning.....	42
4.5 Sentrale artikler fra deknningen.....	45
4.5.1 TV2 avslører overgangssaken.....	45
4.5.2 Skjulte dokumenter blir avslørt.....	49
4.5.3 Budstikkas fokus på bindinger.....	51
4.5.4 Overgangssaken i en større kontekst.....	54
5. ANALYSE DEL 2: INTERVJUANALYSE.....	61
5.1 Tradisjon og endringer med tiden.....	61
5.2 Fra kjendiser til storindustri.....	62
5.3 Mot bedre tider.....	64
5.4 Overgangssaken.....	66
5.4.1 Arbeidsdagene.....	67
5.4.2 Kildearbeid.....	70
5.4.3 Utfordringer.....	73
6. OPPSUMMERING.....	76
6.1 Forslag til å styrke undersøkende sportsjournalistikk.....	80
6.1.1 Forslag til videre forskning.....	81
7. KONKLUSJON.....	83
REFERANSER.....	85

Forord

En lang, utfordrende men også utrolig inspirerende tid med arbeidet i forbindelse med min masteroppgave går mot slutten. Jeg startet min tid som masterstudent i 2016, og går ut to år senere med mange erfaringer og kunnskaper som jeg tar med meg videre i livet og i min karriere.

Først og fremst ønsker jeg å takke veilederen min, Harald Hornmoen, for all hjelp og støtte jeg har fått i denne prosessen. Takk for at du trodde på meg når jeg ikke trodde på meg selv, og for at du alltid ga meg gode og konstruktive tilbakemeldinger som hjalp meg i prosessen.

Jeg ønsker også å rette en stor takk til informantene fra TV2, Budstikka og Josimar som stilte til intervju i forbindelse med denne studien. Takk til John Christian Lundstadsveen, André Strømnes, Håvard Melnæs og Lars Johnsen for at dere har delt deres erfaringer og kompetanse med meg. Deres tanker og refleksjoner har vært avgjørende for studiens resultat.

Til slutt ønsker jeg å takke medstudenter, venner og familie for en god støtte i denne prosessen. Jeg ønsker å rette en spesiell takk til Ellen som har vært min største støtte gjennom denne tiden, og til storebror Tarjei som har lest og kommet med gode tilbakemeldinger til oppgaven. Det avsluttende arbeidet med denne masteroppgaven har vært litt mindre skummel og vanskelig med deres hjelp.

Tusen takk!

Rachel Antonsen

Oslo, mai 201

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av oppgave

Høsten 2011 fikk en TV2-journalist John Christian Lundstadsveen et tips om at noe kunne ha foregått bak kulissene i forbindelse med overgangen til den islandske fotballspilleren Veigar Páll Gunnarsson. Etter suksess i Stabæk gikk han til franske Nancy, før han endte opp i Vålerenga. Tiden i Vålerenga ble ikke på langt nær så bra som tiden i Stabæk, og islendingen stod med tre mål på 20 kamper (Melnæs & Johnsen, 2016, s. 10) I midten av oktober 2011 kunne TV2 avsløre at Gunnarsson ble solgt til Vålerenga for en betydelig mindre sum enn andre bud. I tillegg ble 15 år gamle Herman Stengel trukket inn i saken (Lundstadsveen, 2011c). Det ble starten på flere år med skjult informasjon som kommer fram i lyset, nærmest daglig dekning i media og korrupsjonstiltaler av fire fotballtopper. Alle de fire tiltalte ble frikjent i retten, og flere har i ettertid søkt å finne ut om dette var en korrekt avgjørelse eller ikke. Saken blir i media kalt for *overgangssaken*.

Denne studien vil basere seg på intervjuer med sportsjournalister og tekstanalyse av artikler skrevet i TV2, Budstikka og fotballmagasinet Josimar. Ved å bruke blant annet undersøkende journalistikk og tilhørende metoder, ønsker jeg å finne ut hvordan undersøkende sportsjournalistikk praktiseres i de ulike redaksjonene. I tillegg vil det analyseres hvordan overgangssaken ble dekket i disse tre redaksjonene, og hvordan redaksjonene praktiserte undersøkende journalistikk om saken. Oppgaven har som mål å finne ut om de tre redaksjonene praktiserer sin undersøkende sportsjournalistikk likt eller ulikt og hvor mye de fokuserer på dette feltet. Jeg har valgt å bruke overgangssaken som case da den skiller seg fra andre saker i norsk sportsjournalistikk de siste årene. Den er større i omfang, gikk over en lang tidsperiode og var alvorlig med tanke på at flere mennesker kunne ende opp med fengselsstraffer.

Overgangssaken startet med en gravesak fra TV2. Bak ryggen på journalistene stod involverte i Stabæk og Vålerenga som var klar over at omstendighetene rundt overgangen til Gunnarsson ble sjekket ut. Det førte til flere utfordringer for journalistene i de tre redaksjonene. Mens TV2 fikk sikret seg sentrale kilder og fikk undersøkt sentral informasjon, stod Budstikka som lokalavis på bar bakke da den største fotballklubben i regionen ble

involvert i en sak ingen hadde sett maken til. For Budstikka ble dekningen preget av at de ikke fikk sentral informasjon fra kilder. Fotballmagasinet Josimar publiserte i etterkant av saken sitt største arbeid noen sinne, dokumentaren «De frikjente».

I Norge er det, ifølge medieforsker Gerd von der Lippe, ikke en tradisjon for kritisk sportsjournalistikk. Sportsjournalistikk er også et lite undersøkt felt innenfor forskningen. Spesifikt for sportsjournalistikken er at det også er relativt få undersøkende arbeidere, selv om man i de siste årene har sett flere eksempler på dette. Et beskjedent antall artikler i sportsjournalistikken har et kritisk blikk, og valg av kilder er ensartet (2013, s. 66). Med denne studien ønsker jeg å få et innblikk i hvordan undersøkende sportsjournalistikk praktiseres i ulike deler av norsk presse, og vil bruke overgangssaken som case for å belyse dette. Hvordan er hverdagen for en sportsjournalist i dagspressen i forhold til journalistene i fotballmagasinet Josimar? Hvordan ble saken dekket i de ulike mediehusene? Motivasjonen er å kunne gi en større forståelse av hvordan sportsjournalistikken som felt behandler store saker som blir beskrevet i dette arbeidet.

Stiftelsen for en Kritisk og Undersøkende Presse (SKUP) har siden 1991 jobbet for å fremme kritisk og undersøkende journalistikk i Norge. Miljø, kultur og sport er felt som har vært fraværende de to tiårene SKUP har eksistert, da det ikke har vært en markant interesse fra journalistene. Enkeltsaker har likevel kommet i søkelyset med spredte mellomrom. I 2008 fikk Lars Backe Madsen og Jens M. Johansson SKUP-diplom for boken *Den forsvunne diamanten - historien om fotballens mørke side* om fotballklubben Lyns salg av John Obi Mikel. sportsjournalistikken roper på kritisk journalistikk, og det har i SKUPs levetid vært lite gravende journalistikk omkring sport (Warmedal & Hjeltnes, 2012, s. 18, 29). I 2017 fikk VG SKUP-diplom for *Nådeløs åpenhet* om åpenhet i idretten (Christiansen, Welhaven, Øgar, Stokstad & Hernes, 2017).

I Norge kan vi smykke oss med å ha verdens beste idrettsutøvere i flere idretter, udiskuterbart i hvert fall i mange vinteridretter. Når Norge tar et gull i langrenn, kan seerne nyte en time med studiosending hvor Bjørgen, Klæbo eller Sundby stolt viser fram medaljene fra dagens øvelser. Det kan være lett å glemme at det er journalister som styrer sendingene, der utøverne snakker om hvor rørt de var på oppløpet, etterfulgt av en videohilsen hjemmefra fra stolte foreldre og fans i hjembygda. Disse koselige sendingene, med journalister som nærmest opptrer som private støttespillere på sidelinja har høstet mye kritikk, blant annet under en

debatt på SKUP-konferansen i 2018, og av flere journalister som er intervjuet i forbindelse med denne studien, og det er også dette som har gjort meg interessert i sportsjournalistikken som felt. I overgangssaken var dette nære og «koselige» ikke et tema, da ingen av journalistene hadde et nært forhold til de involverte i saken, men det er likevel et viktig tema for å inkludere journalistenes syn på vennskapsforhold mellom intervjuer og objekt. I tillegg kan temaet belyse mangelen på kritisk journalistikk, og gi en generell forståelse av sportsjournalistikken i Norge.

Under SKUP-konferansen i 2018 ble sportspressen heftig diskutert, og ordstyrer Ingerid Stenvold stilte spørsmålet om sportspressen er en kritisk vakthund eller en ivrig supporter. Denne debatten kom i avslutningsfasen av min masteroppgave. Det viser det hvor viktig det er at det settes fokus på slike tema, og at norsk sportspresse i større grad har begynt å vurdere sitt eget arbeid. Det kommer i debatten fram at sportsjournalistikken har blitt bedre, men den har litt igjen å gå på. Journalistfaglig metode må komme først, og det mangler en vilje og en interesse etter å lete etter viktige saker blant journalistene. Kommentator Leif Welhaven forklarte under debatten at redaksjoner må legge til rette for undersøkende og gravende journalistikk. Dagbladet-kommentator Esten O. Sæther var imidlertid uenig med Welhaven. Han mener at sportsredaksjonene blir pratet ned, og at den samme debatten kunne gått på regionale og lokale aviser. Videre ble det også debattert rundt journalisters bindinger, hvor advokat og fotballekspert Lise Klaveness, som også var i panelet, ble trukket fram. Klaveness er både fotballekspert og medlem i påtalenemda, og kan komme til å måtte ta avgjørelser i påtalenemda om saker hun tidligere har hatt en mening om som fotballekspert (Waatland, 2018). De siste årene har også bindinger i sporten blitt diskutert i økende grad. I overgangssaken kommer det fram eksempler med skjulte bindinger som hadde stor betydning for saken.

1.2 Problemstilling

Oppgavens problemstilling inneholder en hovedproblemstilling og to forskningsspørsmål. Forskningsspørsmålene er basert på tema som vil belyse særlig viktige deler av problemstillingens omfang.

Hvordan praktiseres undersøkende sportsjournalistikk i ulike deler av norsk presse?

- *Hvordan ble overgangssaken dekket av TV2, Budstikka og Josimar?*
- *Hvilke likheter eller ulikheter kan man se på redaksjonene som er analysert?*

Med disse spørsmålene ønsker jeg å undersøke hvordan norsk presse jobber med sin undersøkende sportsjournalistikk, samt hvordan TV2, Budstikka og Josimar jobbet under overgangssaken. For det andre ønsker jeg å sammenligne dagspressen med magasinpressen, og gi et innblikk i hva som skiller de ulike redaksjonene i deres arbeid. Jeg søker også å få en forståelse av hvordan dagens sportsjournalistikk fungerer, og hvordan den bør drives framover. Jeg vurderer overgangssaken til å være et godt eksempel innenfor norsk sportsjournalistikk. Saken er valgt fordi den ble dekket av flere mediehus over en lengre periode, heller enn eksempelvis å velge VGs åpenhetssak som hovedsakelig ble dekket av dem. I tillegg er overgangssaken en relativt ny sak, og som også etter rettssaken levde videre med nye arbeider. Oppgavens metoder vil være tekstanalyse og kvalitative intervjuer, som jeg vil utdype videre i metodekapitlet.

Hvordan jobber mediene på et felt som er i konstant bevegelse? Mens TV2 og Budstikka har løpende dekning på sin nettside, skal Budstikka også fylle spaltene sine i avisen, selv på dager det skjer lite. Josimar skal ha nok stoff til å fylle et helt magasin hver måned. Hva er forskjellen på å jobbe som sportsjournalist i dagspressen og sportsjournalist i et rent fotballmagasin? Kan disse redaksjonene sammenlignes for å få et helhetlig bilde av norsk sportsjournalistikk?

Den oppsatte problemstillingen er konstruktiv, og bidrar til at jeg gjennom oppgaven kan diskutere og analysere norsk undersøkende sportsjournalistikk.

1.3 Oppgavens oppbygning

Første kapittel er studiens introduksjon. Kapitlet gir et kort overblikk over studiens tema og et bilde på hvordan sportsjournalistikken har vært, og presenterer at det har vært en mangel på kritisk undersøkende sportsjournalistikk i norsk presse. Videre presenteres oppgavens problemstilling og to forskningsspørsmål som skal besvares gjennom oppgaven.

Kapittel to presenterer studiens teoretiske perspektiver. Det presenteres først en litteraturgjennomgang med forskning gjort på undersøkende sportsjournalistikk. Det vises også til eksempler på undersøkende arbeider gjort i sportsjournalistikken nasjonalt og internasjonalt. I tillegg legges et teoretisk rammeverk frem, som vil brukes som bakgrunn for den kommende analysen. Kapitlet presenterer kritikk på feltet, og har deretter fokus på sjanger, lokaljournalistikk og prinsipper som ulike forskere mener bør oppfylles i undersøkende journalistikk og innenfor kildekritikk. Sportsjournalister trekkes ofte frem for å ha for nære forhold til sine kilder, noe som blir diskutert i kapitlet. Det presenteres også hvordan ulike arbeider innenfor undersøkende sportsjournalistikk har vekket reaksjoner.

Kapittel tre er studiens metodekapittel. Her presenteres studiens to metoder og hvorfor disse vil bli brukt. Studien vil belyses ved bruk av en case som vil bli presentert i tillegg til valg av redaksjoner og informanter i forbindelse med casen. Studiens metoder blir nærmere forklart, før det redegjøres for tema som transkribering, organisering av intervjumateriale og hvorfor troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet kan brukes i stedet for reliabilitet, validitet og generalisering.

Kapittel fire og fem er studiens to analyse- og drøftingsdeler. Her vil det bli gjennomført en tekstanalyse gjort på artikler skrevet av tre redaksjoner i deknningen av overgangssaken, og presentasjon av funn fra intervju med fire journalister fra disse redaksjonene. Denne delen skal besvare problemstillingen, og gi et overordnet bilde av journalisters forståelse av sportsjournalistikken i dag samt deknningen av én sak i sportsjournalistikken.

Kapittel seks er en oppsummeringsdel av studiens funn, samt forslag til å styrke undersøkende sportsjournalistikk og hvordan studien kan være et bidrag i videre forskning. I kapittel seks vil det komme en konklusjon som viser likheter og ulikheter med de tre redaksjonene, og hvordan dagens undersøkende sportsjournalistikk kan belyses ved hjelp av studiens funn.

2. Teoretiske perspektiver

Teorikapittelet i oppgaven tar for seg relevant teori og sentrale begreper i diskusjonen rundt undersøkende sportsjournalistikk. Undersøkende sportsjournalistikk er et lite utforsket tema, men byr på mange ulike problemstillinger som kan undersøkes, som hvorfor det er lite av dette eller hva som definerer feltet slik det er i dag. Det er først og fremst interessant at tilsynelatende blir flere undersøkende arbeider i sportsjournalistikken, og at slike arbeider blir viktige også utenfor sportsjournalistikkens eget felt. Å forske på et nytt fagfelt kan være utfordrende, men fordi sport og sportsjournalistikk er noe som engasjerer mange, er det viktig å beskrive hvilke prosesser som skjer i kulissene. Nettopp derfor fanget en setning om sportsjournalistikk min oppmerksomhet i en forelesning, da en foreleser nevnte at sportsjournalistikken er preget av koselige saker og journalister som heiajenger.

Teorikapittelet innledes med å gå gjennom ulike arbeider gjort innen undersøkende sportsjournalistikk. Kapittel 2.2 tar for seg sportsjournalistikk og presenterer kritikk på feltet, som går ut på at sportsjournalistikken er for lite kritisk, og at journalistene som arbeider med sport har for lite kunnskaper til å grave i områder som juss og økonomi. Det presenteres også arbeider gjort i undersøkende sportsjournalistikk og reaksjoner dette førte til. Videre presenteres teori om undersøkende journalistikk som felt, med utgangspunkt i Nils Hansons bok om undersøkende journalistikk. Teorikapitlet tar også for seg kildekritikk og kildekritiske prinsipper, og forholdet mellom journalister og kilder som ofte har blitt kritisert for å være for nært. Dette vil bli et viktig tema i intervjudelen, hvor journalistene selv reflekterer over dette forholdet. Det siste som presenteres i teorikapitlet er teori om lokaljournalistikk som jeg har valgt å ta med fordi én av de undersøkte reaksjonene er en lokalavis.

2.1 Litteraturgjennomgang

Første del av teorikapittelet vil både presentere litteratur om undersøkende sportsjournalistikk og noen eksempler på undersøkende sportsjournalistikk i norsk og internasjonal presse. Kritikk av sportsjournalistikk har kommet fra mange kilder, inkludert i nyhetsrom og akademisk forskning (English, 2017, s. 533). Det kommer til uttrykk både i norsk og internasjonal forskning at det er en mangel på kritisk sportsjournalistikk. På tross av veksten i sportsfeltet har det vært en mangel på undersøkende sportsjournalistikk, også i britisk presse.

I 2004 presiserte journalist og forfatter David Conn at det har vært lite undersøkende sportsjournalistikk, på tross av sportens økte interesse. Tilhengere av sport ønsker også å lese om andre tema, selv om sport er underholdning. I et intervju med Raymond Boyle sa Conn:

There is no tradition of investigative journalism in the sports media. There is some great writing about sports, but in terms of digging away and breaking new stories, there is no great tradition. While there is more sports journalism now than ever before, the investigative element of this journalism is largely undeveloped (Boyle, 2006, s. 95).

En undersøkelse av den skandinaviske sportspressen viser at artiklene i sportsjournalistikken i Norge, Sverige og Danmark konsekvent har vært underholdende og handlet om de fremste utøverne, toppklubber og populære idretter. Et interessant funn er at sportsnyhetene på danske TV2 har hatt et fall i seere siden 1994. Avisspaltene fylles opp av resultater og sammendrag, og fotball dominerer deknningen med over halvparten av alle artiklene skrevet i sportsjournalistikken i Skandinavia. Tema som økonomi og idrettspolitikkk var nærmest fraværende, med kun åtte prosent av 3196 artikler. Den ukritiske sportsjournalistikken dominerte i undersøkelsen, og kun 19 prosent av artiklene var kritisk vinklet (Jørgensen, 2002).

I de senere årene har det derimot vært flere eksempler på undersøkende sportsjournalistikk internasjonalt, med blant annet journalisten Andrew Jennings i spissen. Jennings er kjent for sitt arbeid med korrupsjon i FIFA og IOC, og har blant annet gitt ut boken *The Lords of the rings* om hva som skjer i kulissene til De olympiske leker og internasjonal idrett (Simson & Jennings, 1992). Sammen med medforfatter Vyv Simson innleder Jennings boken med at dette er en verden som er vanskelig å tre inn i (Sønsteng & Polenzyski, 1992, s. 7).

Forfatterne åpner døren til en verden hvor avgjørelser blir tatt bak stengte dører, og penger øremerket til idretten i stedet blir øremerket til utenlandske bankkontoer. Boken tar opp systemet rundt De olympiske leker, fra store aktører til sponsorer som Coca Cola og Adidas, og idrettens mørke sider, med doping, en udemokratisk ledet olympisk bevegelse og en dekning som styres av sponsorer (Sønsteng & Polenzyski, 1992, s. 274). I 2017 stakk The Guardian av med flere priser under British Sports Journalism Awards. Journalist Daniel Taylor vant prisen Sports Scoop of the year for hans arbeid med å avsløre seksuelt misbruk i fotballen (GNMpressoffice, 2017).

I Norge har TV2 Sporten har en stor satsning på live-sendinger rundt den norske Eliteserien, tidligere Tippeligaen. Det blir i *Et kritisk blick på sportsjournalistikk* rettet kritikk mot disse

live-sendingene, og journalistikken blir beskrevet som problematisk fordi «mediebedriften og norsk fotball har en felles interesse av at produktet skal være populært». Navnet *Tippeligaen* stammer fra ligaens hovedsponsor, Norsk Tipping. Under intervjuer med spillere og trenere før, under og etter kamp blir intervjuobjektene plassert foran store plakater med logoene på sponsorer. I et innlegg i Aftenposten i 2007 rettet professor Knut Helland kritikk til dette, og mener at TV2s økonomiske interesse av fotballen bør føre til mer gravende journalistikk (von der Lippe, 2013, s. 66). Norsk Tipping har tidligere vært under lupen i undersøkende sportsjournalistikk. Allerede i 1997 satte Frank Brandsås og Einar Odden fokus på bindingene mellom Norsk Tipping og sportsjournalister, og de skriver at «en halv mannsalder etter at Norsk Journalistlag tok et oppgjør med smøring, frynsegoder og samrøre med kildene, levde norske sportsjournalister fortsatt fett på gavene fra Norsk Tipping (Brandås & Odden, 1997, s. 9).

TV-dekning har bidratt til en større sportsindustri, men det har vært en mangel på undersøkende sportsjournalistikk i kringkastingen. Forfatter Richard Williams sa i et intervju med Boyle at fjernsyn viser fotball som underholdning, og stiller spørsmål til om det i det hele tatt har vært noe undersøkende sportsjournalistikk på fjernsynet. Dette samsvarer med von der Lippe som mener at det ikke har vært en tradisjon for kritisk sportsjournalistikk på NRK og TV2 (von der Lippe, 2013, s. 66). Williams retter også kritikk til at det ofte er andre journalister enn sportsjournalister som har undersøkt i sportsjournalistikken. (Boyle, 2006, s. 96). Siden Boyles bok kom ut i 2006 har det imidlertid kommet flere undersøkende dokumentarer innenfor sport. I Norge er et av eksemplene TV2s *Frifinnelsen* om overgangssaken, mens det i utlandet har vært laget undersøkende dokumentarer blant annet om doping.

Et av de største og beste undersøkende arbeidene i sportsjournalistikken i Norge de siste årene er VGs arbeid med åpenhet i idretten. Journalistene Anders K. Christiansen, Leif Welhaven, Sindre Øgar, Morten Stokstad og Øystein Hernes arbeidet for å få en større åpenhet i idretten. Norsk idrettsledelse skulle under lupen, og de første sakene kom i februar 2016. Hovedmålet for prosjektet ble å gi offentligheten innsyn i driften og ikke minst, i kostnader. Det kommer fram i deres SKUP-metoderapport at de hadde hørt fra kilder uavhengig av hverandre om «en lederkultur der det å gi uttrykk for divergerende oppfatninger fort kunne resultere i utfrysning», i en organisasjon «tuftet på frivillighet og vaffelsteking». Arbeidet har gitt stor innsikt i idrettens indre krefter, blant annet er det avdekket detaljer rundt pengebruk i Sotsji

og åpenhet i særforbundene. Etter den første publiseringen har det gått slag i slag, med saker om ting som reisevirksomhet, lønninger og maktanvendelse. Det første gjennomslaget i arbeidet kom da det i slutten av mars 2016 ble kalt inn til møte hvor idrettstoppene måtte forklare sin åpenhetspolicy til daværende kulturminister Linda Hofstad Helland. Arbeidet varte i ti måneder og førte til resultater og økt oppmerksomhet rundt åpenheten i idretten. «Kanskje er det på tide å gravlegge det i noens øyne lettere devaluerende begrepet «sportsjournalist», og begynne å titulere oss som det vi bør bestrebe oss på å være (Christiansen et al., 2017).

2.2 Sportsjournalistikk

Den australske medieforskeren Garry Whannel skisserer en triangel med sport i midten, hvor hjørnene beskriver lett underholdning, drama og journalistikk (1992, s. 61). Selv om teorien fokuserer på fjernsyn, dekker den i dag all mediesport (von der Lippe, 2013, s. 70).

Triangelen handler ikke om undersøkende journalistikk, men Whannel kontekstualiserer hvordan sport er sammensatt av ulike elementer, som gjør at man kan forstå journalistikken på feltet. Undersøkende artikler er ofte lange og inneholder mye informasjon. Et resultat av dette er at journalistene må ta grep for å sikre at leserne ikke ønsker å legge vekk saken de leser fordi den blir for lang eller komplisert. Spesielt kan dette knyttes opp i analysen av Josimars dokumentar som var like lang og omfattende som en bok. Kan det at journalistikken inneholder noe som er dramatisk og underholdende gjøre at den treffer publikum bedre?

Det *dramatiske* er bygd opp av historiefortelling og dramaturgi, og *journalister* rapporterer og argumenterer med fokus på habilitet, nøytralitet og objektivitet. Publikum blir *underholdt* av stjernestatus, storslåtte produksjoner og engasjement (Whannel, 1992, s. 60). Selv om ikke forskningen på sportsjournalistikken har en lang tradisjon, kan sportsjournalistikken spores tilbake til 1860-årene (Wallin, 1998, s. 11). 1970-årene viste en underholdende ambisjon i sportsjournalistikken som var sterkere, og dette gikk utover den informerende funksjonen. Nå var sportsjournalistene underholdere, eksperter og formidlere mellom utøvere og leserne (Wallin, 1998, s. 217). Dersom en kamp, en nyhetsartikkel eller en TV-sending også er underholdende eller dramatisk, vil det vekke følelser og engasjement hos publikum.

2.2.1 Kritikk mot sportsjournalister

Sportsjournalistikken har blitt kritisert for å være for snill, med beskrivelser som «koselig». Men hvorfor er det slik at det er så vanskelig med gravende journalistikk overfor idretten, spør von der Lippe (2013, s. 313). Hun stiller spørsmål til om det eventuelt er et samrøre mellom aktører i sportsjournalistikk og sentrale idrettsledere. De tette relasjonene mellom journalister og ledere, trenere og utøverne kan spille inn i diskusjonen om hvorvidt media er for snille. Idrett skal først og fremst nytes, ikke kritiseres (von der Lippe, 2013, s. 313-314). Fokuset på det kroppslige, sanselige og estetiske kan være en grunn til at mediesporten fremdeles er lite kritisk (von der Lippe, 2013, s. 17).

I en artikkel fra 2013, kritiserer medieforsker Helge Østbye sportsjournalistikken og krever mer graving på feltet. Han trekker fram den da pågående rettssaken om overgangene mellom fotballklubbene Stabæk og Vålerenga, som senere i denne oppgaven vil brukes som case. Østbye mener at det kreves økonomisk og juridisk kompetanse for å dekke sakene skikkelig, og at den vanlige sportsjournalistikken er dårlig egnet til det. I større grad må en kritisk sportsjournalistikk granske og følge store penger. Han uttaler at «det er få områder som er så grumsete i forhold til Vær Varsom-plakaten som sportsfeltet (..) Man har ikke den avstanden og den kritiske holdningen som man bør ha» (Johansen, 2013). I en artikkel på samme nettsted fire år senere kommer kommentator i VG Sporten, Leif Welhaven, med utsagnet om at han ønsker å begrave «sportsjournalist» som begrep. Han stiller spørsmålet om de skal bli tatt på alvor som undersøkende, kritisk presse, eller om de skal drive med formidling. Det er for kommentatoren viktig å dekke følelser og resultater, men det trengs også et fokus på kritisk journalistikk. Framover i oppgaven vil «sportsjournalist» brukes aktivt. Det er et begrep som klart og tydelig forklarer hvilket felt journalisten jobber med, og det er også et begrep som brukes på folkemunne. Welhaven mener derimot at sportsjournalister på lik linje med andre skal drive kritisk journalistikk, og at de skal være «journalister som jobber med sport» (A. Hagen, 2017).

Leder i Norske Sportsjournalisters forbund, Reidar Sollie, støtter Østbye. Han mener at eksperter i en TV-sending som for eksempel sjonglerer mellom klubber og TV ikke bør kuttes, men at bruken må være journalistisk håndtert. Bindinger mellom mediehus og klubber er uheldig, og man bør være bevisste på sportsjournalisters historiske rekruttering fra lokale idrettslag (Johansen, 2013). Tom Humphries i The Irish Times har identifisert faren ved at

journalister skal «reise for nært sirkuset» (Boyle, 2006, s. 15), og sportsjournalister har møtt kritikk for å ha for nære forhold til kildene sine. Det er altså interessant å stille spørsmål til journalister om hvorvidt de mener at forholdet mellom sportsjournalister og kilder er for nært, eller om dette ikke blir et problem i arbeidet med undersøkende saker.

Boyle hevder at mangelen på kunnskap rundt businessverden er en faktor som spiller inn i mangelen på undersøkende sportsjournalistikk (2006, s. 97). Selv om fotballens økonomiske aspekter den senere tiden har fått en økt dekning, har kvaliteten vært for lav. Blant annet skyldes dette at sportsjournalister ikke har hatt gode nok kunnskaper om økonomi. En naturlig forklaring på dette har vært at språket ofte er et teknisk regnskapsspråk som fører til manglende kjennskap til økonomiske forhold (Boyle, Dinan & Morrow, 2002, s. 163-164). Selv om dette var en problemstilling så langt tilbake som til 2002, kan vi fortsatt den dag i dag se forskernes poeng. Boyle et.al. poengterte allerede den gang at kjendisdrivne historier ville øke, fordi idrettsstjernenes kommersielle viktighet fortsetter å vokse (Boyle et al., 2002, s. 178). Den dag i dag er sportsjournalistikken fylt av idrettsutøvere med en stjernestatus som er minst like viktig som deres prestasjoner, mens sportens økonomiske aspekter enda ikke er i hovedfokus for dekningen.

Et manglende kritisk blikk går igjen som en kritikk blant flere. Senere i studien er fire informanter fra ulike mediehus intervjuet, hvor alle nevnte at det har vært for mye fokus på enkeltpersoner i stedet for å grave. Å fokusere på personen bak idretten er et gammelt fenomen, og oppstod på 70-tallet da et tydelig grep i journalistikken ble en personorientering hvor det nære og autentiske ble mer fokusert på. «Jakten på stadig nye sider av livene til kjente politikere, populære finansstopper, popartister og toppidrettsutøvere kan bli store medieoppslag» skriver von der Lippe (2013, s. 80) Hun skriver om tabloide nyheter, og nevner at fokus på skandaler, tragedier, konflikter, betroelser og intimitet er noe som øker i sportsnyhetene. Noe som trekkes fram som hovedpunktene i tabloide nyheter er at innholdet skal være «dramatisk», med temaer som vold, skandaler og kjendisstoff (von der Lippe, 2013, s. 85).

Enkelte mener at det har vært en mangel på kritiske og undersøkende arbeider i sportsjournalistikken, men det betyr det ikke at det ikke finnes. Av eksempler som trekkes fram av personer jeg har snakket med i forbindelse med denne masteroppgaven, nevnes navn

som Andrew Jennings, David Rowe og Raymond Boyle. Men også i Norge har vi sett eksempler på undersøkende arbeider i sportsjournalistikken.

2.3 Sjangre og tema

Som sjanger er sportsjournalistikken begivenhetsorientert, og i tillegg til å melde om det som allerede har hendt, dekkes i stor grad også det som skal skje. Slike tendenser ser man også i kultur- og underholdningsjournalistikken. Generelt sett er sport høyt prioritert i aviser (Allern, 2001, s. 112). Sjangre er «en formidlingskode der bestemte valg av oppbygning, stil og fortellerteknikk er avstemt etter ulike typer innhold, arbeidsmetode og sosial kontekst».

Tekster i ulike sjangre har fellestrekk som er et resultat av valg man gjør rundt innholdet, arbeidsmetode og kontekst (Roksvold, 1997, s. 9). Von der Lippe skisserer nyhets-, feature-, og kommentarjournalistikk som de viktigste sjangrene, og sportsjournalistikken faller under nyhetsjournalistikken. Under denne kategorien finnes referater, intervju, notis, reportasje og bakgrunnsartikler (von der Lippe, 2013, s. 64).

Nyhetsartikkelen er journalistikkens hovedpunkt. Den skal formidle informasjon som samfunnet er interessert i, og formidle fakta. Man kan skille mellom «hard news» og «feature», som indikerer om noe har skjedd siden den siste oppdateringen kom, eller om det ikke er umiddelbart inntruffet. I feature, eller «soft news», går man gjerne dypere inn i et tema med lengre artikler og kontekst for harde nyheter (Hornmoen, 2003, s. 181-182). I reportasjer oppsøkes steder og personer, og journalisten skal dokumentere. En reportasje kan blant annet være analyserende, skildrende og fortellende – i tillegg til at den skal være refererende (Roksvold, 1997, s. 16, 24). Josimar har utgaven om overgangssaken som «dokumentar». De produserer vanligvis flere reportasjer samlet i et månedlig magasin.

Thore Roksvold kaller artikler om nyheter, kultur, sport, politikk, næringsliv og utenriks for stoffområder. Videre viser han til at moderne avisartikler kan fordeles på sjangrene nyhetsmeldinger, notiser, ledere, kommentarer, anmeldelser, reportasjer, portretter, kåserier, kronikker og inserater. En leder er ofte skrevet av redaktøren, og skal komme med en konklusjon. Den skal også uttrykke medieorganets syn. Kommentaren skiller seg fra lederen ved at den gjerne er skrevet av en redaksjonell medarbeider med «spesiell innsikt og bakgrunnskunnskap i det emnet som kommenteres.» (1997, s. 10, 16).

Sportsjournalistikken har av flere blitt kalt for medias «leketøysavdeling» (Se Boyle, Rowe & Whannel, 2010; von der Lippe, 2013). I Rowes artikkel *Sports journalism – Still the toy department of news media?* analyserte Rowe australske aviser. Rowe delte sportssidene opp i 17 kategorier, samt en «annet»-kategori, som strekker seg fra relativt ”sportsoppluttende” temaer som «resultater fra spesifikke kamper, konkurranser eller turneringer» til det mer sosialt ekspansive temaet «sport og sosial integrasjon/diskriminering». Fordelingen av artikler viste en sterk konsentrasjon på de første tre kategoriene, som angår et bestemt sportslig individ eller lag i en bestemt konkurranse. Disse temaene utgjorde 61% av det samlede australske gjennomsnittet, og 56% av artiklene i Sidney Morning Herald som forventes å inneholde en større kritisk undersøkende og analytisk vektlegging. På en annen side utgjorde sport og sosial integrasjon/diskriminering bare 4.16% av artiklene i det samlede australske datasettet. Tabellen viser også at ikke mange kilder ble brukt i hver artikkel, og at de klare «ikke-media»-kildene er «utøvere», «trenere» eller andre talspersoner som gir kommentarer og reaksjoner (Rowe, 2007, s. 393-395). Sportsjournalistikk har beveget seg nærmere en underholdnings- og kjendisjournalistikkform som opererer for å opprettholde et system med idrettsstjerner, på bekostning av andre mer kritiske rammer (Rowe, 2007, s. 385).

2.4 Undersøkende journalistikk

Undersøkende journalistikk er ikke et sett eksklusive metoder som bare kan praktiseres av noen få utvalgte. Undersøkende journalistikk er journalistiske metoder satt i system; grundigere, mer systematisk, mer utfordrende – mer av alt. Forutsetningen for å drive undersøkende journalistikk er journalistens holdning, ansvar og kunnskap. (Østlyngen & Øvrebø, 1999, s. 321)

Undersøkende journalistikk har flere definisjoner. Mark Lee Hunter & Nils Hanson beskriver undersøkende journalistikk slik:

Investigative journalism involves exposing to the public matters that are concealed – either deliberately by someone in a position of power, or accidentally, behind a chaotic mass of facts and circumstances that obscure understanding. It requires using both secret and open sources and documents (2011, s. 8)

Hunter & Hanson legger vekt på det kritiske aspektet i den undersøkende journalistikken. Det som blir skjult, blant annet av noen i en maktposisjon, skal gjennom undersøkende journalistikk komme fram til publikum (2011, s. 8). I undersøkende journalistikk leter man etter det som skiller seg fra den daglige dekningen. Arbeidet går over lengre tid og man fordypet seg i en problematikk (Ekström & Nohrstedt, 1996, s. 101).

Hanson som tidligere var leder for det undersøkende TV-programmet Uppdrag Granskning, presenterer i boken *Grävande journalistik* seks prinsipper som bør oppfylles i undersøkende journalistikk. Disse vil brukes både for å beskrive fenomenet og som veiledning i det videre arbeidet med å analysere artikler i analysedelen:

- *Kritisk innfallsvinkel*: Fokus ligger på det som ikke fungerer og som på ett eller annet sätt kan beskrivas som ett missförhållande.
- *Viktig ämne*: Bara en samhällsfråga av stor betydelse för allmänheten kan motivera den oftast kostsamma arbetsinsatsen, de ibland hårdföra arbetsmetoderna och den kritiska publiceringen.
- *Eget initiativ*: Redaktionen bestämmer själv vad som är viktigt.
- *Egen research*: Reportern samlar själv metodiskt in uppgifter och dokument, ofta under hårt motstånd.
- *Egen analys*: De insamlade uppgifterna och dokumenten sorteras och värderas. En expert kan vara reportern behjälplig i analysen, men publiceringen står och faller inte med vad någon säger.
- *Exklusivitet*: Allmänheten får ta del av viktiga uppgifter som annars inte skulle ha kommit fram (Hanson, 2009, s. 13).

En av grunnleggerne av Investigative Reporters and Editors, Robert Greene, har tre vilkår for undersøkende journalistikk. Det må være journalistens egne undersøkelser, emnet skal være av rimelig stor viktighet for leseren, seeren eller lytteren og noen prøver å hemmeligholde disse sakene fra offentligheten. Selv om undersøkelser er gjort av andre, kan disse vilkårene oppfylles dersom journalister selv gjør undersøkelser (Østlyngen & Øvrebø, 1999, s. 335). Finn Sjøe har skrevet boken *Undersøkende journalistikk* og gjennomgår Greenes vilkår. Han mener at det er rimelig at journalistene selv undersøker, og at man kan være enig i at saken må engasjere. Likevel er dette et svakt krav, og man må stille spørsmål til om det er nok at saken engasjerer noen få, eller mange. Temaet må etter Sjøes mening ha betydning for mange (2011, s. 20-21).

Begreper som *gravende* og *undersøkende* går hånd i hånd. Det handler om det som *undersøkes* i journalistikken, i større grad enn sakene som kommer på løpende bånd. For fotballmagasinet Josimar tok det flere måneder å undersøke forholdene i det som resulterte i en 176 siders lang dokumentar om overgangssaken. Slikt omfattende arbeid grenser til vitenskapelig forskning fordi det er så utfordrende (Hanson, 2009, s. 13). Mens journalister både på nett og i papiraviser jobber for å rekke korte tidsfrister og må fylle avisa, er graving tidkrevende undersøkelser som går dypere enn de raske nyhetene som presenterer overflaten (Warmedal & Hjeltnes, 2012, s. 269).

2.4.1 Reaksjoner på undersøkende sportsjournalistikk

Under arbeidet med masteroppgaven kom jeg i kontakt med journalist i Dagens Næringsliv Lars Backe Madsen, som har skrevet flere sportsjournalistiske bøker. Madsen vil ikke bli brukt som en av informantene i analysedelen, men hans kompetanse innenfor undersøkende sportsjournalistikk er svært interessant og nyttig for å få en god forståelse av sportsjournalistikken i årene som har gått. I samtalen med Madsen ble spesielt ett eksempel trukket fram, som han mente kunne være en av grunnene til at det kritiske arbeidet i sportsjournalistikken i Norge stoppet opp. TV2-journalist Gerard Helskogs dokumentar *Finnes det doping i norsk toppidrett?* kom i 2002, i programmet *Rikets tilstand*. Dokumentaren kom i kjølvannet av OL på Lillehammer i 1994, og hevdet at rundt 150 medikamenter ble rekvirert til den norske langrennsledelsen før OL (Skaalmo & Eckblad, 2012). Dette viste seg å være fullstendig feil. Det var ikke bestilt inn 150 medikamenter, men rundt 20. Listen på 150 medikamenter var en liste over et totalt varesortiment. Helskog og TV2 arrangerte etterpå en pressekonferanse hvor journalisten ba om unnskyldning for de grove feilene i programmet (VG, 2002). TV2 måtte også betale fem millioner i erstatning til idretts-Norge (NRK, 2002).

Madsen beskriver TV2-dokumentaren som en viktig begivenhet i norsk sportsjournalistikk. - Resultatet ble ifølge Madsen at ingen turte å stille spørsmål til hvordan Norge kunne bli så god i langrenn, det var noe man bare tok for gitt. Det skulle ta år før det løsnet igjen, og da det plutselig smalt, smalt det skikkelig. Overskrifter som «Sundby utestenges etter brudd på dopingregler»¹ og «Johaug tatt i doping etter funn av forbudt stoff»² viste plutselig to av våre største stjerner i noe av det mest utenkelige for en som er glad i idrett. Først da langrennsmiljøet i Norge fikk sin første dopingsak i fanget i med Martin Johnsrud Sundby begynte det å bli lov å være kritisk.

– Jeg vil nesten påstå at det var først da man begynte å se en kritisk journalistikk rettet mot nasjonalsporten. Da ble det plutselig nesten for mye andre veien, fortalte Madsen om dopingavsløringene.

¹ <https://www.vg.no/sport/langrenn/martin-johnsrud-sundby/sundby-utestenges-etter-brudd-paa-dopingregler/a/23744786/>

² <https://www.vg.no/sport/doping/johaug-tatt-i-doping-etter-funn-av-forbudt-stoff/a/23819091/>

Madsen påpekte at kritikken i sportsjournalistikken dabbet av etter denne fatale feilen, men det var noen som turte å stille et vesentlig spørsmål angående dokumentaren. *Tok Helskog så feil?* Terje Carlsen postet i november 2002 en kommentar hvor han stilte seg kritisk til heksejakten. Han anerkjente at Helskog tok feil, men at ikke alt nødvendigvis var så ille stilt. Han diskuterte rundt medikamentet Jectofer, et medikament som stod på bestillingslisten, som er et medikament for mennesker med særdeles dårlig allmenntilstand. Hvorfor var nettopp dette medikamentet på en liste til topptrente idrettsutøvere? Ifølge Carlsen var det dette Helskog ville undersøke, men han lyktes ikke. Han hevder at det ligger andre motiver bak. «Som for eksempel at skifolka vil frata enhver kritisk journalist motet til å stille spørsmål ved hvor toppidretten i Norge går i uoverskuelig fremtid», forklarte Carlsen og avsluttet med at norsk toppidrett og doping ble tvunget til taushet (Carlsen, 2002).

OL-feberen har igjen skutt fart og Norge sendte sine beste utøvere til de olympiske lekene i Sør-Korea i februar 2018. Det ble tidenes beste vinter-OL hvor Norge kom hjem med 39 medaljer (Botnen, Opheim & Lersveen, 2018). Like før ilden ble tent i Pyeongchang kom det svenske TV-programmet Uppdrag Granskning med dokumentaren *OS – Ett orent spel*, i samarbeid med Sunday Times, tyske ARD og magasinet Republik. Dokumentaren er delt opp i tre deler og tar for seg OL i Sotsji fire år tidligere, som blant annet førte til at Russland ble utestengt fra lekene i Sør-Korea. Dokumentaren stiller spørsmål til hva som egentlig skjedde i Sotsji, og avslører detaljer rundt doping av de russiske utøverne. Flere eksperter uttalte seg om hvor enormt høye de tillatte dosene for astmamedisiner er for idrettsutøvere. Journalistene i SVT har sammen med andre journalister fått tilgang til blodverdier til skiløpere, og én svenske trekkes fram med unormalt høye blodverdier. Han er sannsynlig dopet, sier flere eksperter (SVT, 2018). Flere norske utøvere hadde ifølge dokumentaren blodverdier som er naturlige kun i ekstreme tilfeller. Det er høyst usannsynlig at dette ikke handler om doping, uttaler en av ekspertene i dokumentaren. Han beskriver det som et «kaldblodig juks» (Bakkehaug, 2018; SVT, 2018).

Igjen skulle en dokumentar om doping provosere og ryste en hel idrettsverden, og reaksjonene har ikke latt vente på seg etter at dokumentaren ble sendt. Sveriges landslagslege, Per Andersson, fortalte at han aldri har hatt mistanke om doping, og at det blir feil å hevde at noen er dopet uten bevis. Kommunikasjonssjef i Norges Skiforbund, Espen Graff, sa senere til NRK at han er trygg på at det som skjer i norsk langrenn tåler dagens lys (Bakkehaug, 2018, s. avsnitt 13). Sterke reaksjoner har også kommet fra skimiljøet i Sverige. De slo tilbake og

mente at dokumentaren var useriøs. Igjen er det landslagslegen som har uttalt seg. Han hevdet at dokumentaren tilbakeholder fakta. Også Det internasjonale skiforbundet er sterkt kritiske. «De sier de har bevis, men de har ingen bevis», uttales det (NTB, 2018).

Også VGs graveprosjekt i idretten, *Nådeløs åpenhjet*, høstet reaksjoner. Journalistene skriver i metoderapporten i forbindelse med SKUP at de «er blitt møtt med utskjelling, og en motstand som har vært kraftig og nærmest kronisk.» På tross av denne har de også fått støttende tilbakemeldinger, og deres arbeid har ført til endringer i systemet. De opplevde å bli oppsøkt med informasjon og synspunkter fra andre enn kildene de selv oppsøkte (Christiansen et al., 2017).

2.5 Journalister og kildene

Hvem og hva kan vi stole på? Hvor holdbart er innholdet i dokumentet? Hvilke kunnskaper har intervjupersonen? Hvor pålitelig er informasjonen? Hva er en rimelig tolkning? Kildekritikkens spørsmål er alltid knyttet til en problemstilling som skal besvares. Hvilke kilder er best egnet til å belyse det vi vil utforske? (Allern, 2015, s. 31).

Målet med kildekritikk er ikke å gi negativ omtale, men å gjøre en vurdering av troverdighet, informasjonskvalitet og relevans hos kildene. Både personer og dokumenter kan være kilder for å gi oss kunnskap (Allern, 2015, s. 32). En primærkilde er mer troverdig enn en sekundærkilde (Thurén, 2005, s. 53). En primærkilde, eller førstehåndskilde, er kilder som kan knyttes nært opp til hendelser, for eksempel som vitner. Selv om primærkilder er å foretrekke, må journalisten vurdere nøye om dette er den beste kilden til å uttale seg om saken. En kilde kan huske hendelser feil, eller ha som formål å vri om på sannheten.

2.5.1 Kildekritikk

Kildekritikk er en viktig diskusjon uavhengig av hvilket felt innenfor journalistikken man undersøker. Både hvem eller hva som er kilde, og hva kilden formidler er viktige faktorer når man skal vurdere hvorvidt man tror på det som formidles eller ikke. Egil Fossum og Sidsel Meyer siterer den danske historikeren H.P Clausen, som sier at «kildekritik eller kildeanalyse er betegnelsen for det praktiske arbeide med at fastslå et kildematerialets egnethed til bruk ved en bestemt forskningsoppgave.» (2008, s. 40).

Vær varsom-plakaten har et eget kapittel som omfatter journalistisk atferd og forholdet til kildene. Der står det blant annet at man skal være kritisk i valg av kilder, og å kontrollere at opplysninger som gis er korrekte (PFU, 2017). Dersom forholdet mellom journalist og kilde er nært og preget av gjensidig avhengighet kan man ikke stole på at informasjonen som spres er sann. Som journalist er en del av profesjonen å holde seg kritisk, og lesere, lyttere og seere vil stille spørsmål til journalisten eller kildenes utsagn.

I overgangssaken med Stabæk og Vålerenga har tekstmeldinger og samtaler som tidligere har vært ukjent for pressen kommet fram og ble blant annet presentert i en dokumentar TV2 laget om saken som ble sendt i 2016. I denne dokumentaren kom det fram hvem som hadde sendt tekstmeldingene, og hvem de var sendt til. Dette kunne man også se i Josimars dokumentar, hvor flere e-poster og tekstmeldinger ble trykket. Det er ifølge Fossum & Meyer en god metode, fordi det er naturlig å stille krav til journalister om at hvor informasjonen stammer fra kommer fram, og om dette er pålitelig informasjon (2008, s. 100).

Kildekritikk kan brukes som metode for å gjøre rede for hva som er sant eller usant.

Torsten Thurén presenterer kildekritiske prinsipper som omhandler fire kriterier:

- *Äkthet*: Källan ska vara det den utger sig för att vara.
- *Tidssamband*: Ju längre tid som har gått mellan en händelse och källans berättelse om denna händelse, desto större skäl finns det att tvivla på källan.
- *Oberoande*: Källan ska «stå för sig själv», inte vara exempelvis en avskrift eller ett referat av en annan källa.
- *Tendensfrihet*: Man ska inte ha anledning att misstänka att källan ger en falsk bild av verkligheten på grund av någons personliga, ekonomiska, politiska eller andra interessen att förvränga verklighetsbilden (2005, s. 13).

Fossum og Meyer beskriver tendens hos en kilde slik:

Enhver interesse, hensikt, livsanskuelse, engasjement, politisk eller sosial posisjon som påvirker det berettede kildematerialet i den ene eller andre retningen, og som uavhengig av retning, fjerner framstillingen fra virkeligheten og den virkeligheten det handler om (2008, s. 74).

Journalistene er opptatt av det som fortelles om, og ønsker å vite om det er sant. Man må ikke blande virkeligheten med påstander kildene kommer med (Fossum & Meyer, 2008, s. 40).

Nettopp derfor er kildekritikk et viktig aspekt i alle deler av journalistikken, og også i andre situasjoner hvor man jobber med kilder. Uansett hvor sannsynlig en beskrivelse fra en kilde høres ut, eller hvor mye vi ønsker å tro på det som fortelles, må kilder vurderes nøye. Er dette

den beste kilden til å uttale seg om saken, eller kunne noen andre vært en bedre kilde? Bør saken kanskje settes på vent dersom den beste kilden er utilgjengelig?

For å teste kildens uavhengighet, er det viktig å stille spørsmål om hvor en kilde får informasjonen sin fra, og om det kilden formidler faktisk har skjedd. Kilder kan også bli påvirket av hverandre, og bestemme seg for hvilken del av sannheten de ønsker at skal fram. En journalist må derfor være våken og stille spørsmål til om det kilden sier kan vurderes som sant, og hvorvidt de er påvirket av andre.

2.5.2 Heiagjeng eller kritiker?

Det ble tidligere sett på som en primæroppgave for sportsjournalistene å skulle informere lesere om hendelser, og sportsspaltene ble fylt med virkelighetsnære referater av idrettsarrangementer (Wallin, 1998, s. 184). I diskusjonen om sportsjournalistikk og kilder, diskuterte Madsen i vår samtale mangelen på kritikk i sportsjournalistikken, og fortalte at det meste av sportsjournalistikken i perioder dreide seg nettopp om å skrive referater, slik Wallin også har pekt på (1998, s. 184). Madsen beskriver et forhold mellom utøverne og journalistene hvor de går hånd i hånd.

Du kan gå inn på YouTube og høre et hvilket som helst opptak fra en hvilken som helst innspurt hva et hvilket som helst mesterskap fra 1980-tallet til nå, og de skriker jo mer enn foreldrene til utøverne hjemme i sofaen. Det er sånn ren og skjær heiagjeng. De er på fornavn med de norske og etternavn med de utenlandske, med mindre det er en eller annen svenske de liker (Lars Backe Madsen, DN).

Det var nettopp en slik hendelse som fanget min oppmerksomhet i en tilfeldig forelesning i et emne vi hadde i starten av masterstudiene. Foreleseren beskrev en hendelse hvor journalisten uttrykte sin entusiasme for en kjent idrettsstjerne. Episoden det var snakk om var fra OL i Rio i 2016 da NRK-journalist Nicolay Ramm sang en hyllest til Usain Bolt. Her hadde pressen den beste muligheten til å stille verdens beste sprinter spørsmål, og NRKs mann benyttet muligheten til å syngte at «I hope that you win, eventhough you get hit by a segway». Dette er heller ikke første gangen Bolt har opplevd entusiastiske journalister. Også i 2014 høstet en australsk sportsjournalist kritikk da han tok en selfie med Bolt under en pressekonferanse. Sportsjournalisten Richard Hinds tweetet senere: «Embarrassing syncophancy 1, sports journalism 0. I hope they supplied buckets for real supporters.» (English, 2017, s. 533)

Under overgangssaken, som dette masteroppgaven, vil dette forholdet nok ikke vil være like tett. De involverte som var tiltalt, risikerte fengselsstraffer og hadde gjort noe som man åpenbart kunne stille seg kritisk til. Likevel vil det være interessant knyttet opp mot problemstillingen hvordan journalistene har forholdt seg til kildene, og hvordan disse journalistene som jobber med sportsjournalistikk hver dag ser på forholdet mellom seg og kilder, enten det er snakk om en utøver, trener, støtteapparat eller andre relevante kilder. Kanskje har ikke dette vært en problemstilling i det hele tatt, noe som gjenstår å se i analysedelen.

Den australske journalistikkforskeren Peter English oppsummerer sin artikkel *Cheerleaders or critics?* med at sportsjournalister ofte har blitt kritisert for å heie fram innhold i historier. Han analyserte hvordan sportsjournalister opererer som heiagjeng eller kritisk vaktbikkje, og brukte australske og indiske aviser for å undersøke sportsjournalistenes arbeid rundt India Test Cricket series. Respondentene ble spurt om hvorvidt de følte seg som en fan eller en supporter når de skrev (2017, s. 537). Begrepet *vaktbikkje* beskrives som «å avdekke ulovligheter og beskytte folk fra korrupsjon» (Orgeret, 2017), og er en viktig beskrivelse for journalister. I en verden hvor journalister beskrives som «den fjerde statsmakt», bør journalisten alltid ha denne oppgaven i bakhodet.

I samtalen jeg hadde med Madsen om undersøkende sportsjournalistikk, beskrev han en flokkmentalitet blant sportsjournalister, som innebærer at de har de samme heltene og fiendene. I Englishs studie svarte elleve av respondentene at de ikke opererte som fans, mens tre gjorde det. Respondentene fikk spørsmål om hvorvidt de så seg selv som en heiagjeng eller fans. En av respondentene svarte at «I constantly look through a lens of objectivity otherwise I am not able to do justice to my work, because that would amount to a fan reporting for his team.» (2017, s. 538) Det er et kjent fenomen at enkelte sportsjournalister har personlige vennskap med utøvere, og dette var noe av det Madsen kritiserte i vår samtale om temaet. Er dette en av hovedgrunnene til at sportsjournalistikken har blitt sett på som useriøs? Ekspertene som brukes har gjerne selv vært utøvere, og kjenner godt til idretten. Det virker merkelig at ingen av disse ekspertene tidligere har stilt spørsmål til tema som journalister senere har ført frem i lyset, som bruk av store mengder astmamedisin eller andre former for doping. Man ser også få eksempler på kritiske spørsmål til utøvere, og lar de heller få fortelle om sine egne opplevelser i en uformell tone uten å innlede med et kritisk spørsmål.

Respondentene i Englishs studie kritiserte journalistene som opptrådte som heiagjenger. Likevel påpekte de at det er en forskjell mellom å skrive som en profesjonell cheerleader, og å være fan av sporten. 15 av respondentene sa at det var viktig å *elske* sporten, en følelse som ble regnet som essensiell (2017, s. 538).

Oppsummeringen av Englishs studie, viser at det var en betydelig høyere andel av journalister som heiagjeng i Australia enn i India. 408 av de 1265 analyserte artiklene ble kodet som kritisk vaktbikkje-rapportering. Et absolutt interessant aspekt i studiens konklusjon, er at selv om de fleste journalistene nektet for å være fans eller supportere av hjemmelaget, var det fortsatt et betydelig antall historier som inneholdt elementer av det i analysen (2017, s. 544).

2.6 Lokaljournalistikk

Budstikka som senere vil bli analysert i denne oppgaven, er lokalavisen i Asker og Bærum. Fordi den skiller seg ut fra de andre mediehusene som ikke er lokalaviser, vil jeg nå vise til teori skrevet om lokaljournalistikk. Rasmus Kleis Nielsen har følgende definisjon på lokaljournalistikk: «Local media and regional media are media primarily oriented towards covering more circumscribed geographic areas than national and international media.» (2015, s. 5)

Lokale medier står sterkt i Norge. Aviser gir oss en lokal kulturell identitet og en lokal tilhørighet (Mathisen, 2010, s. 31). Om lokaljournalistikk skriver Nielsen at «It provides information about local public affairs, it holds local elites at least somewhat accountable, it provides a forum for discussion, and it ties communities together.» (2015, s. 1) Mathisen trekker fram sin tilknytning som helgelending selv om hun er bosatt i Bodø. I Norge er man opptatt av røtter og tilhørighet, og lokalavisen er med på å opprettholde identiteten til et geografisk sted. Ved å lese lokalaviser opprettholder man denne identiteten, og et kritisk blikk fra lokalavisen kan bidra til engasjement og debatt fra lokalbefolkningen. Det finnes ulike utfordringer med å være en lokalavis. Samtidig som de skal bygge en positiv lokal identitet, skal de også stille kritiske og ubehagelige spørsmål (Mathisen, 2010, s. 32-33).

Slik sportsjournalistikken har blitt kritisert for å være for «koselig», har også

lokaljournalistikken høstet kritikk. Lokalmedia har blitt kritisert for å være mest opptatt av «kos, kor og konfirmasjon», med en mangel på et kritisk søkelys (Mathisen, 2010, s. 34).

Øystein Sande ved Høgskulen i Volda skrev i 2003 om kritikken mot lokalaviser:

Den blir kritisert for å være trangsynt (trangvistisk), lokalsjåvinistisk, idylliserende, ukritisk refererende, rørende opptatt av trivialiteter, med journalister og redaktører som servile «mikrofonstativ» overfor de lokale makthaverne, livredde for å gå inn i lokalt konfliktstoff osv. (Sande, 2003).

Denne kritikken blir et interessant punkt å følge videre i oppgaven. Fordi Budstikka er en avis i et demografisk avgrenset område, vil det være interessant å undersøke hvordan deres forsøk på å være kritisk i overgangssaken og i sportsjournalistikken ellers har blitt tatt i mot av lokalsamfunnet.

Likheten mellom lokale og nasjonale medier er mange. De skal begge heie fram nasjonale eller lokale talenter, men lokaljournalistikken har noen dilemma. Mathisen beskriver «lokalpressens doble oppdrag» hvor lokalpressen skal være lokalsamfunnets *lim*, samtidig som de skal se gjennom en kritisk *lupe* (2010, s. 37). Undersøkelsen «Lokalsamfunnets lim og lupe» gjort av Namdalsavisa, Fremover, Helgelands Blad og Saltenposten viste en overlegen dominans av positivt stoff. Hele 50 prosent av nyhetsstoffet som ble trykket i perioden som ble undersøkt var positivt vinklet. Kun henholdsvis 7, 9, 7 og 8 prosent var negativt vinklet. Resten av artiklene var nøytrale. Mathisen forklarer at «det handler mye om innbyggere som gjør noe positivt, om lokale bedrifter som skaper muligheter, om basarbarn og positive opplevelser. Avisene taler også lokalsamfunnets sak mot krefter utenfra.» (Mathisen, 2010, s. 39) I tillegg til få negativt vinklet artikler, var også få av artiklene i de fire avisene preget av konflikt.

Selv om Sande presenterer en sterk kritikk i sitt innlegg, trekker han i tillegg fram det positive med lokaljournalistikken. Avisenes lokale vri er akseptert, og også han trekker fram at lokalavisene er lokalsamfunnets lim, men at lokalpatriotismen ikke bør gå utover den kritiske distansen. Han trekker fram eksempler hvor journalister og redaktører har vært engasjerte i lokale saker, og forklarer at en slik situasjon er et eksempel på en konflikt mellom lokalpatriotisme og kritisk distanse. Han legger vekt på at disse begrepene ikke skal sees på som motpoler på en skala (Sande, 2003).

I undersøkelsen til Mathisen tok hun også for seg hvem som var kilder i artiklene i de fire lokalavisene. Kildene ble delt inn i to hovedkategorier, som på den ene siden omfattet lokale

elitekilder, altså næringslivsledere, politikere og byråkrater, politi og rettsvesen, organisasjonsledere og eksperter. På den andre siden stod grasrotkildene, som er de kildene som ikke representerer organisasjoner eller institusjoner. Undersøkelsen viste en klar overvekt av elitekilder på rundt 80 prosent. Selv om det var elitekildene som dominerte artiklene, trekker Mathisen fram at lokalavisene lar grasrotkildene komme mer til orde enn det riksmidia gjør (2010, s. 41-42). En betydelig del av nyhetsartiklene inneholdt kun én kilde. Mathisen fant ingen sammenhenger i antall kilder avhengig av hvor store redaksjonene er, men hun viser til tidligere undersøkelser og påpeker at det har blitt en større bevissthet om betydningen av bredder i kildevalg (2010, s. 45).

3. Metode

3.1 Bakgrunn for valg av metode

Denne studien vil bruke tekstanalyse og kvalitative intervjuer for å gi svar på den oppsatte problemstillingen, som også skal belyses ved bruk av en case. Metodevalgene man tar skal belyse hvordan man på best mulig måte kan få svar på oppgavens problemstilling. Studien tar utgangspunkt i en problemstilling som tar for seg hvordan dagens sportsjournalistikk praktiseres, og som stiller spørsmål til hvordan overgangssaken ble dekket i media. Problemstillingen og forskningsspørsmålene vil besvares ved hjelp av både intervjuene og analyserte artikler om overgangssaken. Dokumentene som analyseres i analysedelen er artikler fra de ulike redaksjonene.

Tekstanalyse hjelper forskeren med å gi et overblikk, og skal bidra til å svare på forskerens spørsmål. Ved å analysere en tekst kan forskeren få kunnskap om faktiske forhold, noe som er hensiktsmessig med tanke på en analyse av hvordan en konkret sak ble dekket (Bratberg, 2014, s. 9). Tekstanalyse er altså en metode som kan brukes for å få innsikt i hvordan de tre redaksjonene dekket overgangssaken, og artiklene kan brukes for å gi et overordnet bilde av dekningen ved bruk av teori forskeren ser på som relevant. Likevel må en slik metode vurderes med et kritisk blikk, og utføres skikkelig for å ha en hensikt. For å gi et mest mulig riktig bilde av dekningen må flest mulig artikler gjennomgås slik at man ikke får et feilaktig bilde av dekningen. Man må også sørge for at man bruker det teoretiske grunnlaget man har bestemt seg for, slik at man ikke svarer på noe som er urelevant for studien.

Ved å bruke intervju som forskningsmetode får man viktig informasjon om hvordan mediene fungerer. Siden tre ulike redaksjoner skal analyseres, vil jeg også gjennom intervjuer møte journalister med ulike erfaringer og arbeidsmetoder. Dette er en nyttig erfaring for å forstå temaet i problemstillingen min godt nok til å kunne svare på den på best mulig måte.

Kvalitativ forskning gir muligheten til å forstå hvordan mennesker oppfatter noe, og kan derfor være en god metode for å få et innblikk i hvordan journalistene opplevde dekningen av overgangssaken, og kan brukes for å se hvordan journalistene ser på sportsjournalistikken i dag kontra hvordan det fremkommer i forskningen. Svend Brinkmann hevder at kvalitativ forskning er lettere å forholde seg til en kvantitativ forskning, men i kvalitativ forskning må for å utføre forskningen på riktig måte slik at vi ikke gir et feilaktig bilde:

Professoren understreker at kvalitativ forskning selvfølgelig kan utføres på en dårlig måte, og at det kan bli helt «hull i hodet» hvis det blir brukt feil – for eksempel hvis man konkluderer at 75 prosent av danskene hater ris fordi tre av fire deltakere i et kvalitativt forskningsprosjekt gjør dette (Hoffmann, 2013).

Det må i min studie derfor tas med i betraktningen at utvalget er lite og kun gjenspeiler informantenes tanker, selv om de er like eller ulike fra forskningen. En styrke med bruk av casestudier er at man kan få et dypere innblikk i avgrensede fenomener, og kan brukes til å belyse et større felt. Likevel sier ikke nødvendigvis én case noe om hvordan hele feltet fungerer, noe som må tas i betraktning.

3.2 Casestudier

For å avgrense kvalitative studier kan man blant annet bruke en case. Casestudier, eller kasusstudier, kan være «undersøkelsen av en person, en gruppe, en institusjon, resepsjon av en bestemt medietekst, bruk av et bestemt medium etc.». Dersom man bruker kvalitative studier kan man få et dypere innblikk i unike personer eller avgrensede fenomener (Gentikow, 2005, s. 40). Casestudier kan ha flere formål, hvorav et kan være å få en helhetlig forståelse av enheten som undersøkes. I tillegg kan man utvikle begreper, hypoteser og teorier. Casestudier kan kombinere kvalitative og kvantitative data, selv om de ofte er basert på kvalitative tilnærminger (Grønmo, 2016, s. 105).

Casestudier er studier rettet mot én eller flere enheter som fokuserer på undersøkelsens case. «De enheter slike studier fokuserer på, kan være personer, grupper eller organisasjoner» (Thagaard, 2013, s. 56). I denne studien er overgangssaken caset, mens de enhetene som analyseres er mediehusene TV2, Budstikka og Josimar. Journalistene som er intervjuet representerer sine organisasjoner og snakket om hvordan dekningen var i hele redaksjonen, selv om de også trakk inn hvordan de opplevde det som enkeltpersoner.

Gentikow stiller spørsmål til hvordan man kan unngå at det som undersøkes kun er tilfeldig eller et individuelt tilfelle med tvilsom relevans for helheten. Beskrivelser av enkelttilfeller kan være interessante, men man kan savne større gyldighet, om ikke generaliserbarhet (2005, s. 40). Derfor er det viktig å vurdere hvorvidt resultatene man finner i casestudier er gyldige utover akkurat den enkeltstående casen og viser riktighet.

3.2.1 Bakgrunn for valg av case

Jeg har valgt én case jeg vil bruke som eksempel. Saken hadde en massiv mediedekning. Siden 2011 har Veigar Páll Gunnarsson og Herman Stengel vært navn alle fotballinteresserte kjenner til. Selv om saken har blitt avsluttet og alle de tiltalte ble frikjent i 2013, har saken levd videre. Senest i 2016 kom TV2 ut med dokumentaren *Frifinnelsen* som igjen gjorde at saken blusset opp. Jeg vil se nærmere på TV2s, Budstikkas og Josimars dekning av saken.

Slik det nevnes i forbindelse med presentasjon av problemstillingen, er overgangssaken en sak som ikke strekker seg så langt tilbake i tid. Jeg ønsker å bruke denne som case fordi det er en kjent sak for alle som har fulgt med i sportsdekningen, og den har også blitt dekket i de fleste redaksjoner. Det er spesielt interessant at Josimar har et spesialnummer dedikert til denne saken. Fordi også Josimar hadde dekket denne saken kunne jeg velge redaksjoner som både var nasjonale, lokale og som kun baserer seg på undersøkende journalistikk. I tillegg strekker overgangssaken seg over en lang tidsperiode som gjør at man kan skille dekningen ut fra ulike tidsperioder.

Sommeren 2011 ble islandske Veigar Páll Gunnarsson solgt fra Stabæk til Vålerenga. Av salgsprisen på én million kroner skal den franske klubben Nancy, Gunnarssons tidligere klubb, ha 50 prosent av summen. Da Vålerenga betalte fire millioner for en opsjon på kjøp av Stabækspilleren Herman Stengel, ble denne forskjellen utlignet. NFF konkluderte med at dette bryter med reglene, og innstilte til at Stabæk og Vålerenga skulle få bøter på henholdsvis 500.000 og 350.000 kroner for å ha forsøkt å kamuflere og unndra midler som Stabæk skulle betalt den franske klubben (Strømsnes, 2011). Også Rosenborg var interessert i Gunnarsson.

Da Asker og Bærum politidistrikt startet etterforskning i saken, ble Stabæks Inge Andre Olsen og Vålerengas Truls Håkonsen siktet for grov økonomisk utroskap. Et år senere ble tidligere styremedlem i Stabæk Fotball AS, Lars Holter-Sørensen, sportslig leder i Stabæk Fotball AS, Inge Andre Olsen, tidligere sportsdirektør i Vålerenga Fotball Truls Håkonsen og Tor Aaserød, tidligere styremedlem i Stabæk Fotball AS, tiltalt i saken. En slik kriminell handling har en strafferamme på seks års fengsel. De fire ble i retten 12. september 2013 frikjent (Hjellen, Håby & Bentsen, 2012).

Overgangssaken har på mange måter vært en skandale. Det var penger involvert, dramatikk og en mulighet for journalistene til å avdekke kritiske forhold. Men hvorfor ble denne saken så stor? Det var snakk om en 15-åring kun få visste hvem var, en islending som ikke hadde fått spilletid i Frankrike og beløp som i fotballverdenen kun er småpenger. I tillegg ble det full frifinnelse av alle tiltalte. På mange måter er det nettopp derfor jeg ønsker å bruke denne saken som case. Josimar har framstått som en av de mest kritiske aktørene i journalistikken i denne saken, og laget et eget spesialnummer kun om den. Med tanke på undersøkende sportsjournalistikk, vil jeg kunne bruke denne saken som eksempel, og forhåpentligvis se likheter eller ulikheter i deknningen av saken.

3.3 Tekstanalyse

I denne studien vil tekstanalyse brukes for å analysere avisartiklene knyttet til caset.

Tekstanalyse beskrives som «en generell betegnelse på kvalitative studier av tekster».

Forskeren stiller spørsmål til teksten, for å få svar på spørsmål han eller hun har.

Tekstanalysen er fortolkende. Dersom man skal gjøre en tekstanalyse, må man spørre seg hva som er hensikten med analysen (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen & Moe, 2013, s. 61-65).

Hvorfor ønsker man å analysere denne teksten? Tekst i medievitenskapelig sammenheng beskrives som «alle uttrykksformer: skrift, levende bilder og stillbilder, lys og musikk, og kombinasjoner av disse.» Analysen av disse søker å gi en ny kunnskap (Østbye et al., 2013, s. 64).

Tekstanalysen vil bli brukt med tanke på enkelte momenter jeg har presentert i teoridelen.

Blant annet vil Hansons punkter om undersøkende journalistikk, og punktene rundt kildekritikk være viktige i den videre analysen. Disse er inkludert i teoridelen fordi jeg mener at de godt beskriver undersøkende journalistikk på en måte som gjør at de kan være med å belyse problemstillingen. Analysen vil først gi et overblikk over hvordan mediedekningen var under overgangssaken før den går dypere inn i noen artikler skrevet i viktige perioder av saken. Fordi Josimar skrev en dokumentar som kom etter at saken var ferdig, vil delen av dokumentaren som analyseres velges ut fra hva den inneholder og hvordan den beskriver saken.

Normalt tilhører medietekster en sjanger, og kan stort sett plasseres i klasser med liknende tekster (Østbye et al., 2013, s. 68). Dersom tekstanalysen er en analyse av en avis vil det normalt være enkelt å se hvilke sjangre de har, da de ofte er merket med egne bannere, er utformet på en spesiell måte eller kommer på et bestemt sted i avisen. På nettet har nye teksttyper som blogginnlegg og debattforum også tatt plass, noe man blant annet kan se på TV2s nettsider hvor Premier League-ekspertene har egne blogger som oppdateres jevnlig.

3.4 Kvalitative intervjuer

For å samle inn og analysere data om personers oppfatninger, vurderinger og virksomhet er kvalitative intervjuer en sentral metode i medieforskningen. Det er flere fordeler ved å bruke kvalitative intervjuer som metode. For det første, og kanskje en av de største grunnene til at jeg ønsker å bruke kvalitative intervjuer, er at vi kan få informasjon som det ellers ville vært vanskelig å få tilgang til (Østbye et al., 2013, s. 103). I denne studien er det ikke nødvendigvis snakk om informasjon som er skjult, men å intervju journalister gir en god mulighet til å få et dypere innblikk i hvordan arbeidet med overgangssaken opplevdes. Ved hjelp av kvalitative intervjuer kan vi få kartlagt prosesser og sosiale relasjoner. Intervjuer kan gi bekræftelser eller avkreftelser, samt kommentarer på data fra andre kilder (Østbye et al., 2013, s. 103). Forfatterne viser også til at kvalitative intervjuer kan prøve ut egne hypoteser og forståelsesmåter underveis i intervjuet.

Intervjuer kan være givende, men også krevende. Derfor er det viktig med gode forberedelser. Med gode forberedelser sitter man med et godt grunnlag til eventuelle oppfølgingsspørsmål, som kan føre intervjuet inn på et uventet spor. Derfor er det også viktig å ha klart for seg hva som er formålet med intervjuet. Det er vanlig å skille mellom ustrukturerte, semistrukturerte og strukturerte intervjuer, som betegner i hvilken grad innhold og rekkefølge er forhåndsdefinert.

Intervjudelen baserer seg på semistrukturerte intervjuer, som er intervjuer hvor temaene er forhåndsdefinerte. Disse intervjuene gir stor fleksibilitet. Det er gjerne utarbeidet en intervjuguide før semistrukturerte intervjuer (Østbye et al., 2013, s. 104-105). Grunnen til at jeg valgte å bruke semistrukturerte intervjuer er fordi jeg da kunne snakke om samme tema med alle de fire informantene, slik at jeg kunne analysere svarene og avdekke likheter og

ulikheter. Jeg satte opp spørsmål jeg ønsket å stille alle informantene, i tillegg til spørsmål jeg kun ville stille en enkelt journalist. Dette er fordi jeg ønsket å stille spesifikke spørsmål til Budstikka som lokalavis, TV2 som avslørte saken og Josimar som driver med kun undersøkende journalistikk. Intervjuguiden inneholdt spørsmål som gikk både på overgangssaken og på sportsjournalistikk generelt, som er mer knyttet opp til teoridelen. En interessant ting jeg oppdaget i intervjuene var at flere av informantene uoppfordret kom inn på overgangssaken og brukte den som eksempel for situasjoner de hadde vært i selv om vi i utgangspunktet ikke hadde begynt å snakke om den.

Alle informantene ble intervjuet alene. Dette var både av praktiske årsaker fordi de tilhørte forskjellige redaksjoner, men også fordi jeg ønsket at de skulle få snakke så fritt som mulig uten at noen andre var til stede. Informantene fikk bestemme hvor vi skulle møtes, slik at de kunne velge steder de var kjente og komfortable med. I to av intervjuene møttes vi på kafé, ett av intervjuene foregikk på arbeidsplassen til informanten og det siste intervjuet var over telefon fordi informanten ikke befant seg i samme by som meg. Alle intervjuene varte i rundt én time. Meningen med en avslappet og romslig tidsramme er å få informanten til å reflektere over egne erfaringer (Tjora, 2012, s. 104). Informantene fikk snakke fritt, og selv om jeg hadde forberedt spørsmål ble samtalen noenlunde styrt av hvilke emner informantene tok opp. Ofte merket jeg at de tok opp ting jeg hadde tenkt å spørre om senere, selv om jeg ikke hadde nevnt det for dem ennå. Det viser at flere at temaene jeg hadde valgt for intervjuet var riktige og at også informantene så på det som viktig å få sagt noe om.

Slike dybdeintervjuer bygges opp i tre faser. Ved å starte med oppvarmingsspørsmål kan man få bakgrunnsinformasjon om informantene som kan være hensiktsmessig å anvende senere i intervjuet. Slike spørsmål kan blant annet handle om hvilke arbeidsoppgaver man har (Tjora, 2012, s. 112). I mitt tilfelle ble informantene bedt om å fortelle litt om sine karrierer som journalister. Her kom det blant annet fram at den ene informanten hadde jobbet i en av de andre redaksjonene, noe som ble interessant informasjon å ta med videre i intervjuet, da han kunne sammenligne eller trekke fram forskjeller med redaksjonene. I tillegg var det interessant å vite hvilke erfaringer innenfor journalistikk informantene hadde før de startet med sport. Videre stiller man refleksjonsspørsmål, som er kjernen i intervjuene. Det er her man går i dybden på intervjuet, før man avrunder intervjuet med avrundingsspørsmål (Tjora, 2012, s. 112-113).

3.4.1 Valg av redaksjoner

I denne studien har jeg valgt å fokusere på skriftlige medier. Med tanke på studiens omfang må den begrenses i antall medier som analyseres, og det er derfor valgt tre redaksjoner.

Redaksjonene er valgt på følgende grunnlag: TV2 var redaksjonen som publiserte den første artikkelen om overgangssaken, Budstikka er lokalavisen i Stabæks region og Josimar er et magasin for undersøkende sportsjournalistikk. Av TV2s dekning av saken vil det kun være det skriftlige arbeidet som vil bli analysert. TV-sendinger, videoer og deres dokumentar om overgangssaken vil ikke inkluderes selv om denne kan bli nevnt. Ved å bruke tre analyseobjekter vil studien gi en oversikt over hvordan flere redaksjoner dekket saken, men også hva som skiller ulike medier fra hverandre. Meningen med å sammenligne disse mediehusene er ikke å skape en konkurranse om hvem som dekket saken best, men å få et innblikk i hva sakene deres inneholdt, hvilke kilder som er brukt, og hvordan de bidro til undersøkende arbeid. De intervjuede journalistene er Håvard Melnæs og Lars Johnsen fra Josimar, André Strømnes, sportsleder i Budstikka, og John Christian Lundstadsveen i TV2.

TV2 så dagens lys i 1992. De har sitt hovedsete i Bergen og var fram til 2017 lokalisert på Nøstet, før de flyttet inn i nye lokaler i Media City Bergen. TV2 har også kontorer i Oslo, samt lokalkontorer i byer som Tromsø, Bodø og Trondheim. På TV-kanalens egne nettsider framkommer det at «TV2 redigeres i samsvar med norsk lovgivning og de prinsipper som er nedfelt i Vær Varsom-plakaten av Norsk Presseforbund.» De presenterer også fire prinsipper som ligger til grunn for deres virksomhet. Disse er uavhengighet, samfunnsansvar, varsomhet og troverdighet (TV2, 2017).

Budstikka er en dagsavis som gis ut på Billingstad i Asker, og er ei lokalavis for Asker og Bærum³. Fram til 2004 het avisen Asker og Bærums Budstikke, og er ofte omtalt som Norges største rene lokalavis. Tall fra Mediebedriftenes Landsforening viser at avisen i 2015 hadde et totalt lesertall for papir og digitalt på 50.000. Redaktør er Kjersti Sortland. Avisens største eier er Amedia (Pettersen, 2016). Av de tre redaksjonene som analyseres i denne

³ Budstikka beskrives som en lokalavis, men man kan stille spørsmål til hvor godt denne beskrivelsen passer. En lokalavis dekker et mindre geografisk område mens en regionavis har et større nedslagsfelt enn lokalavisen, selv om også de har et begrenset område. Selv om Budstikka beskrives som lokalavis dekker det et stort område med både Asker og Bærum. Derfor kan det diskuteres om *lokalavis* er riktig betegnelse på Budstikka som har et stort opplag. I størrelse og omfang kan Budstikka sammenlignes med for eksempel avisen Nordlys, som regnes som en regionavis.

studien er Budstikka veteranen. Allerede da avisen ble grunnlagt i 1898 var det interesse for sport i avisen. Redaktøren, Jørgen Kanitz, var sportsinteressert og tidlig ute med referater og resultatlister. Asker og Bærum Budstikke ble fylt av rapportering fra skirenn, og ifølge Rolf Kluge i boken *For Asker og Bærum gjennom 100 år*, ble den første fotballkampen i Bærum livlig skildret i Budstikka. Sportsklubben som i dag heter Bærum Sportsklubb, da Grane sportsklubb, spilte i 1910 mot et gymnasiastlag fra en skole i Kristiania. I 1928 kom læregutten Hans Møllgård til avisen som maskinsetter. Han ble en del av Grane sportsklubb og innledet det som ifølge Kluge ble Budstikkas kjennemerke: «Interessen for sport og friluftsliv og med flere fremtredende utøvere blant sine medarbeidere» (Kluge, 1998, s. 47, 121).

Josimar er et tidsskrift som kom med sin første utgave i april 2009. Det er et uavhengig, månedlig tidsskrift som dekker norsk og internasjonal fotball som fagfelt, kulturfenomen, samfunnsaktør og forretningsområde. Josimar vil vise fotballens storhet, men også dens skyggesider, og skal ta leseren med bak overskriftene. Fotballhistorie, spillets taktiske endringer, treningsmetodikk og spillerstil, supporterkultur og fotballens rolle er noe av det leserne skal se i Josimar. I en bransje som preges av store summer og dobbeltroller blant sentrale aktører skal de drive kritisk og etterforskende journalistikk. Ansvarlig redaktør og utgiver er Frode da Costa-Lia (Josimar, 2017).

I utgangspunktet er disse mediehusene helt forskjellige. Budstikka er en avis med lange tradisjoner, mens TV2 og Josimar har kommet etter 1990. Budstikka hadde altså eksistert i nærmere hundre år da TV2 kom på banen. TV2 er også et mediehus hvor hovedfokuset er TV. Det har gjort at jeg i intervjuet med informanten fra TV2 har måtte vært ekstra fokusert på å få fram informasjon om artiklene som ble skrevet og ikke det som skjedde på skjermen. Josimar på sin side skriver lengre artikler i magasininform, og skiller seg på den måten fra de to andre mediehusene. I utgangspunktet så det ut som en umulig oppgave å skulle sammenligne disse fordi de er så forskjellige. Men ettersom tiden har gått og jeg har fått et større innblikk i hvordan disse redaksjonene jobbet, er det nettopp derfor det har vært så interessant å undersøke så forskjellige redaksjoner. Fordi de er helt forskjellige er det også viktig å vise hvordan de driver med journalistikk i sin redaksjon. Dette vil komme som refleksjoner fra informantene i intervjuanalysen, men jeg vil også gjøre en gjennomgang av redaksjonenes arbeid under overgangssaken i dokumentanalysen før jeg går dypere inn i noen tekster. I

tillegg vil det komme fram i analysen at det også finnes mange likheter mellom disse redaksjonene, på tross av at de er så forskjellige fra hverandre.

3.4.2 Valg av intervjuobjekter

I Josimar var valg av informanter enkelt, da det kun var to journalister som hadde jobbet med dokumentaren jeg skal analysere. Fordi det var et så stort arbeid, valgte jeg å spørre begge journalistene om de ville stille til intervju. Da kunne jeg få begges tanker om prosessen, og fordi de samarbeidet om arbeidet var det naturlig for meg å bruke begge journalistene. Både Håvard Melnæs og Lars Johnsen stilte velvillig opp til intervju, og var til god hjelp til de ulike delene av studien. Som en forberedelse til valg av TV2-journalist gjennomgikk jeg saker TV2 hadde skrevet som lå tilgjengelig i Retriever. Jeg så fort at det var et navn som gikk igjen, nemlig John Christian Lundstadsveen. Han hadde også dukket opp i dokumentaren *Frifinnelsen* som TV2 hadde laget, som jeg hadde sett tidligere. Også han var positiv til min henvendelse. Da jeg skulle kontakte en journalist fra Budstikka var det ikke like enkelt. Det var ingen navn som gikk igjen i sakene, og jeg var derfor usikker på hvem som kunne kontaktes. Jeg kontaktet derfor sportsleder André Strømnes for å høre om han kunne bidra til å finne en journalist som hadde jobbet med saken og som kunne stille opp. Strømnes tok igjen kontakt og tilbød seg og selv stille opp. Dette så jeg på som positivt, da han er sportsleder og derfor har god oversikt over hvordan sportsjournalistikken i Budstikka drives.

3.4.3 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

For å sørge for at forskningen blir best mulig, vurderes reliabiliteten, validiteten og generaliserbarheten av forskningen som blir gjort. Barbara Gentikow presenterer spørsmålet om hvorvidt kvalitative undersøkelser krever dette som det mest omstridte spørsmålet i kvalitativ metode. Grunnen til skepsisen til dette er ifølge Gentikow blant annet at «utvalget av informanter i kvalitative studier ikke er representativt, antallet av informanter er for lavt, forskningsmessig fleksibilitet medfører mangel på systematikk og gjør at dataene ikke er sammenlignbare.» (2005, s. 56) I Tove Thagaards bok *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* brukes begrepene *troverdighet*, *bekreftbarhet* og *overførbarhet* i stedet for validitet, reliabilitet og generalisering.

Troverdighet

Troverdighet er «knyttet til at forskningen utføres på en tillitvekkende måte». Thagaard legger fram at forskeren må argumentere for sin troverdighet, og at han eller hun skal legge fram en argumentasjon som overbeviser den kritiske leseren om kvaliteten på forskningen (Thagaard, 2003, s. 178). Under intervjuene benyttet jeg lydopptak på iPhone med unntak av intervjuet med John Christian Lundstadsveen hvor jeg gjorde opptak i Digas fordi intervjuet ble gjennomført på telefon. Jeg informerte informantene tidlig om at jeg ønsket å gjøre lydopptak, og dette ble godkjent av alle informantene. Intervjuene ble så transkribert. De transkriberte intervjuene gir forskeren en mulighet til å lese gjennom intervjuet i sin helhet, og sammenligne ulike informanternes svar på de samme spørsmålene. Informasjonen forskeren får kan avhenge av relasjonen til informanten (Thagaard, 2003, s. 179). Jeg hadde ingen relasjon til mine informanter privat. Jeg kjente til journalistene i Josimar og journalisten i TV2, gjennom blant annet overgangssaken, men hadde aldri snakket med dem før jeg tok kontakt i forbindelse med oppgaven. Jeg vurderer det derfor slik at det informantene fortalte ikke ble preget av vår relasjon. Likevel kan man aldri vite om det informantene sa var hundre prosent riktig, eller om de holdt igjen informasjon. I intervjuet med Strømnes fra Budstikka var det for eksempel et tema at han ikke husket arbeidsprosessen med 100 prosent korrekthet siden det var mange år siden. Det er noe som ble tatt hensyn til videre i intervjuet, for eksempel i ordlyden på spørsmålene.

Bekreftbarhet

I tolkningen av resultatene som kommer fram i den kvalitative forskningen, brukes begrepet *bekreftbarhet*. Som i andre deler av forskningen, gjelder det her å se hvorvidt resultatene kan bekreftes av annen forskning (Thagaard, 2003, s. 180). Gjennom problemstillingen og teorien må forskeren hele tiden være kritisk til sine tolkninger, men også kildenes tolkning. Thagaard legger stor vekt på tolkning når hun snakker om bekræftbarhet. Prosjektets resultat skal kunne begrunnes og enhver tolkning skal kunne dokumenteres. Thagaard skriver at «det er særlig viktig at forskeren beskriver hvordan erfaringer fra prosjektet og relasjoner til informantene gir grunnlag for de konklusjonene hun kommer frem til.» (Thagaard, 2003, s. 180).

Overførbarhet

Fortolkningen gir grunnlag for *overførbarhet* i kvalitativ forskning. Det er viktig at tolkningen som utvikles på grunnlag av en undersøkelse, kan bli utprøvd og videreutviklet i nye undersøkelser (Thagaard, 2013, s. 211). Man kan altså bruke en kvalitativ studie til å

argumentere hvorvidt det man har funnet kan brukes i videre forskning. I slutten av denne oppgaven vil jeg komme med noen forslag til hvordan man kan forske videre på temaet i oppgaven, og hvordan man på bakgrunn av funnene kan styrke sportsjournalistikken.

3.4.4 Transkribering

Å transkribere innebærer at man oversetter noe fra talespråket til skrift. Det er en tidkrevende prosess hvor nøyaktighet er viktig. Man må bestemme hva som skal transkriberes, å holde seg til planen (Tanggaard & Brinkmann, 2010, s. 43-44). Etter å ha gjennomført intervjuene ansikt til ansikt eller via telefon gikk ble intervjuene bearbeidet. Noen av intervjuene ble gjennomført med litt bakgrunnsstøy, mens det ene intervjuet var i et adskilt område som gjorde omgivelsene stille. Likevel ble resultatet av lydopptakene bra og man hørte godt hva informantene sa. I noen sammenhenger kunne en setning falle bort fordi informantene mumlet eller lignende, og jeg har da valgt å avslutte setningen der det var naturlig uten å ta med mumlingen. Grunnen til at smålyder, når informanten tar pauser og andre smådetaljer er utelatt, er for å få en så oversiktlig tekst som mulig, fordi jeg ikke hadde tenkt på å fokusere på informantenes kroppsspråk og lignende, og jeg forstod hva de mente. Jeg valgte ikke å ta med dette i transkriberingen, da de fleste pausene eller mumlingen kom naturlig fordi informanten måtte tenke seg om eller kom med innskudd i sine egne setninger. De situasjonene hvor jeg måtte omformulere meg, kom naturlig fordi informanten forsikret seg om at de hadde forstått spørsmålet riktig, eller at jeg tilføyde ting jeg hadde glemt å ta med i spørsmålene. Jeg har likevel vært nøye med å sørge for at jeg har forstått informanten riktig, og har hørt gjennom deler av opptaket flere ganger for å få transkribert ned ordrett. I noen sammenhenger utelot jeg spørsmål fra transkriberingen, da disse ikke var relevant for oppgaven. Fordi ingen av informantene skulle anonymiseres, fikk de i etterkant av intervjuet mulighet til å lese gjennom den transkriberte versjonen av intervjuet, og noen takket ja til muligheten.

3.4.5 Organisering av intervjumateriale

Det anbefales å kode materialet man sitter igjen med etter å ha gjort intervjuer. Dette hjelper forskeren å få et godt overblikk over det som kan virke som et uendelig stort materiale (Tanggaard & Brinkmann, 2010, s. 47). Etter at man er ferdig med å transkribere materialet,

kan man sitte igjen med flere titalls sider med intervjuer. Jeg opplevde raskt at å dele inn materialet i koder og kategorier var en metode som gjorde meg mer til bry enn det hjalp meg. Da jeg skulle analysere intervjuene la jeg merke til at jeg kanskje hadde vært for opptatt av det jeg hadde lest av teori før jeg møtte intervjuene. Derfor handlet mye av intervjuene om det og deres mulighet til å snakke fritt rundt overgangssaken. Jeg følte også at jeg ble så bundet opp mot disse kodene og kategoriene at de ikke ble noe bra fordi jeg ikke klarte å luke ut noen som kanskje ikke trengte å være der. Fordi jeg følte at jeg rotet det til da jeg forsøkte å bruke ulike koder, fant jeg heller mitt eget system for å organisere intervjusvarene på. Jeg skrev ut alle intervjuene og brukte fargede markeringstusjer for å kode hvilke spørsmål som passet hverandre i de ulike intervjuene. Slik fikk spørsmål om sportsjournalistikk generelt rosa farge, spørsmål om overgangssaken blå farge og så videre. Dette gjorde skrivejobben videre mye enklere. Dersom jeg så at jeg trengte mer stoff rundt et spesielt tema, for eksempel arbeidsdagene, kunne jeg lett finne fargen som passet til temaet og dermed se om det var noe jeg ikke hadde tatt med som kunne passe inn. Dette ga meg et oversiktlig og ryddig system som funket bra når jeg hadde mye stoff å forholde meg til.

4. Analyse del 1: Tekstanalyse

I analysens første del tas det utgangspunkt i artikler skrevet i de ulike mediene om overgangssaken. Tekstene gjennomgås her i henhold til det teoretiske grunnlaget, og vil innledes med å gi et overblikk over hvordan saken ble dekket i de ulike redaksjonene. Det undersøkes også hvilken rolle mediehusene hadde i deknningen og hva de bidro med. Da det i dette arbeidet har blitt utført intervjuer med involverte journalister i de ulike redaksjonene, har analysen delvis rot i hvordan journalistene jobbet og deres personlige erfaringer fra hele prosessen. Intervjufunnene blir presentert i analysens andre del. Videre i denne delen vil fokuset først være en oppsummering av deknningen av overgangssaken i de tre tidligere presenterte redaksjonene. Dybdesaker fra de ulike mediehusene brukes videre som case, og det gis en grundigere presentasjon av arbeidsmetodene som ble brukt i perioden da overgangssaken pågikk. På bakgrunn av det teoretiske grunnlaget og hvilke artikler som kom i de ulike tidsrommene i deknningen, vil dybdeanalysen ha spesielt fokus på to artikler fra TV2, én artikkel fra Budstikka og ett kapittel fra Josimars dokumentar.

4.1 Innledning

For å innlede tekstanalysen presenteres sentrale tema og spørsmål som er spesielt viktig i ulike deler av analysen. I de utvalgte tekstene vil det bli undersøkt elementer som kaster lys over problemstillingen, og legges vekt på hvordan utvalgte tekster vitner om hvordan kritisk og undersøkende journalistikk praktiseres i de ulike redaksjonene. For å gi et oversiktlig bilde over hvilke tema som vil bli inkludert i tekstanalysen, presenteres først en oversikt over ulike hovedelementer. Tekstanalysen søker å finne ut hvordan deknningen var av overgangssaken, og hvordan de ulike redaksjonene praktiserer undersøkende journalistikk, med hovedvekt på undersøkende journalistikk og Hansons kriterier, kilder og Thuréns kildekritiske prinsipper. I tillegg vil jeg også vurdere sjangertrekk.

Undersøkende journalistikk er grundig, mer systematisk og mer utfordrende enn annen journalistikk (Østlyngen & Øvrebø, 1999, s. 321). Med utgangspunkt i Hansons prinsipper om undersøkende journalistikk, vil jeg undersøke hvorvidt disse kriteriene er oppfylt i tekstene som analyseres. De seks prinsippene er kritisk innfallsvinkel, viktig emne, eget initiativ, egen research, egen analyse og eksklusivitet (se Hanson (2009), for en veiledende definisjon). I

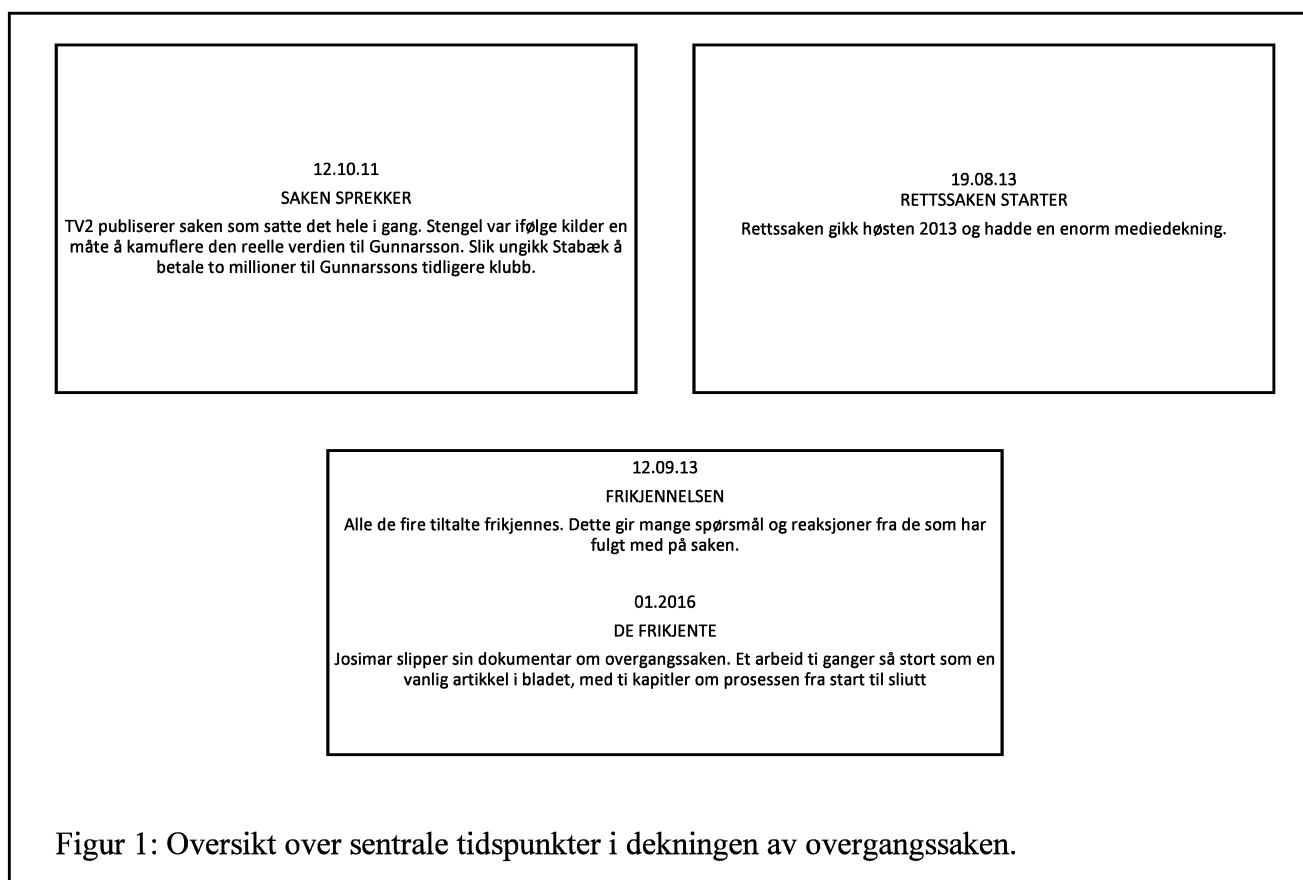
analysen av artiklene stilles spørsmål om artikkelen tar opp noe som ikke har fungert som det skal. Kan man i artikkelen se om det er redaksjonen selv som har tatt initiativ til å skrive saken, eller er den skrevet på bakgrunn av en annen artikkel som allerede er publisert? Hvilke arbeidsmetoder har redaksjonen brukt? Har de intervjuet eksperter på feltet eller latt andre kilder uten åpenbar ekspertise snakke? Et viktig prinsipp i undersøkende journalistikk er om allmennheten får ta del i opplysninger som ikke ville kommet fram uten journalistikken (Hanson, 2009, s. 13). Derfor vil et viktig spørsmål være om artikkelen kommer med nye opplysninger som kan bidra til at saken kommer enda bedre fram.

Kildehåndtering og kildekritikk er, som i rene vitenskapelige grener, også viktig i undersøkende journalistikk. Thurén presenterer fire kildekritiske prinsipper. Disse er ekthet, tidssamband, uavhengighet og tendensfrihet (2005, s. 9). Basert på Fossum og Meyer (2008) og Thuréns kildekritiske prinsipper gjennomgås analysen her ved å adressere hvilke kilder som blir brukt, om det er åpne eller anonyme kilder og om journalisten(e) har valgt de beste kildene for å belyse saken.

En kritikk mot sportsjournalistikken er at mye av sportsjournalistikken i perioder bestod mest av refererende journalistikk (Wallin, 1998, s. 184). Et spørsmål det derfor er naturlig å stille i analysen er hvilke sjangre de utvalgte artiklene har. Sportsjournalistikken faller under nyhetsjournalistikken, og Roksvold lister opp sjangre som nyhetsmelding, notis, kommentar, reportasje og portrett (1997, s. 10).

Før det går dypere inn i dekningsen, vil leseren ha nytte av et resymé av måten de ulike mediene håndterte informasjonen rundt overgangssaken da den pågikk. Det diskuteres også hvorvidt de ulike redaksjonene hadde en avgjørende rolle og hva de bidro med i dekningsen. For å gi et overordnet bilde av dekningsen presenteres det i Figur 1 tre paneler med sentrale punkter i dekningsen. Det er tre viktige tidsperioder i dekningsen av overgangssaken, og analysen vil bli delt opp tilsvarende. Den første strekker seg fra oktober 2011 og ut året, da saken ble sluppet av TV2. Videre blusset den opp igjen rundt august 2013 da den skulle opp i retten, og den siste perioden er etter frikjennelsen. I forbindelse med den siste tidsperioden vil Josimars dokumentar være hovedfokus, selv om den kom en god stund etter frikjennelsen. For å begrense antall artikler som har blitt gjennomgått, er ikke artiklene skrevet etter 2013 analysert nærmere. Artiklene som er skrevet etter 2013 er likevel raskt gjennomgått for å få et

innblikk i hvordan saken ble dekket i etterkant av rettssaken, men de vil ikke være en del av den dyptgående analysen.

Figur 1: Oversikt over sentrale tidspunkter i dekningen av overgangssaken.

4.2 TV2s dekning

Den første artikkelen som ble sluppet handlet om hvordan Stabæk reduserte videresalgsbeløpet ved å selge en opsjon på Herman Stengel. TV2 presenterte også opplysninger om at Rosenborg kom med et bud på fem millioner kroner for Veigar Páll Gunnarsson. Vålerenga kjøpte Gunnarsson for én million kroner, pluss en opsjon på Stengel for fire millioner kroner. Med denne artikkelen presenterte TV2 det de kaller «spillet rundt Gunnarson-overgangen» (Lundstadsveen, 2011c).

TV2 intervjuet fotballagenter som kunne fortelle at dette ikke var en vanlig situasjon i norsk fotball (Drangsholt, 2011), i tillegg til at sentrale aktører som kunne ha en rolle med i spillet ble presentert. De kom også med en artikkel hvor det kom fram at påtalenemda i NFF skulle granske saken etter avsløringene TV2 hadde kommet med (Lundstadsveen, 2011b).

Overgangssaken utviklet seg til å bli en sak med stort omfang, som ble kontinuerlig dekket i perioden den pågikk. Men allerede to dager etter at saken sprakk gikk Gunnarsson ut og sa at

han ikke orket å tenke mer på den. «Jeg har egentlig ikke noen mening om saken, for det har ikke så mye med meg å gjøre – sånn personlig, liksom», uttalte han, selv om han på mange måter var den største brikken i puslespillet (Stokstad, 2011).

Den første store oversikten over involverte i saken ble presentert av TV2 noen uker etter at den første artikkelen kom. Her ble alle partene, inkludert spillere, klubber, NFF og sentrale personer presentert (Lundstadsveen, 2011a). TV2 fortsatte gjennom de to siste månedene av 2011 å dekke overgangssaken grundig.

Omtrent på dagen et år etter at overgangssaken var sluppet kom tiltalen mot de fire involverte fotballtoppene. En artikkel om at statsadvokaten hadde tatt ut tiltale om grovt bedrageri viste til en pressemelding fra Asker og Bærum politidistrikt om at tiltalen gjaldt *simpelt bedrageri med bøter eller fengsel inntil tre år og grovt bedrageri med straff på fengsel inntil seks år* (Wedervang, 2012).

Noen dager før rettssaken kom en artikkel fra TV2 hvor redaksjonen kunne vise fram interne dokumenter som ble sentrale i rettssaken. Dette inkluderte en e-post fra Vålerengas tidligere sportsdirektør til klubbens sportslige utvalg, i tillegg til en protokoll fra et møte (Rørtveit, 2013a). Slik skjult informasjon, som skjulte SMS-er, e-poster og andre dokumenter var noe av det som ble avslørt i dekingen underveis i perioden da overgangssaken foregikk, og som har preget store deler av dekingen.

Gjennom rettssaken hadde TV2 hver dag en «slik blir dagen i retten»-artikkel hvor de gikk grundig gjennom hvem som skulle være involvert i retten den dagen, og hva som skulle foregå. I tillegg hadde de også et live-senter på nettsidene sine hvor de fulgte saken. En slik deking er et relativt nytt fenomen i Norge som heller ikke har vært vanlig for ordinære saker – for eksempel knyttet til terror – før de siste årene. Dette er et av de første eksemplene på at en sak fra idretts-Norge har fått tilsvarende kontinuerlig deking. Det kommer også tydelig fram at TV2 hadde journalister som fulgte saken i retten mens den pågikk, og underveis i rettssaken publiserte de flere artikler med vitnene som uttalte seg i retten. TV2 sendte også direkte fra domsavsigelsen, som også andre redaksjoner som Budstikka gjorde. Ifølge artikkelen ble dommen lest opp litt over klokken 10.30, og under et kvarter sendere meldte TV2 at alle de involverte var frikjent (Rørtveit, 2013b). I etterkant av frikjennelsen har det kommet krav om erstatning fra Stabæk, som de senere fikk innvilget.

Overgangssaken var TV2s skup. De avslørte de første detaljene rundt overgangene, og fulgte opp med over hundre artikler bare den første måneden. De fortsatte å følge den tett helt til retten var satt, både med egne artikler og løpende dekning i rettssalen. TV2 hadde en rekke åpne og lukkede kilder som også uttalte seg om saken. TV2 viste gjennom hele dekningen at dette var deres arbeid, og arbeidet fulgte flere retningslinjer og anbefalte framgangsmåter for undersøkende journalistikk. Vi finner i dette arbeidet at det først og fremst var i kildearbeidet at TV2 hadde en avgjørende rolle. De fikk et enormt forsprang ved at de fikk snakket med mange sentrale skikkelser allerede før saken ble allment kjent. Etter hvert som saken gikk og rettssaken nærmet seg, var arbeidet med kildene det som stod først på prioritetslisten til TV2. De viste fram rettsdokumenter, gjennomgikk dagene i retten og hadde løpende dekning i sitt live-senter alle dagene.

4.3 Budstikkas dekning

Budstikka kastet seg på lasset med dekning av overgangssaken noen dager etter at TV2 hadde sluppet den. I deres første sak var det serieinnspurten som ble beskrevet som hovedfokuset til Stabækspillerne. De hadde også med en uttalelse fra Stengel, som kunne fortelle at han prøvde å fokusere minst mulig på saken, før resten av artikkelen omhandlet Stengels tanker om å starte en seriekamp (Dale, 2011, s. 16-17).

En knapp uke senere kom et intervju med styremedlem i Stabæk, Ingebrigt Steen Jensen, som innrømmet at han og andre hadde et ansvar i saken (Olsson, 2011). Mens TV2 kontinuerlig fulgte opp saken med nye opplysninger og intervjuer, hadde ikke Budstikka i nærheten så mange oppslag som TV2, men de fortsatte dekningen mens saken pågikk. Et viktig aspekt å påpeke er at Budstikka har en betydelig mindre redaksjon enn TV2 med mindre ressurser, og at journalistene i Budstikka ikke kunne prioritere kun overgangssaken fordi også resten av sportsseksjonen skulle fylles opp, med saker som engasjerte hele lokalsamfunnet. En tydelig forskjell man kan se i dekningen er at TV2 generelt hadde mange flere artikler om overgangssaken enn TV2.

Selv om sportsleder André Strømnes uttalte i intervjuet i forbindelse med denne studien at det var vanskelig å få til noe eget på saken, blant annet fordi kildene lukket seg, har Budstikka også postet artikler hvor sentrale personer har blitt intervjuet. «– Hylekoret får mene hva de

vil» var overskriften på intervjuet med Stabæks nye styreleder Jan Øverby som strakk seg over to sider i avisen (Strømnes, 2011, s. 18-19). Budstikka publiserte også et intervju med, Ingebrigt Steen Jensen – noen ganger kalt «Mr. Stabæk» blant fotballinteresserte. Han hadde sammen med Stabæk blitt kastet ut av Telenor Arena, opplevd økonomisk rot og ikke minst var han involvert i overgangssaken som styreformann i Stabæk. Selv ikke når Mr. Stabæk var intervjuobjektet var hovedtemaet overgangssaken som kokte rundt. «Han ville heller fortelle om den gangen han virkelig begynte å involvere seg i klubben», stod det i Budstikka (Holmlund, 2012, s. 18-19).

I oktober 2012 tok statsadvokaten ut tiltale mot de fire involverte fotballtoppene. Budstikka presenterte hvem som skulle vitne i rettssaken. En artikkel listet opp de 24 vitnene som skulle i retten før de oppsummerte med hvem som var tiltalt (P. E. Hagen & Holmlund, 2013, s. 15). Samme dag som retten startet hadde de også en artikkel om hvordan dagen i retten skulle foregå, i likhet med TV2 sin dekning. På nettsiden fulgte de dagene i retten fortløpende, og de hadde også artikler hvor de ulike vitneforklaringene kom fram.

Det lokalavisen skiller seg ut med sett i sammenheng med TV2 sin dekning, er egne kommentarer fra redaksjonen, som kom med jevne mellomrom. I kommentaren «To helt forskjellige historier» (P. E. Hagen, 2013, s. 16) beskrev journalisten hvordan partene skildret to ulike virkelighetsoppfatninger og kommentaren bidro med et «friskt pust» i de diskuterbart kjedelige oppsummeringene av dagene i retten og artikler om involverte i saken. I et mylder av saker som ligner hverandre er det positivt for en leser å få noen saker som skiller seg ut fra de klassiske oppsummerende artiklene. Midt under rettssaken kom også en artikkel hvor Budstikka så på bindingene mellom fotballforsvareren i flere roller. Han som i retten forsvarte sportslig leder Inge André Olsen, var utenfor tingretten agent for flere av Stabæks spillere (Strømnes, 2013b, s. 24-25). Dette var Budstikkas bidrag til helt nye opplysninger som tidligere ikke hadde vært fremme i media, og er også deres bidrag til undersøkende og avslørende journalistikk om overgangssaken.

Budstikka fulgte også saken mens den pågikk, selv om de ikke fulgte den like tett som TV2. Selv som lokalavis i regionen Stabæk tilhører hadde ikke de noen fordeler med å få kildene i tale. Da kildene lukket seg ble det vanskelig å drive egne undersøkelser. Budstikka har likevel levert undersøkende journalistikk gjennom overgangssaken. Med flere nærgående intervjuer og kommentarer skiller de seg ut på sjanger; men sett bort fra disse sakene er

dekningen argumentérbart lik de fleste aviser ellers, med sitatsaker og saker fra dagene i rettssaken. I etterkant av frifinnelsen kom et intervju hvor Tor Aaserød som var tiltalt snakket ut. Han hadde blitt holdt anonym gjennom rettssaken, men stilte opp i avisen hvor han fortalte om den utfordrende tiden mens saken pågikk (Strømnes, 2013a, s. 24-25). Da rettssaken ble avsluttet i Asker og Bærum tingrett og de fire tiltalte ble frikjent, var det først og fremst Budstikka som fikk passet påskrevet. «Dere skal liksom være «vår» avis», uttalte styreleder i Stabæk, Espen Moe, som følte seg skuffet av lokalavisen (Gulbrandsen, 2013, s. 24-25).

Artiklene i dekningen som var skrevet i etterkant av rettssaken ble ikke gjennomgått nøye. Dette var fordi analysen måtte begrenses, og fordi jeg vurderte denne tidsperioden i dekningen som mindre viktig enn tidsperioden som er inkludert i analysen. Likevel har de blitt inkludert i oversikten over alle artiklene som jeg laget i Retriever, og ved å se på overskrifter og datoer under dekningen, kom et overraskende funn. En ulikhet i redaksjonenes dekning er at Budstikka fulgte saken tettere i etterkant av frikjennelsen enn de andre redaksjonene, og dekket alt i forbindelse med mulige erstatningskrav fra klubbene. TV2 hadde nesten ingen artikler i etterkant av frikjennelsen, men kom med en dokumentar i 2016. Denne er ikke tatt med i analysen fordi den er en TV-dokumentar, og det kun er den skriftlige dekningen som er inkludert i denne studien. Josimar avsluttet sin dekning med frikjennelsen.

4.4 Josimars dekning

Å gi et kortfattet og beskrivende sammendrag av dokumentaren til Josimar er ingen enkel oppgave. Dokumentaren på nærmere 200 sider tar for seg alle relevante opplysninger rundt overgangssaken og Stabæk som klubb. Før dokumentaren analyseres videre gis det først en oppsummering av de ti kapitlene i dokumentaren. Videre vil kapittel 1, som blant annet handler om omstendighetene rundt Stabæks vanskelige situasjon, Veigar Páll Gunnarssons tid i klubben og Herman Stengel, bli analysert i dybden.

Josimars dokumentar blir innledet med at redaksjonen befinner seg på treningsfeltet til islandske Stjarnan hvor de møter Veigar Páll Gunnarsson. Islendingen kan fortelle at han har det bra, men at han savner det norske trykket på kamper. Han forteller at han på starten av 2011 hadde sin beste sesong noen sinne, og at han ville bli i Norge så lenge han holdt nivået, før han snakker om den vanskelige tiden i Vålerenga (Melnæs & Johnsen, 2016, s. 10).

Veigar åpner seg om uttalelser han har reagert på; Om at han var null verdt, ifølge fotballagent Jim Solbakken, og om hvor vanskelig det var å få kritikk fra «sine egne» i Stabæk. Også historien om Stabæks trøblete tid blir fortalt – om flytting og en økonomi som ble reddet av privatpersoner – og er en del av kapittelet. I tillegg blir Herman Stengel presentert, i forbindelse med talentleieren Statoil-akademiet.

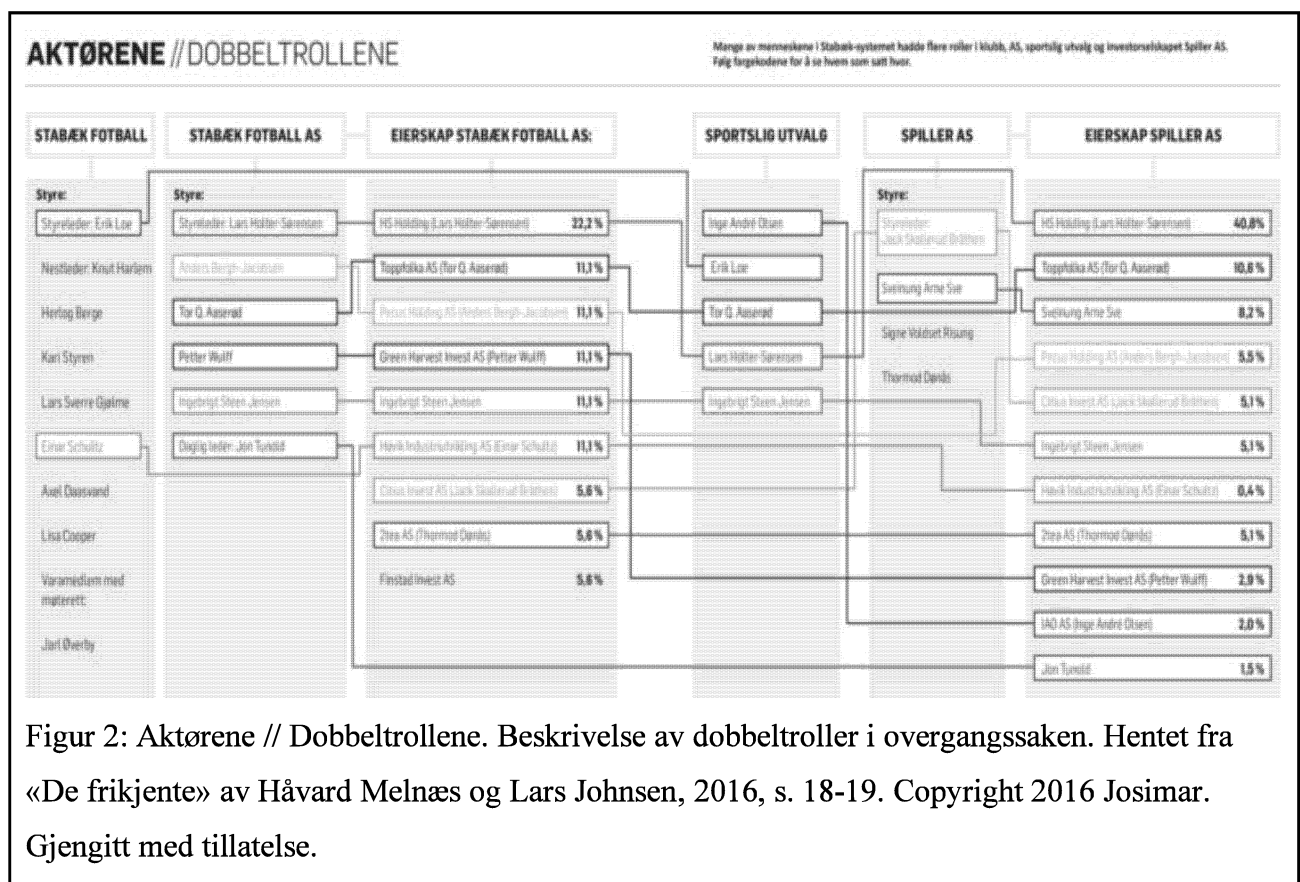
Videre i dokumentaren gis det en nærmere presentasjon av Stengel. Noe av det som har vært mest sentralt i deknningen av overgangssaken til Josimar er e-poster og SMS-er som har blitt sendt mellom de involverte mens saken pågikk. En e-post om Stengel er det første materialet som blir presentert tilknyttet disse, etterfulgt av flere e-poster gjennom resten av dokumentaren. Det diskuteres også hvordan flere av disse epostene skilte seg fra forklaringene i retten. SMS-ene viste blant annet at det ble diskutert hva islendingen skulle selges for, og det kom senere fram i retten at de «ikke hadde peiling på prising av fotballspillere» - Sitat Lars Holter-Sørensen og Tor Q. Aaserød (Melnæs & Johnsen, 2016, s. 39). Alt rundt overgangssaken, med flyttingen ut av Telenor Arena som hovedfokus blir presentert.

Samtidig som TV2 og Budstikka dekket saken løpende mens den pågikk, fulgte Josimar den fra sidelinjen og hadde all informasjonen de andre mediene hadde kommet med tilgjengelig da de startet arbeidet med dokumentaren. Likevel viser Josimar gjennom hele dokumentaren hvordan de har drevet sitt eget grundige arbeid. En sentral del av TV2s arbeid er deres gode kildearbeid med flere sentrale kilder, og Josimar vier tid til å gi et innblikk i TV2s forhold til kildene. I dokumentaren blir det påpekt hvordan TV2 allerede mange dager før første sak prøvde å få tak i Nancy og videre hvordan ballen begynte å rulle hos de involverte. Dette kan gjøre dokumentaren enda mer troverdig, fordi *Josimar forsikrer seg om at ting stemmer slik de har framkommet hos TV2.*

To år etter at tipset kom, startet rettssaken. I ni kapitler gjennomgikk Josimar den grundigere enn noen andre hadde gjort; med en samlende dokumentar på nærmere 200 sider som også presenterte ny informasjon om viktige forhold. Mens det siste kapittelet i dokumentaren inneholder dommen, er de ni andre kapitlene omfattende med alt fra hvem disse spillerne er, om Stabæk og Vålerenga og andre sentrale momenter i saken.

Dagen etter at overgangssaken kom postet TV2 en sak hvor fotballagent Jim Solbakken uttalte at han ikke var en del av overgangen til Gunnarsson. Over to helsider i dokumentaren beskriver Josimar en tidslinje hvor de framstiller hva Solbakken sa i intervjuet sammenlignet med hva han gjorde og hvilke roller han hadde (Melnæs & Johnsen, 2016, s. 102-103).

Overgangssaken hadde mange involverte, og var komplisert dersom man ikke visste rollene til de ulike aktørene. Dokumentaren viser også en grafisk framstilling av involverte i saken, hvor aktørers dobbeltrolle er vist i en figur. For å vise hvordan Josimar evner å forklare en komplisert sak på en enkel måte, er denne figuren lagt ved. Videre følger en kort diskusjon rundt disse arbeidsmetodene.

Figuren viser hvordan mange i Stabæk-systemet hadde flere roller i klubb, AS, sportslig utvalg og investorselskapet Spiller AS. Ulike fargekoder viser hvordan sentrale personer hadde bindinger til ulike selskaper. Ved å inkludere en slik figur får leseren en oversiktlig fremstilling av *hvem* og *hvordan* de er involvert. Gjennom hele dokumentaren bruker Josimar bilder og fremstillinger, blant annet for å presentere SMS-er og e-poster som ble sendt mellom de involverte. Josimar viser hvordan store og kompliserte gravesaker kan bli framstilt på en enkel måte ved å bruke tabeller og figurer. Dersom leseren ønsker å finne bindingene til

for eksempel styreleder i Stabæk Fotball AS, Lars Holter-Sørensen, kan de følge den røde linjen og se at han også hadde eierskap i klubben, satt i sportslig utvalg og hadde eierskap i spiller AS.

Figuren kommer i kapittel 1, og blir også videre henvist til i kapittelet ved at Josimar beskriver hvordan Stabæk solgte spillere til seg selv. Investorselskapet Spiller AS, som er inkludert i figuren, ble startet og kjøpte i praksis hele spillerstallen, samtidig som styret i Stabæk Fotball AS kjøpte aksjer. Med enkle grep viser Josimar hvordan ting hadde foregått i Stabæk-kulissene, og hvordan Stabæk i realiteten reddet seg fra konkurs. Videre beskriver Josimar hvorfor slike bindinger er problematiske, og derfor også hvorfor en slik grafisk fremstilling er nyttig for leseren. Allerede i 2011 hadde magasinet skrevet om rolleblandingene i Stabæk var problematiske, og at det brudd på regelverket å ha eierskap i et selskap som eide spillerrettigheter dersom man var ansatt eller hadde verv i en klubb. Josimar viser med de grafiske fremstillingene godt hvordan de har brukt ulik informasjon godt, og hvordan undersøkelser de har gjort kan bli fremstilt på en ryddig og forståelig måte. Det viser også hvor mange undersøkelser Josimar faktisk har gjort rundt overgangssaken. Ikke bare i dokumentaren, men også fordi de inkluderer tidligere arbeider de har gjort.

4.5 Sentrale artikler fra dekingen

Denne delen av analysen skiller seg fra den innledende gjennomgangen av saken, fordi den vil gi et dypere innblikk enn det innledende overblikket. Artikkene som er valgt for grundigere analyse er valgt på bakgrunn av når de er skrevet og hvorvidt de kan belyse problemstillingen. Der den preliminnære gjennomgangen ikke analyserte artikkene basert på teorien og kun er ment som en oppsummering av dekingen, vil det teorien som ble presentert tidligere være grunnlaget for analysen videre.

4.5.1 TV2 avslører overgangssaken

I diskusjonen under fokuseres det spesielt på to artikler som ble skrevet i de første månedene etter at TV2 slapp den første artikkelen om overgangen til Gunnarsson. Videre følger én artikkel fra perioden rundt rettssaken før analysen avsluttes med å gå nærmere inn på Josimars dokumentar.

På kvelden den 12.10.11 slapp TV2 den første artikkelen rundt overgangen til Gunnarsson som fikk ballen til å rulle. Artikkelen fikk tittelen «RBK bød 5 mill for Gunnarsson – Stabæk solgte for én mill». Ved å presentere tipset om Rosenborg og alle detaljene journalisten sitter på, vises det grundige arbeidet som ble gjort i forkant av saken. I forbindelse med artikkelen er opplysninger innhentet og bearbeidet og senere blitt formidlet gjennom nettsiden og på sportsnyhetene på TV. Artikkelen belyses fra flere sider, både fra redaksjonen som erfarer noe og fra de involverte klubbenes side. Ved å konfrontere kildene viser journalisten at det også opplysninger har blitt sjekket, og kildene har fått mulighet til å kommentere påstander. Det som kan trekkes fram som et dramatisk element i artikkelen at det kan vitne om at noe ikke er som det skal, og at situasjonen har potensiale til å bli en stor sak. Journalisten lykkes i å holde spenningen gjennom hele artikkelen, ved å komme med flere vesentlige opplysninger underveis. Artikkelen har ikke et utpreget underholdningsperspektiv, men det kan ses på som vesentlig at saken handler om Gunnarsson som var en av Tippeligaens beste spillere på dette tidspunktet, slik det framkommer klart av mål- og assistpoeng fra perioden før.

For å se på hvordan denne artikkelen kan vurderes som undersøkende, vurderes det her videre hvorvidt den møter Hansons prinsipper, som settes til krav for undersøkende journalistikk. Hanson oppsummerer undersøkende journalistikk basert på kriteriene med følgende definisjon: «En granskning på eget initiativ för att publicera uppgifter av stort allmänintresse som annars inte ville kommit fram.» (Hanson, 2009, s. 15)

Hansons første prinsipp handler om at saken skal ha en kritisk innfallsvinkel. Det skal settes fokus på uoverensstemmelser og det som ikke fungerer som det skal. I TV2s første artikkel som ble publisert om overgangssaken, kommer det i første del informasjon om at Gunnarsson ble solgt for kun én million til tross for budet på fem millioner. Dette viser to handlinger som mangler samsvar, da det ville vært logisk å selge til klubben med det høyeste budet. Videre skriver Hanson at bare samfunnsproblemer av stor betydning for allmennheten kan motivere kostbar innsats og kritisk publisering. Da denne artikkelen ble sluppet, skrev ikke journalisten at det kan være snakk om en mulig politisak, men viser evne til å vurdere hvor alvorlig saken kunne utvikle seg til å bli. Dette vises blant annet i en oppfølgingssak dagen etter hvor spørsmålet om eventuelle konsekvenser stilles. Fordi Stabæk og Vålerenga i mange år har vært toppklubber med en stor fanskare, kombinert med den turbulente tiden i Stabæk, kunne en eventuell skandale ramme et helt fotballsamfunn og ha stor betydning for klubben videre.

Om eget initiativ skriver Hanson at det er redaksjonen selv som bestemmer hva som er viktig. Han legger til at journalistikk kan være gravende selv om journalisten ikke selv har tatt initiativ til å grave. Dersom en kilde tipser om klanderverdige forhold uten å kunne vise til dokumentasjon, har reporteren undersøkt dersom han snakker med muntlige kilder, søker i arkiver og støter på motstand for så å finne dokumentasjon, selv om det kan diskuteres om gravingen skjedde på eget initiativ. I tillegg til dette punktet har TV2s artikkel både en kritisk innfallsvinkel, et viktig emne, egen reseach og eksklusivitet.

Det er journalisten som selv skal undersøke og samle inn opplysninger. Det framkommer ikke bokstavelig at opplysningene TV2 sitter på kommer fra et tips, men det legges vekt på at TV2 «erfarer», og at de har konfrontert kildene med opplysninger de sitter på. Redaksjonen viser også at de vurderer opplysningene som så viktige at de valgte å kjøre saken som hovedoppslag på sportsnyhetene i tillegg til å slippe saken rundt samme tid. Ofte møtes slikt undersøkende arbeid med hard motstand av de(n) arbeidet rammer. Reaksjonene i selve artikkelen var få. Kildene ville ikke kommentere opplysningene de ble konfrontert med. I kulissene lot dermed ikke reaksjonene vente på seg fra involverte i overgangssaken. I dokumentaren «Frifinnelsen» som TV2 kom med i etterkant av overgangssaken kom det fram at de involverte sendte flere SMS-er seg i mellom, hvor de opplyste om at TV2 var på saken og at ingen skulle si noe (Lundstadsveen, Reinlund & Berntsen, 2016). Det er ikke uvanlig at kilder ikke ønsker å kommentere journalistiske arbeid. Det kan være lettere sagt enn gjort å få en kommentar fra en kilde; mens noen kvier seg fra å kommentere, stiller andre velvillig opp. «Makthavere med medietrening vet at de i et TV-intervju må snakke kort og poengtert, og tilbyr spissformuleringer som de vet er sitatvennlige» (Allern, 2015, s. 52).

Hansons nest siste prinsipp handler om egen analyse. Etter å ha sortert informasjonen kan redaksjonen bruke en ekspert for å kommentere. Dersom man ser på artiklene TV2 publiserte i etterkant av denne artikkelen, er flere ekspertkilder intervjuet, blant annet om spørsmål om eventuelt straff. TV2 publiserte artikkelen selv om kildene ikke ville kommentere opplysningene.

Hansons siste prinsipp handler om eksklusivitet, noe artikkelen tydelig viser. Journalisten har tatt med deler av et intervju fra Aftenposten om Gunnarsson som var blitt enig med Rosenborg om personlige betingelser. I tillegg inneholder artikkelen deler av et Adressa-intervju med daværende Rosenborg-direktør Nils Skutle og Erik Hoftun. Utenom dette hadde ingen stilt spørsmål ved Gunnarssons overgang. Hanson skriver at «allmänheten får ta del av

viktiga oppgifter som annars inte skulle ha kommit fram». Siden denne artikkelen stammer fra et tips kan det tenkes at opplysningene om denne overgangen ikke hadde kommet fram dersom ikke TV2 hadde skrevet saken.

Det neste viktige elementet i undersøkende journalistikk jeg vil undersøke er kildebruk og kildekritikk, basert på Thuréns prinsipper om kildekritikk og Fossum og Meyers bok fra 2008.

I tillegg til kildene som kommer fram i de refererte artiklene, har TV2 i sin første artikkel om overgangssaken intervjuet sportslig leder i Stabæk Inge André Olsen og styreleder Erik Loe. Kildene er altså sentrale personer i spillernes klubb, og alle kildene i artikkelen er åpne.

I utgangspunktet kan man ikke stole på at informasjonen som gis fra kildene er rett, og det er derfor viktig at journalisten evner å tenke kritisk i arbeidet med saken. At kilden velger ikke å snakke sant kan ses i sammenheng med det Fossum og Meyer (2008) skriver om tendensfrihet, som handler om kildens tendens. Dette handler om enhver interesse, hensikt eller posisjon som kan påvirke kildematerialet og fjerne framstilling fra virkeligheten. I artikkelens første kildeuttalelse sier kilde Inge André Olsen, at han snakket med Stengel om å bli frisk fra sykdom. Det virker merkelig for en leser, som akkurat har fått avslørt en hemmelig opsjonsavtale, at praten med den involverte spilleren og klubbens sportslige leder handlet mest om å bli frisk. Likevel byr spørsmålet «hva snakket dere om?» ikke på mye mer, og det kommer ikke fram om journalisten allerede da hadde konfrontert med opplysninger TV2 satt på. Det neste kilden svarer på er summen Vålerenga betalte for Gunnarsson, som han ikke ønsket å kommentere.

Stabæk slet økonomisk, og et naturlig mål for kilden ville være å få det til å virke som om ikke noe var gjort galt i salget av islendingen. Journalistens siste spørsmål handlet om hvorfor klubben ikke hadde rapportert til Nancy. Svaret var at de ventet på en henvendelse og at de hadde satt over penger. Olsen tar kritikk for å ha ventet på henvendelse «men det er ingen som ikke har noen intensjon om å gjøre opp med Nancy» (Lundstadsveen, 2011c). Her prøver kilden å vinkle det til at alt er i orden og at Stabæk ikke har vært ute etter å svindle den franske klubben. Hvorvidt denne uttalelsen faktisk er sann eller ikke er vanskelig å avgjøre for en som forsker på dekningen av saken. Det er uansett logisk å tenke at kildene ønsket å sette seg selv i et så godt lys som mulig, og dersom man leser artiklene etterkant av

frifinnelsen er det lett å tenke at kildene ikke hadde noe å skjule. Et viktig aspekt å ta med i vurderingen av tendens er at selv om noen er frikjent, betyr det ikke at de er uskyldig. De involverte kan altså ha gjort noe galt selv om de ikke ble dømt for det. Journalister må også være nøye på å tenke gjennom at kildene, på tross av sin fremtoning, kan være skyldige og derfor lyver til pressen. Dette gjelder også andre veien ved at en tiltalt er uskyldig inntil det motsatte er bevist. En journalist må derfor ikke trekke konklusjoner for fort og gjøre noen «skyldige» før dette faktisk er avklart.

Kilder kan påvirkes av hverandre, noe som er viktig i vurderingen av kilder. De kan bestemme hvilken del av sannheten de ønsker at skal fram, og på den måten påvirke saken. Kildene i artikkelen fokuserer først og fremst på at de ikke ønsker å kommentere saken, og velger dermed hvordan saken skal belyses. Når journalisten får til svar at opplysningene ikke kan kommenteres, velger han likevel å fortsette den kritiske innfallsvinkelen. Man ser ingen tegn til et personlig forhold mellom journalisten og kilder, og journalisten viser gjennom hele artikkelen evne til å velge egnede kilder.

En journalist er opptatt av at det som sies er sant, og påstandene må ikke blandes med virkeligheten (Fossum & Meyer, 2008, s. 40). Journalisten stiller spørsmål til kildene gjennom hele artikkelen, og viser hvordan han har jobbet for å lage en kritisk og undersøkende sak. Kildene i denne saken er ekte, men opplysningene stammer fra et tips som måtte bli grundig sjekket før det eventuelt kunne bli en sak. Spørsmålet om identifikasjon av kilder oppleves ofte som uproblematisk (Allern, 2015, s. 43). Kilder er ofte kjent både for journalisten og publikum. I denne artikkelen er ikke kilden til tipset kjent for publikum, og det er dermed ekstra viktig at journalisten arbeider nøye med saken før publisering. Som kilder i artikkelen er noen av de beste alternativene valgt, da journalisten gikk direkte til de involverte klubbene heller enn å spørre for eksempel en ekspert.

4.5.2 Skjulte dokumenter blir avslørt

Rettssaken i overgangssaken gikk i Asker og Bærum tingrett i august 2013. Etter hvert i dekningen av overgangssaken la TV2 ofte fram nye opplysninger som kom. For å vise hvordan TV2 løste disse sakene er en slik artikkel valgt for grundigere analyse.

Dagen før rettsakens start viste TV2 fram sentrale dokumenter som kom fram i rettssaken. Artikkelen fikk tittelen «Her er de interne rettsdokumentene som blir sentrale i overgangssaken» og viser først en epost sendt 19.07.11 fra Truls Håkonsen til Vålerengas sportslige utvalg med informasjon om overgang for Gunnarsson og opsjonen på Stengel. Videre skriver TV2 at Håkonsen hevder at avtalene ikke har noe med hverandre å gjøre. Politiet har det derimot som et sentralt punkt å bevise at denne uttalelsen er feil. Videre presenteres en møteprotokoll som TV2 kan vise innholdet av. Som kilde for å kommentere dokumentene har TV2 intervjuet advokat og ekspert på idrettsjuss Kenneth A. Leren. Han sier til TV2 at dokumentene vil være helt avgjørende i rettssaken, og at saken er bygd opp rundt disse dokumentene (Rørtveit, 2013a).

Slik overskriften på artikkelen viser, avslører den noe som ikke tidligere har vært skrevet om. «Interne rettsdokumenter» henter til noe som har vært hemmelig, som gjør at det skapes en spenning. I forkant – og under – rettssaken handlet mange av artiklene til TV2 om hvem som skulle vitne og hva de sa i rettssaken. Derfor skiller denne artikkelen seg ut som noe grundigere og mer utfordrende enn det mange av artiklene i samme tidsperiode gjorde. Den er mer utfordrende enn tidligere artikler fordi den viser dokumenter som tidligere har vært skjult, og den kommer med opplysninger som er sentrale i saken og som kan vippe saken i en avgjørende retning.

Basert på Warmedal og Hjeltnes' definisjon om at undersøkende journalistikk handler om å grave i skjulte forhold (Warmedal & Hjeltnes, 2012), kan denne artikkelen sies å være av undersøkende karakter. Journalisten har undersøkt opplysningene som er funnet, og har med ekspertkilder og involverte. I tillegg graver de i skjulte forhold fordi de graver i skjulte dokumenter.

Artikkelen har en kritisk innfallsvinkel i form av at det kommer opplysninger som spriker fra hverandre. Politiet ønsker å bevise at overgangen og opsjonen er avhengig av hverandre mens Håkonsen mener at de ikke har noe med hverandre å gjøre. Slik advokat og ekspert i idrettsjuss, Kenneth A. Leren, uttaler i artikkelen, kan dokumentene TV2 sitter på være helt avgjørende for rettssaken. Fordi e-posten og møtereferatet som omtales ble en del av rettssaken er ikke denne artikkelen eksklusiv etter Hansons definisjon, men den er eksklusiv i form av at den viser informasjon som ikke har kommet fram tidligere, og at ingen andre redaksjoner hadde samme informasjon på trykk. Redaksjonen viser eget initiativ fordi de selv

skal bestemme hva som er viktig, og i denne artikkelen har de tatt en avgjørelse om at dokumentene er viktig å få fram før rettssaken. De har også samlet inn egne kilder og har fått en ekspert til å vurdere dokumentene.

Kanskje spesielt i denne artikkelen er kravet om ekthet til kildene ekstra høy:

Det er ofte lett å sjekke at offentlige dokumenter er hva de utgir seg for å være. Er kilden mindre kjent, vil det være standard prosedyre å ta med informasjon om vedkommende sin rolle og bakgrunn. Samtidig har det til alle tider eksistert falske dokumenter, og jo mer oppsiktsvekkende de har gjort krav på å være, desto mer åpenbart har behovet vært for å kontrollere autensiteten (Allern, 2015, s. 44).

Fordi dokumentene ikke er offentlige dokumenter, er det vanskelig å sjekke hvor disse opplysningene kommer fra. Det kommer ikke fram i artikkelen hvordan TV2 har fått dokumentene fra, og det er derfor ekstra viktig at redaksjonen framstiller materialet på en troverdig måte. Overgangssaken som en så alvorlig sak kunne ende opp i fengsel for flere sentrale personer i Stabæk og Vålerenga. Saken er blant de største i idretten som har vært oppe i retten, og med et enormt mediefokus var det viktig at mediehusene som dekket den sørget for at informasjonen var riktig. Ekspertkilden bidrar til at man kan vurdere at de interne dokumentene er ekte. En advokat som i tillegg er ekspert på idrettsjuss ville fort kunne sett om denne informasjonen er falsk, men han har kommentert innholdet på en måte som gjør at det er troverdig for en leser. Om bruken av «offisielle kilder» skriver Allern (2015) at «journalisten jakter på noe som vet – og som redaksjonen håper kan formidle innsikt og vurderinger med en bredere offentlighet» (Allern, 2015, s. 52).

Det journalistisk avslørende i denne artikkelen dekkes ved at redaksjonen kommer med informasjon som tidligere har vært skjult, og de gir leserne ny og vesentlig informasjon. De undersøker dokumentene, samle inn kilder og formidle informasjonen. Det dramatiske aspektet ligger i spenningen i «interne rettsdokumenter». Med en så stor sak som overgangssaken, var også rettssaken av stor interesse, og TV2 viser fram informasjon som tidligere ikke har vært kjent for leserne. Ved å ha en ekspertstemme som forteller at disse dokumentene kommer til å være avgjørende i rettssaken, viser de også alvorlet med disse dokumentene.

4.5.3 Budstikkas fokus på bindinger

For å se nærmere på den undersøkende journalistikken i Budstikka er artikkelen «Forsvarer i flere roller», som kom under dekningen av rettssaken, valgt ut til dypere analyse. Denne

artikkelen er en av få artikler som skiller seg ut med et undersøkende preg *per definisjon* i dekningen fra Budstikka.

Da rettssaken startet hadde Inge André Olsen advokat Ole Petter Drevland som forsvarer. Drevland er ikke bare forsvarer, men har også et nært samarbeid med Olsen fotballmessig. Han er involvert i fotballakademiet Sport Consulant i Elfenbenskysten, som i flere år har hatt et samarbeid med nettopp Stabæk. Ifølge artikkelen har også flere spillere i Stabæk som har vært innom akademiet Drevland som agent (Strømnes, 2013b). Dette kommer fram som en ny opplysning som tidligere ikke har vært nevnt i dekningen, noe som er overraskende. Med denne opplysningen som grunnlag går journalisten grundig gjennom saken og inkluderer også to faktabokser om agentvirksomhet og advokatvirksomhet som viser hvorfor denne bindingen kan være problematisk.

Budstikka dekker blant annet Bærum, som er blant Norges mest aktive befolkning i sportslig forstand (Strømnes, 2017). Det betyr at sportsseksjonen er mangfoldig og skal dekke et bredt spekter av idretter. De skal løfte lokale helter i NM, heie på lagene i Norway Cup og hylle Stabæk Fotball etter en fantastisk kamp. De skal opprettholde en lokal identitet, men samtidig være kritisk (Mathisen, 2010, s. 33). Artikkelen om Drevland og hans bindinger er en av eksemplene på gangene Budstikka har stilt de kritiske spørsmålene i sin dekning. Selv om Budstikka ikke var utpreget kritisk dekningen av overgangssaken, står det ikke like ille til med dekningen som Sande (2003) skriver i sin artikkel (Sande, 2003). Budstikka var ikke lokalsjåvinistisk, idylliserende, ukritisk refererende, mikrofonstativ og redd for å gå inn i konfliktstoff, selv om de ikke hadde en veldig kritisk dekning under overgangssaken. Med denne artikkelen viste Budstikka at også de evnet å rette et kritisk blikk mot saken. Faktaboksene viser at agenter skal unngå enhver interessekonflikt, å unngå og «være agent for, ha representert eller ha noen form for interessefellesskap med trener, andre ansatte eller tillitsvalgte i noen av de involverte klubbene». Om regler for god advokatskikk står det at «hvor advokatens personlige økonomiske interesse er sammenfallende med klientens interesser, kan advokaten ikke påta seg oppdraget hvis hans interesse kan påvirke hans uavhengige stilling som advokat» (Strømnes, 2013b). Basert på dette kan en leser tolke at det er en uoverensstemmelse i at denne advokaten skal være forsvarer for en så sentral person i klubben når han har slike bindinger.

Artikkelen er eksklusiv og Budstikka gir leserne et innblikk i opplysninger som tidligere ikke har vært fremme i lyset og som viser at også avisen bidro med undersøkende journalistikk i deknningen. Siden ingen hadde stilt spørsmål til disse bindingene før når rettssaken gikk, hadde ikke disse opplysningene kommet fram dersom ikke Budstikka hadde satt de på dagsorden. Redaksjonen har altså selv vurdert disse opplysningene som så viktige at de må fram i lyset. De oppfyller dermed et av kriteriene Hanson mener at bør være til stede i undersøkende journalistikk. Kritisk undersøkende journalistikk skal være en motsats til daglig rapportering (Ekström & Nohrstedt, 1996, s. 101), noe denne artikkelen viser. Oppdagelsen om Drevlands bindinger hadde ikke framkommet i avisen tidligere, og skilte seg derfor ut fra forrige oppdatering. Den viser en mulig konflikt, fordi Drevland har rolle både som advokat og som fotballagent.

Hanson skriver at en ekspert kan være behjelpelig i analysen (Hanson, 2009, s. 13). Budstikka inkluderer en liten tilleggsak med leder i Advokatforeningen, Erik Keiserud. Han forteller at uavhengighet er et grunnleggende prinsipp for advokater. Det er også interessant at det kommer fram at aktor, Morten Stene, er kjent med Drevlands rolle som fotballagent, men ikke om bindingene. Eksperten stiller seg ikke veldig kritisk til situasjonen, men tilleggsaken bidrar likevel til å løfte artikkelen fordi uavhengige kilder som har kunnskaper om situasjonen kan uttale seg.

Det kommer ikke fram i artikkelen hvordan Budstikka har fått opplysningene om Drevlands bindinger, eller hvorfor de har valgt å undersøke disse. Det som presenteres er at avisen sitter på opplysninger om fordeling av en eventuell overgangssum mellom Stabæk og fotballakademiet. Også i denne artikkelen velger kildene å ikke kommentere opplysningene som beskrives som «konfidensielle avtaler» (Strømnes, 2013b). Kildene har blitt konfrontert med disse avtalene, men det kommer ikke fram andre spørsmål journalisten stilte.

Kildene i artikkelen er advokat Ole Petter Drevland, hans partner Harald Grape og Inge André Olsen. Drevland er en god kilde å intervju i denne artikkelen, da den setter et kritisk søkelys mot nettopp hans rolle som forsvarer i overgangssaken. Slik det framkommer i Vær varsom-plakaten, er det viktig å kontrollere at opplysninger som gis er korrekte (PFU, 2017). I dette tilfellet har journalisten måtte sjekke om det faktisk er slik at Drevland ikke har eiendeler i akademiet slik han sier. Journalisten supplerer med at Drevland ikke er eier selv, og viser derfor at han har faktasjekket opplysningene kilden kommer med.

Selv om kilden er åpen må man vurdere om dette er den beste kilden til å uttale seg om saken. Redaksjonen har gjort rett i valget av kilder. De har inkludert både forsvareren, klienten og en ekspertkilde. I en ny tilleggsartikkel uttaler Drevland at han har vurdert sin uavhengighet, og at han mener at han er uavhengig dersom en av hans spillere blir solgt til en større klubb. Fossum og Meyer skriver at man ikke må blande virkeligheten med påstandene kilden kommer med (2008, s. 40). Redaksjonen bør derfor sjekke at kildens påstander er sanne. Tilleggsartikkelen avsluttes med at Budstikka ikke har fått tak i rette vedkomne i NFF til å gi en kommentar. Artikkelen ville blitt løftet ytterligere dersom dette var med.

Budstikkas artikkel passer godt inn i den undersøkende journalistikken. Den er grundigere enn deres dekning ellers, og er også mer utfordrende enn deres øvrige artikler. Journalisten har tatt ansvar for å sette vesentlige opplysninger på dagsorden, og har derfor gravd i skjulte forhold (Warmedal & Hjeltnes, 2012, s. 269).

Det er mange likheter i dekningen til TV2 og Budstikka. Begge redaksjonene har gjort et arbeid som både er mer utfordrende enn deres vanlige dekning av sporten. De har selv undersøkt omstendighetene og levert artikler med en kritisk innfallsvinkel. Det som skiller Budstikkas artikler med TV2s dekning er at TV2 har en klassisk undersøkende og avslørende journalistikk om omstendighetene rundt, mens Budstikka har mer personfokus med intervjuer med eller om enkeltpersoner.

4.5.4 Overgangssaken i en større kontekst

Første nummer av Josimar i 2016 var viet fullt og helt til overgangssaken. Fordi analysen må begrenses er første kapittel av dokumentaren valgt for videre analyse. Josimar har valgt å kalle kapittelet «Blaa drakter, røde tall». Kapittelet er valgt fordi det gir et godt innblikk både i overgangssaken, men også i situasjonen i Stabæk ellers, som Josimar fokuserer mye på. I enkelte sammenhenger vil dokumentaren som helhet bli diskutert, som for eksempel på slutten av analysen av første kapittel, hvor reaksjoner på dokumentaren som helhet presenteres.

Kapittelet innledes med at Josimar er på treningsfeltet til Gunnarssons nåværende klubb Stjarnan. I første setning bruker Josimar featuregrep ved å beskrive været og Gunnarssons

kroppsholdning. De veksler mellom fortid og nåtid, og viser tilbake til 2011 da islendingen hadde en god vårsesong med ni mål og fem assist på 16 kamper. Tiden i Stabæk ble likevel kortere enn forventet. Tilbake på Island forteller han om at han har det bra, men at han savner norsk fotball. Etter en eventyrlig tid i Stabæk mislyktes han i Vålerenga. Han ble kalt for tjukk og gammel, men får muligheten til å forsvare seg i dokumentarens første sider.

Fra 2009 skulle Stabæk spille i Telenor Arena. Men ««Blue Dream Arena», navnet arenaprojektet hadde fått på tegnebrettet, ble i stedet et mareritt», forteller Josimar (Melnæs & Johnsen, 2016, s. 11). Klubben hadde brukt penger de ikke hadde, som de skulle tjene opp igjen. Tanken var at inntektene skulle skyte i været, men det resulterte heller i at spillere og ansatte ble solgt og sagt opp. Sviktende sponsorinntekter resulterte i dårlig økonomi, noe som førte til lønnskutt. Privatpersoner gjorde at klubben reddet seg økonomisk. Josimar beskriver hvordan spillerne hadde fått vite at sponsorkontraktene var gode, og at Daniel Nannskog på samme tid hadde fått ny kontrakt med en skatteliste som viste en inntekt på over tre millioner kroner. I tillegg opplevde klubben sviktende besøkstall som gjorde at penger de hadde regnet med å tjene inn, og allerede brukt, ikke kom.

Herman Stengel blir presentert i dokumentaren i forbindelse med talentleiren «Statoil-akademiet», hvor 14 år gamle jenter og gutter fra hele landet skulle delta. Selskapet som arrangerte leiren ble startet av Jim Solbakken, Ole Gunnar Solskjær og to andre forretningspartnere. Stengel deltok på akademiet i 2009, og fikk agent som 13-åring.

Gunnarsson ble hentet tilbake til Stabæk etter 2009-sesongen. Det kommer fram at fotballagent Jim Solbakken i politiafhør hadde forklart at han hadde kontaktet alle klubbene i Norge for å selge Gunnarsson. Ved å gjøre en kort faktasjekk viser Josimar at denne uttalelsen er feil. Flere sportsdirektører, blant annet Jostein Flo, forteller at de ikke har blitt kontaktet av Solbakken angående islendingen. Videre presenterer Solbakkens rolle som fotballagent.

Det stopper ikke å komme nye opplysninger i kapittelet. I kapittelets siste del skriver Josimar om investorselskapet Spiller AS som praktisk talt eide alle spillerne i Stabæk. Senere meldte flere seg ut av dette selskapet, da det var brudd på Norges Fotballforbunds regler å være ansatt eller ha verv i en klubb og samtidig være eier i et selskap som eide spillerrettigheter. Josimar har også intervjuet idrettsjurister som reagerer på disse bindingene, blant annet

Kenneth A. Leren som tidligere har uttalt seg om overgangssaken i artikkelen om de interne rettsdokumentene.

Det siste Josimar legger fram i kapittelet er to avsnitt om verdivurderinger og Stengel. Det kommer fram at dokumentet med verdivurderinger som ble funnet på en beslaglagt PC var et internt dokument som «ikke skulle brukes til noe». Det siste som kommer fram i kapittelet er fra et vitneavhør hvor Stengel ble beskrevet som en juvel for Stabæk, som kunne bli solgt for flere millioner. Dette er den samme spilleren som Stabæk tidligere hadde vurdert om det i det hele tatt var verdt å betale 250.000 kroner for (Melnæs & Johnsen, 2016, s. 9-29).

Det første som gjør at kapittelet skiller seg fra andre nyhetsartikler er at det har et personlig preg, og virkemidler som gjør at leseren tydelig skaper seg et bilde av hvordan det så ut da Josimar var på Island. Etter en nærmest daglig dekning av overgangssaken fikk publikum et innblikk i situasjonen til Gunnarsson fra hans eget ståsted, noe det tidligere hadde vært lite av. Josimar inkluderer featuregrep ved å gi leseren et inntrykk at det er småkaldt og yr i luften mens «Veigar Páll Gunnarsson rusler av matta» på treningsfeltet til Stjarnan (Melnæs & Johnsen, 2016, s. 10). Mens artiklene som kom tidligere i dekningen handlet om overgangen generelt, med noen kommentarer fra Gunnarsson, inkluderer Josimar et intervju med Gunnarsson om tiden før og etter oppholdet i Stabæk. Mens andre medier har beskrevet islendingen som en av Eliteseriens beste spillere i perioden rundt overgangssaken, går Josimar dypere inn i Gunnarssons beskrivelser om hvordan ting egentlig var.

Josimar har selv merket utgaven som *dokumentar*. Dokumentarer i skriftlig form er noe som er vanskelig å finne litteratur om. Det nærmeste man kommer er litteratur om sakprosa eller dokumentar i TV-form, noe som ikke er relevant for denne analysen fordi Josimar ikke har overført *De frikjente* til TV-format. Ottar Grepstad har skrevet om sakprosa som sjanger, og skriver at man må se på filmen for å forstå «dokumentar»-begrepet. Han skriver at «dokumentarfilmen prøver å påvirke, overtale og endre mening hos publikum», og at resonnementene er mye de samme i som i drøfting av dokumentarskildring i bokform. Josimars arbeid er så langt og omfattende at det kan sees på som forskning (Hanson, 2009, s. 13). Likevel skriver en forfatter av dokumentarer mer leservennlig enn en forsker, med bedre fortellerteknikk og dårligere analysering (Grepstad, 1997, s. 320). Josimars dokumentar er leservennlig, og klarer å holde på leserens interesse gjennom hele dokumentaren. I tillegg presenteres både bilder og grafiske framstillinger som gjør det enkelt for leseren å følge med.

Kapittelet vil videre bli analysert i henhold til teorien om undersøkende journalistikk. Siden Josimar er et magasin med undersøkende sportsjournalistikk skiller ikke denne reportasjen seg ut fra hva de ellers leverer, annet enn at den er mye lengre enn en vanlig reportasje; men den er et soleklart eksempel på undersøkende journalistikk. Den er grundigere enn annen journalistikk, er mer utfordrende og går systematisk gjennom saken fra start til slutt. Her viser journalistene at de har god kunnskap både om Gunnarsson, Stengel og omstendighetene rundt, og har tatt et ansvar med å dokumentere hele historien. Mens andre sportsredaksjoner i Norge til daglig jobber med å holde publikum oppdaterte på siste nytt, bruker Josimar lengre tid på sine artikler som kommer ut magasininform én gang i måneden.

Basert på Finn Sjues definisjon på undersøkende journalistikk, kan man si at Josimar oppfylder kravene for undersøkende journalistikk. Dokumentaren er en uavhengig, systematisk og kritisk undersøkelse av overgangssaken. Den er en analyse som journalistene selv har tatt initiativ til, og de har selv samlet inn materialet som er brukt i dokumentaren, med unntaket av intervjuer fra andre medier som de har referert til. De publiserer opplysninger og sammenhenger av samfunnsmessig interesse, og flere av opplysningene har tidligere ikke blitt kjent (2011, s. 22).

Kapittelet har en klar kritisk innfallsvinkel og fokuserer på alt det som ikke har fungert i forbindelse med overgangssaken. Mens andre redaksjoner fokuserte mest kun på overgangen og opsjonen, har Josimar fokusert på hele situasjonen rundt og derfor satt alt i en større kontekst. Det kritiske fokuset og publiseringen kunne i dette tilfellet motiveres av at det ikke bare var overgangssaken som var sentral i Stabæk, men også at det hadde vært mye rot i klubbens økonomi. At alle detaljer kommer fram i denne saken er av stor allmenn interesse og betydning for de som følger med på norsk fotball og de to klubbene som var involverte. Josimar viser allerede i dette kapittelet at dokumentaren skiller seg fra dekningen ellers, ved å være grundigere enn andre artikler. På mange måter kan ikke denne dokumentaren sammenlignes med annen dekning fordi Josimar både har mer ressurser, mer tid og mer plass til å drive undersøkende journalistikk, men det er også en av grunnene til at de er så interessante å ha med i en slik analyse.

I kapittelets første avsnitt viser journalistene at de selv har vært på Island og intervjuet Gunnarsson. Videre i kapittelet har de også flere direkte kilder som viser at de har gjort egne intervjuer, i tillegg til å inkludere sitater fra andre medier, som viser hvor mange forskjellige

arbeidsmetoder de har brukt i løpet av arbeidet. Josimar viser allerede i starten av kapittelet at de selv har gjort undersøkelser og samlet inn informasjon, da de har reist til Island. I intervjudelen kommer det også fram at journalistene brukte mange timer på politistasjonen for å skrive ned tekstmeldinger som ble sendt, men disse er ikke brukt i det første kapittelet.

Som tidligere nevnt hevder Hanson at man kan bruke eksperter i analysen. Uten at Hanson går dypere inn på hva han legger i ordet «ekspert», kan man se at Josimar i hvert fall har intervjuet flere kilder som har kompetanse til å si noe om saken, blant annet professor ved Norges Handelshøyskole Tor W. Andreassen, seksjonsleder i juridisk avdeling i Norges fotballforbund Espen Auberg, og advokat og ekspert på idrettsjuss Kenneth A. Leren. Professor Tor W. Andreassen er intervjuet om emisjoner Stabæk har bedt om. Dette er situasjoner hvor fotballklubben måtte be andre om å investere i klubben. Espen Auberg i NFF og advokat og ekspert på idrettsjuss Espen A. Leren ble intervjuet om bindingene mellom klubben og Spiller AS. Auberg sa at han antok at en som sitter i et sportslig utvalg vil kunne ha innflytelse på salg av spillere, og at det vanskelig kan være forenlig med å være aksjonær i et selskap som inngår investeringsavtale knyttet til klubbens spillere.

Allerede i første kapittel av dokumentaren introduseres leseren for mange kilder. Josimar har snakket både med personer som har spilt eller jobbet med norsk fotball, eksperter og har med tidligere uttalelser fra flere sentrale personer i overgangssaken. I tillegg har de intervju med kanskje den viktigste personen i saken, nemlig Veigar Páll Gunnarsson. Med så mange kilder involvert, er det ikke bare viktig at journalistene presenterer disse på en god måte, men også at de vet hva de gjør. Kildekritikk forutsetter nemlig kunnskap. Allern skriver at «både for å finne de gode kildene, dra nytte av dem og følge opp eller evaluere de svar som gis, må *journalisten* ha kunnskaper, kort sagt være habil til å gjøre den jobben som kreves». (2015, s. 52). Kildene som er brukt i «Blaa drakter, røde tall» er alle relevante. Journalistene har satt alle personene i en kontekst, og kildene virker godt gjennomtenkte. Journalistene viser at de har gode kunnskaper om området de dekker, ved å vise nye sider i situasjonen rundt Stabæk som ikke tidligere har vært fokusert på. Hvilke kompetansekrav som stilles handler om hvilken type avis du jobber i. I lokalaviser dekker man gjerne alt mulig, mens i nisjeaviser er man mer spesialiserte på et felt (Allern, 2015, s. 53). I Josimars tilfelle er deres spesialisering norsk og internasjonal fotball.

Josimars arbeid med overgangssaken startet da saken allerede var avsluttet. Dermed hadde det gått lang tid fra hendelsene til deres dekning. Selv om dokumentaren til Josimar kom lenge etter at saken var avsluttet, gir ikke kildenes utsagn grunn til å tvile på at det de sier er sant. Alle de fire tiltalte ble frikjent i retten og hadde i utgangspunktet ingenting å tape på å fortelle sin historie, men disse ønsket ikke å fortelle sin versjon hverken i kapittelet eller i dokumentaren senere.

Den som blir intervjuet mest er Gunnarsson. Etter en lang periode med overgangssaken snakket han ordentlig ut om tiden før og etter overgangen. Han forteller om en «jævlig tid» i Vålerenga og en fin tid i Stabæk. En viktig opplysning Gunnarsson kommer med er hvor såret han var under rettssaken, og av uttalelsene andre kom med. Uttalelsene viser ikke bare hvor alvorlig saken var for klubbene, men også hvor mye det påvirket Gunnarsson som spiller. Overgangssaken gikk over lengre tid og inneholdt flere sentrale hendelser. Josimar supplerer med ting som kom fram i retten, for eksempel at det ble uttalt at han var for gammel, som Gunnarsson også forteller om i kapittelet. Josimar beviser altså at Gunnarssons uttalelse stemmer, selv om det hadde gått en tid siden det skjedde.

Etter publiseringen opplevde Josimar både positive og negative reaksjoner. Dokumentaren ble diskutert i forum på internett⁴, hvor det både ble diskutert om hvor god Gunnarsson faktisk var, og hvor god dokumentaren var. Her møtte Josimar både blandede reaksjoner fra leserne hvor noen mente at Josimar ikke hadde noe nytt å komme med, mens andre påpekte hvordan Josimar satte fokus på at frikjent ikke nødvendigvis betyr uskyldig. I tillegg diskuterte også andre medier dokumentaren. Et eksempel er Dagbladets Morten Pedersen som noen uker etter publisering skrev en kommentar hvor han hevder at «Josimars heksejakt på Solbakken og Hallén ødelegger bladets gode journalistikk» (Pedersen, 2016). Pedersen er ikke nådig i sin kommentar hvor han hevder at Josimar har en skjult agenda. Gjennom flere artikler har Josimar skrevet blant annet om Jim Solbakken. Pedersen skriver i sin kommentar at det ikke er god journalistikk å gjøre Solbakken til en skurk. Han trekker også fram sakene om Yngve Hallén hvor han mener at det ligger en agenda bak. Selv med Pedersens harde tone trekker han også fram det positive med Josimars dokumentar. De beskrives som en viktig aktør i norsk sportspresse og at de har levert et viktig og godt gjennomført arbeid. Dagen etter svarte

⁴ <https://forum.klanen.no/showthread.php?34846-Josimar-med-180-siders-dokumentar-om-Stengel-Gunnarsson-saken>

Josimar på innlegget. Josimar forklarer at de ved to tilfeller har omtalt Solbakken, sist i forbindelse med dokumentaren. Det førte til at NFF ønsket å granske Solbakken. Ingenting skjedde, «noe som bare understreker behovet for kritisk og undersøkende journalistikk på feltet» (Melnæs, 2016). På påstanden om at de hadde en agenda med dokumentaren uttaler de:

Vi innrømmer det, Josimar har en agenda: Å lage et best mulig fotballblad. Vi driver med fotballjournalistikk, og har ambisjoner om å dekke alt innen fotballen; som fagfelt, kulturfenomen, samfunnsaktør og politisk aktør og som bransje. Ved å drive journalistikk på disse feltene har vi, ifølge Pedersen, en agenda mot Hallén og Solbakken (Melnæs, 2016).

Kommentator og journalist Andreas Seilaas beskriver dokumentaren som «sterk lesning». Sterk fordi den handler om krim og økonomi som Josimar bringer inn i sportsjournalistikken. Seilaas mener også at gjennomgangen metter både behovet for detaljerte beskrivelser om hva som har skjedd i en av Norges-historiens mest omtalte fotballrettssaker og det dekker underholdningsbehovet, på grunn av dokumentarens «juicy» detaljer (Seilaas, 2016).

5. Analyse del 2: Intervjuanalyse

Analysens andre del tar for seg intervjuene som ble gjennomført med de fire informantene, og ser på sportsjournalistikk i lys av teorien som har blitt presentert tidligere i oppgaven.

Informantene fikk i starten av intervjuene noen spørsmål som gikk generelt på sportsjournalistikk, for at jeg skulle få tegnet et bilde av deres forståelse av sportsjournalistikken gjennom deres tid som journalister. En slik generell forståelse kan være med på å bidra til en forståelse om hvorfor den *undersøkende* delen av sportsjournalistikken er som den er i norske redaksjoner. Videre baserte intervjuene seg på overgangssaken og de ulike redaksjonenes arbeid med saken. I denne delen av analysen søkes det å finne likheter eller ulikheter mellom de ulike journalistene, og hvordan de tolker dagens sportsjournalistikk i henhold til temaene som ble tatt opp.

5.1 Tradisjon og endringer med tiden

Sportsjournalistikk har som felt høstet mye kritikk. Blant annet har journalistene blitt beskrevet som en heilagjeng som har dyrket fram sine helter, og noen stiller spørsmålet ved om det kommer til å stoppe (Anderson, 2001). Raymond Boyle beskriver sportsjournalistikken som noe av det viktigste i nyhetsjournalistikken, og de har klart å holde på sine faste lesere (Boyle, 2017, s. 493). Tradisjonelt har alle de tre mediehusene drevet med sportsjournalistikk siden starten.

Budstikka som ble stiftet i 1898 har i dag egen sportsleder. André Strømnes forteller at det å være sportsjournalist har endret seg veldig de siste årene, og at en sportsjournalist i dagens sportsredaksjoner har mange oppgaver under et idrettsarrangement. Arbeidsdagene er hektiske og man kan ha ansvaret for å skrive en stor sak, samtidig som man skal lage notiser og sidetopper i tillegg til en sportsbørs fylt av tall. En rask gjennomgang av Budstikkas sportsseksjon på nett viser alt fra en bildeserie og intervju fra en håndballkamp, en nyhetssak om at Stabæks trener gir seg, en nyhetssak om en OL-kandidat og en bildeserie fra et lokalt skirenn. I Budstikka skal alle med når sporten skal fylle spaltene sine. Samtidig skal de også kunne levere de dypere sakene som er en potensiell førsteside.

Også journalistene i TV2 møter ulike oppgaver i sin hverdag som sportsjournalister. For

informanten i denne studien startet TV2-karrieren med å dekke fotballklubben Brann og følge laget tett. Han fulgte treninger og kamper og vaktet klubbens indre liv rundt overganger, konflikter og laguttak og fikk et vidt spekter av saker om økonomi, spillere og agenter. Dette var en ny og lærerik erfaring journalisten. Nå er oppgavene i redaksjonen mange. Den ene dagen skal en knøttekamp med idretts glede dekkes, og den andre dagen skal idrettsledere stilles til veggs fordi de har gjort noe de ikke har lov til.

– Det gjør jo sportsjournalistikken så interessant, at vi har et så vidt spekter, sier journalist John Christian Lundstadsveen.

Sportsredaksjonen skal formidle underholdning og følelser, og de skal være vaktbikkja som følger med.

Et viktig aspekt å inkludere i arbeidet med intervjuene er at svarene kommer fra kun fire journalister i tre ulike redaksjoner, og at funnene derfor gjelder for de få informantene som er med i undersøkelsen. Derfor kan arbeidsdagene og arbeidsmetodene i andre redaksjoner se annerledes ut, men en generell forståelse jeg har om dagens redaksjoner, er at det ønskes journalister er «allroundere», altså som kan jobbe med ulike sjangre og tema. Selv om sportsjournalistikken dreier seg om sport, viser intervju svarene at også journalistene i sporten må være forberedt på å jobbe med alt mulig innenfor feltet, og at det ikke bare er de koselige sakene som blir prioritert. Her skiller journalistene i Josimar seg ut fra journalistene i de to andre redaksjonene, da Josimar jobber med sin nisje som er fotball, mens TV2 og Budstikka jobber med alle idretter og temaer innenfor dette. Tekstanalysen viser også at dette også kan trekkes inn i overgangssaken, selv om denne saken var adskillelig mer alvorlig en mye av dekningen i sportsjournalistikken ellers. Dekningen inneholdt alt fra små referater til lengre intervjuer og analyser, i tillegg til livedekning,

5.2 Fra kjendiser til storindustri

Siden Josimar ble startet i 2009 har det vært det eneste magasinet som har viet hele sin tid og plass til undersøkende sportsjournalistikk, og fotball er sporten de fokuserer på. Håvard Melnæs har vært med i Josimar siden starten. Han uttaler at sportsjournalistikken har blitt bedre de siste årene, men at han har sett en utvikling hvor tabloidavisene “kjendifiserte” sport- og politisk journalistikk. Det betyr at temaer som kjærestes, tatoveringer og det nye huset stod på blokk når utøvere skulle intervjues. I de senere årene har sportsjournalistikken

blitt bedre også på det undersøkende feltet. Også Lars Johnsen trekker fram den manglende kritikken i sportsjournalistikken, og beskriver dagens sportsjournalistikk som en del av underholdningsbransjen, med hederlig unntak. Den handler om hjemme hos-reportasjer, lokalaviser som heier på sine egne og lite etterforskning. Når det da kommer noen som er kritiske, blir det ofte overfladisk. Det beskrives hvordan sportsjournalistikken har vært mer opptatt av å ha et kjendisfokus enn et undersøkende fokus, og at den kritiske distansen til kilder blir borte.

Slik Boyle setter fokus på, er mangelen på kunnskap om businessverden en viktig faktor i undersøkende sportsjournalistikk (2006, s. 97). Også i dagens sportsjournalistikk har mangelen på kunnskaper blitt kritisert, men også mangelen på sportsjournalister som ser på bindinger mellom næringslivet, politikere og fotballklubber. Den kritiske sportsjournalistikken handler om enkelthendelser og enkeltpersoner i stedet for systemet. Johnsen trekker sammenligninger til begrepet «toy department» som beskriver at sportsnyhetene tidligere var sett på som et mindre verdig felt enn andre journalistiske felt (von der Lippe, 2013, s. 33), og forklarer at det alltid har vært slik. Den undersøkende sportsjournalistikken har generelt vært nedprioritert.

Som det eneste undersøkende magasinet for sportsjournalistikk i Norge har Josimar i flere år skilt seg ut med sin journalistikk. De har satt fokus på fremmedarbeidere, tildelingen av fotball-VM og har vært med å påvise at tildelingen har skjedd gjennom grov korrupsjon. Eksemplene som trekkes fram viser hvordan Josimar har bidratt til den undersøkende sportsjournalistikken i Norge. Likevel mener Melnæs at sportsjournalistikken har en lang vei å gå, og problematiserer hvor lite fokus det har vært på fotball-VM i Qatar og hvor mange som dør under de ekstreme arbeidsforholdene. Josimar har stått i forgrunnen for norsk undersøkende sportsjournalistikk gjennom flere år, og har også blitt brukt som eksperter på feltet.

Fortsatt er det vel knapt nevnt i VG og Dagbladet at folk dør i Qatar, det sier vel litt, for hvem er det Urix ringer da? Jo, det er Josimar, for vi har kunnskaper om dette. Så når jeg sier at norsk sportsjournalistikk har blitt bedre de siste årene så tenker jeg fortsatt at de har en lang, lang vei å gå (Melnæs, 09.11.17).

Et annet aspekt som går igjen er at mange som driver med undersøkende sportsjournalistikk i dag, ikke er sportsjournalister. Kritikken har ifølge Johnsen bestått av munnhuggeri heller enn «follow the money» hvor man ser på bransjen og bransjekulturen. Det har lenge vært et

problem at sportsjournalistikken har seilt sin egen sjø uten at noen egentlig har gravd i omstendighetene.

Det handler om kjøp og salg, det er stort sett en kjøp og salg-bransje av spillere, mennesker. Alle andre selger jo ting og der er det strenge regler som man må følge, men i fotballen så gir man faen i reglene. Også er det ingen som reagerer på det, ingen som problematiserer det (Johnsen, 04.12.17).

Journalisten i TV2 som deltok i studien forklarer derimot at han har i bakhodet at det ligger en enorm industri i sporten. Dagens sportsjournalistikk er på bedringens vei, og det er kommet en mye større bevisstgjøring på at det ikke bare er idrettsformidling og formidling av kamper og renn som skal ut på deres plattformer. Som andre har også de begynt å se at idrettslag og klubber jobber med penger. Det er i ferd med å bli en storindustri, og det er viktig å se på større klubber som omsetter for millioner av kroner.

– Det synes jeg vi har blitt dyktigere til de siste årene, det å kunne innse at det faktisk er ekte penger, det er ikke monopol, forklarer Lundstadsveen.

Informantene i studien er generelt enige i hvordan sportsjournalistikken i dag drives, og stiller seg forstående til kritikken som har kommet på feltet, om at det har vært for lite undersøkende journalistikk, men at sportsjournalistikken handler om mer enn bare fotballstjernens nye bil og skiløperens nye kjæreste. Det synes likevel interessant at TV2-journalisten trekker frem at det som skjer i kulissene i sporten er viktigere og viktigere for redaksjonen. Slike saker har ikke dominert TV2s sportssatsing, men en observant leser kan likevel se hvordan flere sportsredaksjoner i de siste årene har satt søkelyset på de enorme summene som florerer i idretten.

5.3 Mot bedre tider

Det har heldigvis løsnet i tradisjonen for undersøkende sportsjournalistikk i Norge de siste årene, og flere arbeider av undersøkende art har preget sportsjournalistikken. De legges merke til, og VG Sporten kunne i smykke seg med et diplom etter SKUP-konferansen for 2017, for deres arbeid for å komme under huden til Norges Idrettsforbund og deres pengebruk. Det krever mye å drive undersøkende journalistikk, og kanskje er ikke redaksjonene godt nok lagt opp til at journalistene får muligheten til det. En del av kritikken har vært at journalistene ikke har nok kunnskaper til å grave, men journalistene i studien vil ikke svartmale situasjonen.

Lundstadsveen i TV2 trekker blant annet fram privilegiet med å kunne rådføre seg med andre når de står overfor en vanskelig sak.

Vi er mindre “stolt” i og med at vi kan spørre om det vi lurte på i større grad. Terskelen er lavere for å tilegne seg kunnskaper, men er du en god journalist så skal du spørre og prøve og finne ut av ting (Lundstadsveen, 29.11.17).

Strømnes i Budstikka trekker fram at nyutdannede journalister i dag ofte har journalistutdanning eller en bredere utdanning og derfor er bedre til å lese regnskap eller å vite hvor man skal henvende seg for å få informasjon. Også han søker til andre journalister dersom hans egne kunnskaper ikke rekker til.

Hvis jeg jobber med en sak av økonomisk art og jeg kjenner at det er noe jeg ikke har grep på, så går jeg selvfølgelig til noen tallknusere eller noen økonomijournalister, og kanskje vi også setter ned et reportasjeteam og samarbeider om det (Strømnes, 15.11.17).

Johnsen i Josimar er enig i at sportsjournalister bør få grave, men at det er for mange som ikke har gode nok kunnskaper. Å ha en god nyhetsteft handler om å skjønne hvor det ligger en sak. Kritikken som stammer fra Helge Østbye bygger på rettssaken i overgangssaken og gikk først og fremst på at sportsjournalister er dårlig egnet til å dekke saken ordentlig (Johansen, 2013). På en annen side mente Østbye at man ikke har den kritiske avstanden man må ha til sportsfeltet, noe flere av journalistene i studien har sagt seg uenig i. Johnsen forteller at man i overgangssaken må skjønne dynamikken i overgangsmarkedet for å se at noe ikke stemmer. Det vil nødvendigvis ikke en som ikke er interessert i feltet se. Melnæs støtter utsagnet om at sportsjournalister har hatt for lite kunnskaper, og forteller at det ikke har vært en kultur for å ha et behov for en slik type kunnskaper. Han mener det er et redaktøransvar å sette premissene for hvilken type sportsdekning avisene skal ha.

Det står altså ikke så ille stilt med sportsjournalistikken som kritikken har vist, selv om den enda har en vei å gå, og journalistene var nøye med å trekke frem mulighetene til å samarbeide med andre journalister hvis de havnet i situasjoner hvor de ikke hadde gode nok kunnskaper selv. Temaet om hvor viktig gode kunnskaper er i den undersøkende sportsjournalistikken kan best belyses av dokumentaren til Josimar som handler om mye mer enn bare en dekning med referater som ikke krevde dypere kunnskaper. Journalistene viste hvor mye som ligger bak i kulissene, og beskrev også nøye under intervjuet hvordan deres kunnskaper kunne brukes til å forstå saken bedre. Ved å kjenne til spillerne, markedet og de dynamikkene som ligger bak hadde journalistene muligheten til å forstå ting i saken som

kanskje er vanskelig å forstå for andre som ikke har like dype kunnskaper. Selv om journalistene mente at de hadde gode nok kunnskaper eller muligheten til å grave, må min kunnskap som forsker rundt dette felte og min fortrolighet til informantene sees på med et kritisk blikk. Fordi jeg selv mangler disse kunnskapene og ikke har en dypere oversikt over hvordan dette faktisk er i resten av sportsjournalistikken, må det påpekes at dette er refleksjonene til de få journalistene som ble intervjuet i denne studien. Det kan tenkes at journalistene ønsket å fremstå best mulig og derfor svarte slik de gjorde. I tillegg vil journalistenes beskrivelser av omstendighetene rundt overgangssaken høres logisk ut fordi jeg er fortrolig med journalistenes kunnskaper, men det er vanskelig å vurdere hvorvidt det de forteller meg faktisk stemmer helt. Jeg som forsker må derfor ha i bakhodet at informantene snakket til meg som forsker, og at deres oppfatninger var personlige meninger.

5.4 Overgangssaken

Alle journalistene trekker overgangssaken fram som en sak som ikke er i nærheten av noe de hadde vært borti før. Den var stor både i alvorlighetsgrad og i omfang. For TV2 utløste undersøkelser av et tips det som skulle bli en av de største dekningene i sportsjournalistikkene de siste årene, mens Budstikka opplevde å stå på stedet hvil med en sak ingen hadde sett maken til. For journalistene i Josimar resulterte arbeidet med overgangssaken til 300.000 tegn og en sak som var ti ganger så lang som et vanlig arbeid.

Den 12. oktober 2011 skulle Norge bli vitne til det som etter hvert utviklet seg til å bli omtalt som overgangssaken. Rundt to uker tidligere hadde TV2-journalist Lundstadsveen fått et tips om at noe kunne foregå rundt overgangen til Veigar Páll Gunnarsson. Redaksjonen visste ingenting om hvem som var solgt ved siden av eller hvilke avtaler som var gjort, men fikk høre at det var snakk om én spiller. Som forsker er det viktig at å vurdere dette med et kritisk blikk. Journalistene ønsker å verne sine kilder, og ville derfor naturlig utelate enkelte detaljer fra intervjuet. Det kom ikke frem i intervjuet med TV2-journalisten om journalisten visste hvem som ga tipset eller om det var et anonymt tips, noe som må tas til etterretning. Fordi jeg ikke vet hvor dette tipset stammer fra, er det også ekstra viktig å vurdere journalistens refleksjoner med et kritisk blikk, og ta med i analysen at alle journalistene valgte en viss tone om sine kilder fordi de alle ønsker å verne sine kilder, og at enkelte detaljer derfor kan være skjult for meg som forsker.

5.4.1 Arbeidsdagene

Ettersom dagene gikk fant journalistene i TV2 ut mer og mer rundt tipset som hadde kommet. Det utviklet seg til å bli det Lundstadsveen omtaler som «et puslespill hvor brikkene falt på plass i henhold til bekreftelsene». Noen dager senere dro TV2 til franske Nancy som var Gunnarssons daværende klubb. De fikk bekreftet at det eksisterte en videresalgskausul, og Lundstadsveen forteller at de reagerte på flere ting som virket merkelig med saken. Så fort de begynte å grave i tipset de hadde fått, skjønte journalistene at det var noe som ikke stemte. At det var snakk om en sum på én million kroner for en spiller som på den tiden var så god som Gunnarsson virket usannsynlig.

Her var det fullt av uavhengige kilder som reagerte på saken og som gjorde at vi klarte å sette sammen puslespillet med de ulike bitene. Vi skjønte det rimelig tidlig, og vi ville ikke gå på intervjuobjektene å avsløre at vi hadde noe på saken før vi hadde noe på plass. Så den 12. oktober bestemte vi oss for at vi måtte gå på Vålerenga og Stabæk slik at de ikke fikk tid til å snakke sammen og samkjøre noen forklaring (Lundstadsveen, 29.11.17).

I kulissene viste det seg derimot at de involverte hadde rukket å snakke sammen. Noen dager tidligere var de blitt informert via fotballagent Jim Solbakken, som også ble en sentral brikke i overgangssaken. Lundstadsveen forteller at de likevel ikke klarte å komme med en forklaring på saken, og ikke kunne svare på konfrontasjonen fra TV2. Dagene før saken ble sluppet var intense i TV2-redaksjonen. I ettertid har tekstmeldinger mellom de involverte vist av TV2 var godt informert om hva som skjedde. Disse tekstmeldingene har i etterkant kommet fram både i TV2s arbeid og i Josimar.

Mens TV2 og Budstikka jobbet mye med overgangssaken mens den pågikk begynte Josimar sitt arbeid med dokumentaren etter at saken var ferdig. Arbeidsdagene beskrives av Melnæs som lange, og han var lite hjemme. Rundt seks kvelder i uka gikk til arbeid med dokumentaren. Selv om arbeidet var tidkrevende, forklarer han at arbeidet var lystbetont og at han ikke syntes synd på seg selv, selv om han hadde dårlig samvittighet for å være så mye borte fra familien. Også Johnsen beskriver arbeidsdagene som spennende, men lange. Hans oppgave var å sitte på Nasjonalbiblioteket og på politihuset hvor han måtte skrive ned ting som hadde kommet fram. Han reiste også til Island for å besøke Veigar Páll Gunnarsson, og i perioden før utgivelsen gikk dagene ut på å fikse bilder og tekst. Lundstadsveen i TV2 forteller at det var fantastisk å jobbe med en så stor sak. Det var en befrielse å kunne sette av ressurser til å kunne fordype seg, og han gikk inn i en boble hvor han hele tiden var inni saken.

Det er viktig å påpeke at Josimars arbeidsdager på mange måter ikke kan sammenlignes med arbeidsdagene i andre redaksjoner, og derfor er vanskelig å trekke slutninger fra. Hverken journalistene i Budstikka eller TV2 hadde muligheten til å bruke like mye tid på å jobbe med overgangssaken som det Josimar hadde. Mens journalistene i Josimar kunne bruke hver eneste arbeidsdag, i tillegg til fritiden, hadde de to andre redaksjonene også andre prioriteringer som måtte tas hensyn til. Med tanke på arbeidsdagene er det dette som skiller redaksjonene mest fra hverandre. Likevel tolker jeg journalistenes beskrivelser av arbeidsdagene som å være ganske like. De inneholdt mange og lange undersøkelser, og ble av alle journalistene beskrevet med stor entusiasme. Det er vanskelig å sammenligne hvordan disse arbeidsdagene var sammenlignet med andre journalister som driver med undersøkende journalistikk, men Josimars journalister brukte så mye tid utenom arbeidstiden til å jobbe med overgangssaken at det er vanskelig å sammenligne dem med journalistene ellers. Igjen er det også viktig å trekke frem at utvalget representerer et fåtall journalister, og at disse beskrivelsene derfor kun gjelder i de tre redaksjonene som er undersøkt.

Den såkalte Lynx-rapporten som viste alle overgangene i norsk fotball fra 2007 til 2011 viste flere tegn til grov kriminalitet hvor ingenting ble gjort, og denne rapporten var satt i gang av overgangssaken. Motivasjonen til journalistene i Josimar ble å få tak i dokumentasjon for å fortelle noe om bransjekulturen i norsk fotball. Arbeidet utviklet seg til å bli en 180 siders lang dokumentar, og det var en utfordring alltid å ha en sammenhengende tekst.

Det var motivasjonen vår, å se på norsk fotball – ikke som et sånt underholdningsperspektiv, men å se hvordan norsk fotball fungerer, at det er en bransje som ikke har vokst fra barnesykdommene sine (Johnsen, 04.12.17).

Underholdningen ikke var hovedmotivasjonen med dokumentaren. Resultatet ble likevel et naturlig underholdningsperspektiv fordi man skal lage en så god leseopplevelse som mulig.

– Vi jobbet mye med å få teksten bra, men det skulle jo ikke bli 180 sider. Men vi satt der med dokumentasjon, motstridende bevis og elendig aktorat. Underholdninga ligger jo i det, sa Johnsen under intervjuet.

I tillegg til å fokusere på overgangene generelt, fokuserte de også på situasjonen rundt Stabæk, som flyttingen til Telenor Arena. Journalistene brukte det de kunne om bransjen for å kontekstualisere saken. Dramaet bygges opp av dramaturgien, men fokuset i dokumentaren ligger mest i nyheten.

I TV2 var det én ting som var viktigst i arbeidet, nemlig at det ikke skulle være mye føleri. De skulle forholde seg til fakta, og etter at de hadde avslørt saken var det politiet og påtalenemnda i NFF som førte saken videre. Saken ble da mer hendelsesstyrt, men journalistene var ekstremt opptatt av at folk ikke skulle få gå ut og prate bort fakta som saken dreide seg om. Lundstadsveen forklarer at han irriterte seg over lettvinne løsninger andre mediehus gjorde, som for eksempel å være et mikrofonstativ for å få noen få store overskrifter i stedet for å stille tøffe spørsmål.

Det kan tolkes slik at selv om arbeidsdagene og måten redaksjonene jobbet med dekningen av overgangssaken var ulike, var mye likt. Alle journalistene var opptatt av å få frem detaljene i saken, og at det som kom frem skulle være riktig. Ettersom dagene gikk kom det mer og mer fakta på bordet, og det var derfor viktig for journalistene å holde hodet kaldt. Det kan stilles spørsmål til hvorfor saken ble mer hendelsesstyrt etter hvert som den ble overtatt av politi og påtalenemnda. Dette er også noe som gjenspeiles i dekningen, ved at man ser at mange av artiklene som kom etter hvert for det meste dreide seg om dagene i retten. Det kan altså virke som om den undersøkende journalistikken etter hvert i dekningen stod litt på stedet hvil, noe journalistene burde strebet mer for å unngå etterhvert som saken pågikk. Josimar som ikke fulgte overgangssaken mens den gikk, men heller samlet all informasjonen i etterkant, er et eksempel på hvordan dekningen kunne være uten å bli for hendelsesstyrt.

For en som står på sidelinjen til denne saken, er det flere ting som virker ulogisk i overgangssaken, både i rettssalen og ellers. Journalistene i Josimar forklarer hvordan de opplevde at det var flere ting i saken som ikke stemte med det de blant annet opplevde i rettssalen. Johnsen, som var flere dager i rettssaken, forteller hvordan de involverte hadde problemer med å forklare seg allerede fra saken ble sluppet av TV2. Alle var enige om at TV2 hadde et forsprang, og resten kom ruslende etter med noen nye opplysninger. Journalistene både i Josimar og TV2 brukte mange timer for å skrive ned SMS-er sendt mellom de involverte i saken. Jo mer Josimar jobbet med dokumentaren, jo viktigere ble det å få med hele konteksten. Johnsen beskriver hvordan de kunne se ting som ikke hang sammen, og hvordan ting som kom fram i retten ikke stemte. Et av eksemplene som kommer fram i dokumentaren er hvordan interessen for Stengel skulle være så stor at hotellet måtte stenge. Dette ble hevdet av Inge Andre Olsen i retten. Stabæk var derimot usikker på om de skulle gi Stengel kontrakt. Denne usikkerheten hadde ikke fantes hvis de hadde visst at han kunne selges til utlandet for et tosfret antall millioner. Journalistene så at ting som ble skrevet i

interne e-poster og interne SMS-er var det stikk motsatte enn det de hevdet senere i retten. Derfor var det viktig at de var to som jobbet med saken, slik at de alltid kunne spille ballen til hverandre. Hver eneste feil måtte kunne tilbakevises. I tillegg fokuserte Josimar også på situasjonen rundt Stabæk, og viste hvorfor det var viktig å fokusere på blant annet økonomien i klubben som allerede var ganske hardt rammet. Melnæs forklarer hvordan den økonomiske pikære situasjonen også kunne vise motivet til hvorfor Stabæk gjorde som de gjorde. Hvis de måtte betale to millioner til Nancy, som de ikke hadde, ville det kanskje være dråpen.

– Folk som er i desperate situasjoner gjør desperate ting, forklarte Melnæs.

Dette viser også hvorfor det var viktig å sette fokus på overgangssaken, hvorfor den ble så stor den ble og hvorfor både TV2 og Josimar valgte å fokusere så mye på saken som de gjorde.

5.4.2 Kildearbeid

Mens TV2 hadde fått en gavepakke hvor de fikk tips, tilgang til kilder og en stor avsløring, skulle overgangssaken vise seg å bli en stor utfordring for Budstikka, lokalavisa til fotballklubben Stabæk. Sportsleder André Strømnes beskriver dagene som vanskelige. Med TV2s forsprang med tilgang til all informasjon og kilder, stod Budstikka totalt uforberedt og på bar bakke. Gode råd ble dyre når TV2 allerede hadde vært i Frankrike og gjort intervjuer. I teoridelen i denne studien kom det fram kritikk rundt journalister og deres nære forhold til kilder, men Strømnes trekker fram at de, på tross av at de ikke hadde nære forhold til de involverte, hadde en relasjon til kildene i Stabæk. Likevel skulle det vise seg bli vanskelig å få uttalelser fra de involverte klubbene.

Vi hadde en fortrolighet blant kildene i Stabæk om at vi ville gjøre en grundig jobb, og vi prøvde å gå til våre kilder for å prøve å få de til å komme med sine versjoner av saken og sine kommentarer til saken. Men de ble jo lukket med én gang. Stabæk stengte jo det med en gang og var veldig 'proffe' kommunikasjonsmessig. Så vi fikk jo ikke noe fra noen. Det ble mye av den typen at det ble sitatjournalistikk (Strømnes, 15.11.17).

Som nevnt tok det rundt to uker fra det første tipset kom til saken sprakk i media. Da hadde TV2 allerede drevet med undersøkende journalistikk lenge, og det ble for Budstikka vanskelig å få eget stoff fordi ingen kilder ville snakke og TV2 derfor satt med alt stoffet alene. Budstikka kontaktet eksperter på idrettsjuss og prøvde å få egne vendinger på saker, men Strømnes trekker igjen fram at det var ekstremt vanskelig å få noe eget. En sak Strømnes

trekker frem, var da en kilde i Stabæk stilte opp på et intervju. Sportslederen påpeker at dette var senere i prosessen.

Da ønsket han liksom å prate ut å komme med endel ting, og da følte vi at vi hadde fått mer enn de hadde fått andre steder. Men da gjorde han det, litt i fortrolighet med at han visste hvem jeg var og at jeg var en redelig journalist. Han ville bli sitert på de tingene han sa, selvfølgelig (Strømnes, 15.11.17).

Med tanke på kritikken som har kommet om lokalaviser, om at de er lokalsjåvinistiske, ukritisk refererende med journalister og redaktører som «mikrofonstativ» er Strømnes' tanker om overgangssaken interessant. Sportslederen påpeker at det var vanskelig å få noe eget om saken, og at de ikke hadde en fordel med å være lokalavis, fordi kildene lukket seg og ikke ville prate. Likevel fikk de kjeft fra de involverte for ikke å være støttende nok mot «sine egne». På en annen side innrømmet Strømnes i intervjuet at han hadde blitt brukt som mikrofonstativ én gang i saken, men at han lot kildene snakke fordi det var en relevant saksopplysning. Som vist i den tekstanalytiske delen fikk likevel Budstikka intervjuer med flere sentrale personer som ikke andre redaksjoner fikk.

Flere av informantene nevner i intervjuene at det etterhvert ble vanskelig å drive med journalistikk rundt overgangssaken fordi klubbene ikke tillot de involverte å snakke med pressen. Slik man ser både av Josimars dokumentar *De frikjente* og TV2s dokumentar *Frifinnelsen* kom mye av det undersøkende arbeidet etter at saken var avsluttet og frifinnelsen hadde kommet. Selv for TV2 som hadde fått servert tipset om en mulig skandale og fått muligheten til å snakke blant annet med Nancy, skulle det vise seg å bli en utfordring. Lundstadsveen forklarer at de i andre medier ble beskrevet som «den store stygge ulven» av kildene, og at de ble snakket negativt om. I stedet for å snakke om saken, ble fokuset flyttet til TV2 som budbringer. De fikk også kritikk fra kildene som mente at de ikke hadde fått uttale seg.

De hevdet etter hvert at TV2 ikke ville la de komme til ordet og det opplevde vi som feil, for vi ville ha de i tale, men de mente at vi hadde en agenda i måten vi stilte spørsmål og vinklet saken vår på. Men det hadde vi ikke, vi var som sagt veldig opptatt av å få svar på de spørsmålene vi lurte på. Når vi ikke fikk svar på de spørsmålene så ga vi oss ikke, og de ble selvfølgelig lei fordi de ikke ga oss de svarene vi spurte om (Lundstadsveen, 29.11.17).

Overgangssaken utviklet seg til å bli en alvorlig sak hvor de involverte risikerte flere år i fengsel. I TV2 var de bevisste på å tørre å stå i saken, selv om reaksjonene fra de involverte ikke lot vente på seg.

Er du i frontlinjen må du tørre å stikke hodet fram, og da må du tørre å møte de selv om vi fikk piss hver gang vi møtte de med hvor jævlig vi var som holdt på med dette og stilte de spørsmålene (Lundstadsveen, 29.11.17).

Det viser seg at Budstikka som lokalavis ikke hadde noen fordeler når det kom til å få kilder i tale. Det de derimot oppdaget ettersom tiden gikk og saken ble ferdig, var at de involverte i etterkant hadde et behov for å fortelle hvor skuffet de var over Budstikkas dekning.

–Vi var jo en lokalavis og skulle liksom være på lag med de som er lokale og det skulle være utgangspunktet, forteller Strømnes.

De var ifølge han på ingen måte noe heiagjeng for sin lokale klubb i tiden før og under overgangssaken. Selv om de har fått enkelte negative reaksjoner, har det ikke ødelagt forholdet til de involverte i dag, nesten seks år senere. Strømnes opplevde at noen var bitre underveis, og noen mente at de skulle prøve å undersøke TV2s arbeid og sette dem til veggs. Han forklarer at det var vanskelig å skulle sjekke en annen redaksjons arbeid. Det var én av tingene avisen fikk reaksjoner på. Han trekker blant annet fram et eksempel hvor noen mente at Budstikka ikke hadde gjort jobben sin fordi de som lokalavis ikke hadde prøvd å undersøke TV2s arbeidsmetoder. TV2-journalist Lundstadsveen forteller at det var vanskelig for andre mediehus å hive seg på saken da TV2 allerede hadde de rette kildene og undersøkelsene.

Melnæs i Josimar har mye erfaring med undersøkende journalistikk. Han har fått mange nei når han har oppsøkt kilder, men forklarer at det krever noen egenskaper for å grave. Det var Johnsen som begynte å grave i overgangssaken i Josimar, men våren 2015 tok de en avgjørelse på å gå «all in» med saken. De tok kontakt med mange mennesker og søkte innsyn i rettsdokumenter, som de måtte skrive ned for hånd fordi de ikke kunne kopiere de. Dette arbeidet gjorde at det ble mer og mer viktig for journalistene å få med hele konteksten. Det ble viktig å samarbeide med hverandre, og at begge måtte ha like god kunnskap om sakskomplekset.

Hvis du trækker feil én gang så er hele dokumentaren ødelagt. Vi må kunne tilbakevise én simpel feil. Vi hadde jobbet med den så lenge at Stabæk var forberedt på at den kom ut, Vålerenga var forberedt på at den kom ut, NFF var forberedt på at den kom ut; og ingen ville samarbeide med oss. Vi fikk kilder over alt, men innad la vi en strategi for hvordan vi skulle møte saken når den kom og ikke gi kommentarer til noen og håpe at saken skulle forsvinne etter hvert (Melnæs, 09.11.17).

Arbeidet Josimar-journalistene gjorde resulterte i deres største utgave noen sinne. Johnsen forklarer at han kun har fått positive tilbakemeldinger, bort sett fra at noen i Stabæk ikke mente at det var bra. Han trekker fram at selv Budstikka, som bare refererte, fikk kjefte. De

som hadde forventninger på seg om å være mikrofonstativ tok ikke den rollen, men de var heller ikke på den motsatte siden og drev med undersøkelser.

I Asker satt sportsredaksjonen i Budstikka og opplevde at de ikke fikk gjort mye rundt overgangssaken. Kildene var lukket og ressursene er ikke slik som i Josimar hvor de kunne sette av hele arbeidsdagen til saken. Når sportsleder Strømnes ser tilbake på kritikken han møtte fra kildene, kommer han på en sak. Tidlig i saken hadde TV2 skrevet om Rosenborgs bud på Gunnarsson, og Strømnes ble tipset om at summene TV2 opererte med var feil. Dette viste seg også å stemme.

- Jeg skjønnte jo litt at dette var opplysninger som noen ønsket å få ut, samtidig var det også relevant, for det var en saksopplysning som ble bekreftet av Rosenborg også, forteller Strømnes og nevner at flere ønsket å komme med uttalelser.

Om vurdering av kilders uttalelser forklarer han:

- Man må jo vurdere det profesjonelt hele tiden. Det må man si, og det gjelder sikkert all journalistikk, at når man står der og det koker med nye opplysninger herfra og derfra med kilder her og der som vil påvirke, så må man prøve å være kald i hodet.

5.4.3 utfordringer

Det har vært mange utfordringer med overgangssaken, både i omfang og arbeidsmetoder. Fordi utvalget kun belyser tre redaksjoner, er det utfordringene fra disse type redaksjonene som kan diskuteres. Likevel kom informantene med beskrivelser som mest sannsynlig gjaldt for flere redaksjoner, da overgangssaken generelt var en så annerledes sak enn det sportsredaksjoner i Norge ellers dekker. For Budstikka var det en helt ny situasjon for alle, hvor et høyt profilert idrettslag var anklaget for noe som havnet i retten. Som en del av lokalavisen i Bærum visste journalistene at man i ettertid måtte se hverandre i øynene, og de snakket underveis om å ta gode vurderinger og ikke bli revet med. Når kildene lukket seg, stod de på stedet hvil uten mulighet til å komme med sin egen journalistikk. Strømnes trekker flere ganger fram utfordringene med dette, det var ingen som ville snakke og det ble nærmest umulig å undersøke noe som helst når de ikke hadde noe å gå på.

For Lundstadsveen i TV2 var det en utfordring å holde seg i skinnet. De skulle ikke være i noen ordkrig, men skulle presentere saken. De var redaksjonen som faktisk avdekte hele

saken og stilte de rette spørsmålene. Han irriterte seg over de som i ettertid gikk til angrep på TV2, men fortalte at de måtte bite det i seg selv om de ble kritisert.

Også for Josimar var det flere utfordringer. Melnæs forteller at en av utfordringene var å holde tunga rett i munnen, og å dokumentere at det som ble sagt i retten var stikk i strid med bevisene. En fellesnevner fra flere av informantene, er at de mener at det er flere ting som skurrer med saken. Melnæs mener den største utfordringen var størrelsen på prosjektet. Også Johnsen trekker fram dimensjonen. Med en sak som var ti ganger så stor som en vanlig sak var det en utfordring å disponere stoffet riktig. Dersom man skal ha en kronologisk gjennomgang skal det være et bakteppe med hvorfor man gjør det.

Nå er vi i juni 2011, hva skjer? Hva blir sagt? Men så må du også forklare hvorfor det er galt, så da må du dra inn det som er sagt før eller skal bli sagt fremover i tid. For hvis du bare drar gjennom kronologisk så vil ikke vedkommende huske det som er sagt på side to, på side 40 (Melnæs, 09.11.17).

Dette er en av hovedgrunnene til at de tre redaksjonenes dekning skiller seg fra hverandre. Mens TV2 og Budstikka fulgte en løpende dekning og måtte sørge for å få informasjonen ut på en rask og effektiv måte, måtte Josimar alltid ha i bakhodet hvordan de presenterte sitt stoff. Dekningen i TV2 og Budstikka var naturlig kronologisk med flere referater, mens Josimars dokumentar ikke alltid presenterer informasjon i kronologisk rekkefølge. Derfor måtte journalistene alltid sørge for å presentere stoffet på en ryddig og forståelig måte. Selv om skriftlige dokumentarer skiller seg fra TV, kan man se en sammenheng med Whannels beskrivelse av sporten i et skjæringspunkt mellom nyheter, lett underholdning og drama. Hovedmotivasjonen var å få frem nyheten og alle nye opplysninger, men det måtte bli gjort på best mulig måte slik at leserne ønsket å lese, og det hadde en naturlig dramaturgi.

Mens Josimar har muligheten til å fortsette å grave, er det ikke en like stor selvfølge i TV2. Lundstadsveen forteller at han har veldig lyst til å fortsette og grave, men at det har vært en tøff tid med kutt. Noe som har måtte lide er sportsjournalistikken, og også han trekker fram at sportsjournalistene skal gjøre alt fra fotballkamper til håndballarrangementer og Tour de France.

Da er spørsmålet; hva ønsker man? Jeg er egentlig helt klar på at journalistikk er den beste salgsvaren for at folk skal bry seg om oss. Av den grunnen at journalistikk alltid kommer til å engasjere folk. Jeg tror TV2 kommer til å være en aktør i samfunnet med våre daglige sendinger med at vi faktisk bryr oss om hva som foregår. Er vi der det skjer så legger folk merke til oss. Så journalistikken blir stadig viktigere (Lundstadsveen, 29.11.17).

Josimar kommer til å fortsette å være en viktig aktør innenfor undersøkende sportsjournalistikk, men også for magasinet som lever av undersøkende journalistikk finnes det utfordringer. Økonomi trekkes fram som hovedproblemet for redaksjonen. Med en sterkere økonomi ville de kunne brukt enda mer penger på undersøkende journalistikk, og selv om magasinet går rundt er det ikke en gullgruve. Det ønskes alltid mer penger til graving.

6. Oppsummering

I denne masteroppgaven har problemstillingen vært følgende: *Hvordan praktiseres undersøkende sportsjournalistikk i ulike deler av norsk presse?* Forskningsspørsmålene har vært: *Hvordan ble «overgangssaken» dekket av TV2, Budstikka og Josimar? Hvilke likheter og ulikheter kan man se på redaksjonene som er analysert?* Med overgangssaken som case og teori om undersøkende journalistikk som grunnlag har jeg intervjuet fire sportsjournalister fra TV2, Budstikka og Josimar. og gjort en tekstanalyse av artikler skrevet om den såkalte «overgangssaken» i disse redaksjonene.

Intervjuene med de fire journalistene viser at det enda er lite undersøkende sportsjournalistikk i norsk presse, selv om dette er et felt som har bedret seg de siste årene. I TV2 og Budstikka preges arbeidsdagene av at journalistene skal dekke alt innenfor sportsjournalistikken, noe som kan føre til at det kan settes av mindre ressurser til graving. Selv i Josimar som er et magasin for undersøkende sportsjournalistikk, vises det at det er utfordrende å drive med undersøkende journalistikk, selv hos dem. Den økonomiske situasjonen gjør at de ikke har så mange ressurser som ønskelig, og journalistene legger vekt på at det enda er mye upløyd mark i sportsjournalistikken.

Det vises tydelig at det har vært et problem at journalister og kilder har hatt et for nært forhold. Dette har ført til en mer overfladisk sportsjournalistikk med mangel på kritikk. Sportsjournalistikken har lenge hatt et fokus på stjerner og deres liv, heller enn et undersøkende fokus. Likevel mener ikke journalistene at det er en mangel på kunnskaper for å grave i sportsjournalistikken. Journalistene er generelt kunnskapsrike og har også muligheter til å rådføre seg med andre journalister. Journalistene var også i intervjuene opptatt av å påpeke at sportsjournalistikken er på bedringens vei, og har blitt betydelig bedre de siste årene.

I den tekstanalytiske delen ble alle artiklene skrevet av de tre redaksjonene fra den første artikkelen om overgangssaken kom ut, til etter at rettssaken hadde vært gjennomgått. Av disse artiklene ble to artikler fra TV2, én artikkel fra Budstikka og ett kapittel fra en Josimar-dokumentar valgt til videre analyse, som etter alle mål presentert her, passer inn i definisjonen av undersøkende journalistikk. Intervjuene med journalistene viser i stor grad enighet om hvordan sportsjournalistikk drives, mens tekstanalysen avdekker både likheter og ulikheter i

dekningen. På bakgrunnen av dette vil jeg trekke fram noen viktige tema som kan brukes for å oppsummere den undersøkende journalistikken i de tre redaksjonene;

Det første temaet er *undersøkelser*. Undersøkende journalistikk kan oppsummeres med seks prinsipper, utformet av Nils Hanson. Artiklene som ble analysert i dybden i dette arbeidet hadde alle en kritisk innfallsvinkel som satte søkelys på det som ikke fungerte som det skulle i overgangssaken. Opplysningene hadde stor allmenn betydning, og redaksjonene hadde selv tatt initiativ til å grave i disse skjulte opplysningene. I tillegg var artiklene eksklusive fordi publikum fikk ta del i opplysninger som ellers ville vært skjult. Redaksjonene hadde få artikler i deknningen som passer direkte inn i de kriteriene til Hanson som han mener bør være oppfylt for undersøkende journalistikk. Det betyr likevel ikke at deknningen av overgangssaken ikke inneholdt undersøkende artikler. Alle artiklene som kom i deknningen av overgangssaken er et resultat av den undersøkende journalistikken TV2 gjorde. Undersøkende journalistikk handler ikke bare om hvilke opplysninger som kommer fram, men også om arbeidsmetodene som blir brukt. Et eksempel på dette er deknningen av SMS-ene i overgangssaken; som hadde vært skjulte. Selv om det ikke var journalistene selv som fant denne informasjonen, med tanke på at de lå tilgjengelig hos politiet, har de fortsatt skrevet disse ned, undersøkt konteksten og fått de fram i lyset, noe som sannsynligvis ikke ville skjedd dersom de ikke ville arbeidet slik.

Alle redaksjonene nevnt her opplevde motstand under arbeidet, blant annet fordi kilder nektet å snakke. Lokalavisen Budstikka opplevde motstand fordi kildene forventet å ha avisen på sitt «parti», men på grunn av sakens størrelse og relevans stoppet ikke motstanden noen av redaksjonene fra å jobbe videre med saken. Kildene jobbet seg i mellom for å informere om at TV2 var på saken, og gjorde det etterhvert vanskelig for redaksjonen å få tak i kilder. TV2 fikk også mange negative tilbakemeldinger, mens Budstikka igjen med et greit forhold til kildene i Stabæk den dag i dag. Sportslederen forteller at noen var bitre fordi avisen ikke hadde prøvd å etterprøve TV2s opplysninger, men det ble erfart som vanskelig. Også TV2 på sin side fikk kraftige reaksjoner på sitt arbeid med overgangssaken. Lundstadsveen fortalte under intervjuet i forbindelse med denne studien at han erfarte at TV2 ble snakket ned som «den store stygge ulven», og at de involverte prøvde å flytte fokuset fra saken til de som først formidlet den, altså TV2.

Et overraskende funn med tanke på reaksjoner, er at mens Budstikka og TV2 fikk kraftige reaksjoner på sin dekning, fortalte Josimar at de ikke hadde fått nevneverdig med negative reaksjoner. Johnsen forteller om reaksjoner som har vært utelukkende positive, unntatt noen i Stabæk som var negative til dokumentaren. På bakgrunn av dette, kan det se ut til at de som mest kritisk og undersøkende var de som fikk minst motstand, mens de to redaksjonene som fulgte saken med refererende artikler fra de involvertes uttalelser var de som fikk mest motstand. Dette er noe som kan stilles spørsmål til, og som krever nærmere undersøkelser for å kunne gi et konkluderende svar. Det kan være flere grunner til dette, men de involverte ytret at Budstikka var «deres» avis, og at avisen derfor skulle være støttende. TV2 opplevde at de ble gjort til den store stygge ulven, som kan komme av at de involverte følte seg urettferdig behandlet og derfor gikk i mot som et forsvar. I Josimars tilfelle uttalte journalist Håvard Melnæs at ingen involverte ønsket å samarbeide selv om de visste at dokumentaren kom til å komme. Likevel opplevde også de at enkelte var kritiske til dokumentaren, men reaksjonene var i all hovedsak positive.

Neste nøkkeltema er *sjanger og innhold*. Hva angår sjanger var TV2 og Budstikkas artikler som ble analysert nyhetsartikler. Den første saken TV2 kom med, som er den første artikkelen som ble nærmere analysert, er en klart undersøkende artikkel som avfødte nye opplysninger som de fulgte nøye opp i tiden som kom. I selve dekningen var det både referater fra rettssalen, lengre intervjuer med de involverte og kommentarer. Innenfor kommentar og intervju var det Budstikka som skilte seg ut. Det er naturlig at flere av sakene både TV2 og Budstikka kom med var relativt like, fordi mange av sakene tok opp detaljer som hvem som skulle i retten, hvordan dagene i retten var og hva som ble utfallet. Budstikka hadde også vanskeligheter med å komme med egen undersøkende journalistikk fordi TV2 eide saken, og det var vanskelig å få folk i tale. Josimars dokumentar er vanskelig å sammenligne med noen av de andre artiklene i dekningen av overgangssaken, fordi den er mye lengre, mer omfattende og en helt perifert beslektet sjanger. Josimar viser hvordan de har brukt dokumentarsjangeren godt, og evner gjennom hele dokumentaren å holde på leserens nysgjerrighet selv om den inneholder mye informasjon, og saken i seg selv kan være komplisert. Artiklene som ble nærmere analysert i analysedelen var alle journalistisk motiverte.

Selv om de ikke åpenbart innehold elementer fra drama og underholdning, kan man se

elementer av disse aspektene. Det dramatiske kom av hvor alvorlig saken kunne utvikle seg til å bli. En av Tippeligaens beste spillere kunne ha vært del av en ulovlig overgang, en advokat kunne ha ulovlige bindinger og hva med Stabæk? Var overgangene et resultat av den kaotiske situasjonen klubben var i? Josimars dokumentar kan også sies å ha et underholdningsspekter. For å holde en leser i hele 180 sider må man ikke bare presentere fakta, men også presentere det på en måte som gjør at leseren alltid ønsker å lese videre, og sørge for at leseren ikke faller ut.

Siste nøkkeltematema er *kilder*. Sportsjournalister har generelt sett høstet kritikk på flere punkter, blant annet for å være for nære sine kilder, og ikke å ha nok kunnskaper til å grave. Denne kritikken kjente de intervjuede journalistene seg ikke åpenbart igjen i. De var derimot enige i at sportsjournalister har hatt for nære forhold til kildene sine. Det ble av Melnæs under intervjuet i forbindelse med studien beskrevet som en omgangskrets som fjerner den kritiske distansen. Han uttalte at dette har ført til en dårligere og mer overfladisk journalistikk, mens en annen informant uttalte at det er en balansegang. Man er avhengig av et stort nettverk, og må vise at man er til å stole på. Under overgangssaken var ikke dette nære forholdet et problem, og ingen av de intervjuede journalistene hadde et personlig forhold til noen av de involverte. Overgangssaken inneholdt mye informasjon, blant annet i form av skjulte dokumenter som kom fram i retten. En av journalistene uttalte i intervjuet at det kreves enkelte egenskaper for å grave. Man kommer til å få mange nei, og da gjelder det ikke å gi seg. Alle de tre redaksjonene har brukt mange kilder og journalistene brukte flere dager på å lete fram skjult informasjon.

Artiklene som ble nærmere analysert fokuserer på uoverensstemmelser mellom budene på Gunnarsson og salgssummen, bindinger og situasjonen rundt Stabæk. Allerede fra første artikkel viste TV2 hvor alvorlig saken kunne bli, og dermed at det har stor betydning å dekke slike saker. Selv om den første artikkelen baserte seg på et tips, tok TV2 selv initiativ til å følge opp tipset, og fikk flere viktige kilder tidlig i deknningen.

Selv om flere ting var likt i deknningen, ser man noen klare forskjeller i deknningen til de tre redaksjonene, men i TV2s to artikler og Budstikkas ene artikkel som ble undersøkt nærmere er det ikke mange fundamentale forskjeller. Likhetstrekkene i deknningen tegnes av saker som ofte omhandlet samme tema, lignende struktur og like kilder. Det som skiller seg ut er Josimars dokumentar. Josimar brukte dokumentaren sin til å sette ting mer i en klarere

kontekst, og er et klart undersøkende arbeid. Dette er ikke overraskende, da Josimar er et magasin for undersøkende sportsjournalistikk. Det som er påfallende i analysen av første kapittel i dokumentaren, er hvor mye mer enn bare detaljene rundt selve overgangssaken de har gått dypere inn i. De gikk nøye gjennom alle detaljer både rundt bindinger, økonomi og overgangene og gir leserne et større bilde av situasjonen enn det TV2 og Budstikka gjør. Budstikkas artikkel skiller seg klart fra deknningen de hadde ellers, med en mye mer kritisk innfallsvinkel enn de andre sakene.

Det vises tydelig at TV2 har hatt ressurser til å følge saken tett, og i perioder kom det ut flere saker hver dag som handlet om overgangssaken. Selv om Stabæk er det lokale fotballaget til Budstikka, fortalte sportslederen om at de også må ha andre prioriteringer, selv når det kommer slike store saker mot en lokal klubb. Likevel er det forventninger om at Budstikka skal dekke Stabæk, noe som gjorde at også de måtte følge opp overgangssaken. Budstikka hadde et fokus som var mer sentrert mot personer, noe som gjorde at de skilte seg ut med å ha lengre intervjuer som de var alene om.

6.1 Forslag til å styrke undersøkende sportsjournalistikk

Først og fremst må sportsjournalistikken sørge for en profesjonell distanse mellom journalist og kilde. Sportsjournalistikken har tidligere blitt beskrevet til å være «journalistikkens leketøysavdeling» (se Rowe 2007). Som journalist bør man derfor bygge seg opp et solid kildenettverk bestående av uavhengige kilder som man ikke har et forhold til utenom det profesjonelle. Å ha kilder som er villig til å snakke med en i en vanskelig sak, vil hjelpe journalistene med å gjøre flere undersøkende arbeider i sportsjournalistikken. På mange måter kan man si at forholdet mellom journalister og kilder er noe av det som har høstet mest kritikk fra andre enn sportsjournalistene selv. Et høyst interessant moment er at også sportsjournalistene i min studie trakk fram hvor nære disse kildeforholdene er. Sportsjournalister er altså selv klar over dette nære forholdet, selv om dette selvfølgelig ikke gjelder alle.

Undersøkende sportsjournalistikk krever ressurser, som kanskje er det største problemet for flere redaksjoner. Fordi journalistene og pressen skal være en *vaktbikkje* bør graving være en naturlig del av en redaksjon. Redaksjonene bør også arbeide for å la flere journalister jobbe

sammen med undersøkende arbeider over tid. Dette ble trukket fram som positivt hos journalistene i studien som hadde samarbeidet med andre under arbeidet med overgangssaken. Sportsjournalistene bør i tillegg ha kunnskaper som gir de muligheter til å se hvordan ting foregår i kulissene. Med tanke på overgangssaken var det viktig å se hvordan alt hang sammen, noe man kan gjøre hvis man har grunnleggende kunnskaper om tema som juss og økonomi.

Først og fremst kan dagspressen la seg inspirere av magasinpressen med tanke på tidsbruk og sjangerbruk, og hvordan man kan løse lengre arbeider. Likevel er det vanskelig å lage lengre arbeider i en avis med et gitt antall sider, men man ser flere eksempler på hvordan redaksjoner har gjennomført undersøkende journalistikk. På mange måter er metodene både dagspressen og magasinpressen bruker i undersøkende journalistikk like, men det er likevel vanskelig å sammenligne disse da Josimar skiller seg sånn ut sammenlignet med Budstikka og Josimar. De bedriver alle undersøkende journalistikk, men Josimar gjør det i et større omfang enn det de andre redaksjonene gjør.

6.1.1 Forslag til videre forskning

Denne studien gir oversikt over undersøkende sportsjournalistikk og hvordan overgangssaken ble dekket i tre redaksjoner. Studien bidrar til forskningen på et felt som nærmest er fraværende. Ved å skissere undersøkende sportsjournalistikk som felt, kan framtidige arbeider bruke studien som et grunnlag for å beskrive situasjonen på nåværende tidspunkt. Det presenteres også ulike teoretiske perspektiver som i andre arbeider kan brukes videre som grunnlag for forskningen. Studien viser at den undersøkende sportsjournalistikken er i endring, men at det enda trengs mer arbeid rundt dette. Dette gjelder også i forskningen, og arbeidet kan derfor være et bidrag til å vise hvilken forskning som har vært gjort på temaet.

I videre forskning kan det eksempelvis gjøres kvantitative innholdsanalyser over tid for å gi en oversikt over hvor mange undersøkende arbeider som finnes i ulike sportsredaksjoner. Det vil med kvantitative undersøkelser være mulig å tallfeste hvordan det står til med dagens undersøkende sportsjournalistikk, noe som ikke er gjennomført i denne studien. Det bør også strebes etter å gjøre større undersøkelser av sportsredaksjonene i Norge som kan vise bredden i dagens sportsredaksjoner og hvordan undersøkende sportsjournalistikk utføres fremover, og

om de arbeidene som er gjort innenfor dette feltet bidrar til at flere redaksjoner nå ønsker å grave. Det kan også gjøres undersøkelser på andre deler av sportsjournalistikken enn de skriftlige artiklene, for eksempel på TV-dokumentarer fra inn- og utland.

7. Konklusjon

Det har ikke vært en tradisjon for undersøkende sportsjournalistikk hverken i utlandet eller i Norge, og dette har vært et lite undersøkt felt også i forskningen. Journalistene i denne studien tegner et bilde av et felt som har endret seg de siste årene, og som er i bedring. Kvaliteten på sportsjournalistikken har blitt bedre, men sportsjournalistikken som felt har enda en lang vei å gå. Den har lenge vært en del av underholdningsbransjen hvor et stort fokus har vært å trekke fram stjernestatusen til utøverne. Flere eksempler tyder likevel på at sportsjournalistikken nå er i en positiv endring.

Grunnen til at den undersøkende sportsjournalistikken praktiseres slik den gjør i redaksjonene er på grunn av forutsetningene de har. Mens Josimar kunne bruke måneder på å trekke i ulike tråder for å komme fram til hele konteksten, fulgte TV2 sakens naturlige gang, og hadde en klassisk undersøkende journalistikk som førte til en rekke granskninger. Etter hvert ble deknningen mer hendelsesstyrt. Budstikka som lokalavis måtte også fylle spaltene daglig og stod nærmest på stedet hvil da saken kom. Som lokalavis hadde de en forventning om å være talerør for lokalmiljøet og «sine egne». Dette gjorde at de fikk mer personfokus og lange intervjuer med involverte, som er det beste beviset på at de var en lokalavis i deknningen. Med en kort inndeling kan det konkluderes med at Budstikka fulgte *menneskene* i saken, med eget stoff som inkluderte intervjuer og kommentarer, TV2 fulgte *saken* med egne avsløringer som førte til en enorm dekning, og Josimar fulgte *omstendighetene* og satte hele overgangssaken i en kontekst med den vanskelige situasjonen i Stabæk.

Ikke alle artiklene i deknningen virket undersøkende, fordi den undersøkende journalistikken ikke nødvendigvis kommer tydelig fram i sakene på trykk. Det kan dermed ligge mange forberedelser forut for publisering av en artikkel. Derfor er det viktig å få fram at artiklene som ble analysert er et resultat av undersøkende journalistikk utført av TV2, selv om den ikke virket undersøkende per definisjon. Derfor kan man også si at det var mer undersøkende journalistikk rundt overgangssaken enn det kanskje virker, fordi undersøkende journalistikk også handler om hvilke arbeidsmetoder man bruker. Referater fra rettssaken med vitneutsagn, skjulte dokumenter og kommentarer kan også sees på som undersøkelser, selv om det kanskje ikke er redaksjonene selv som har *undersøkt* for at disse skulle komme fram, noen ganger kan det være nok å søke om innsyn i et rettsdokument – noe man ofte får.

Budstikka hadde andre typer saker fordi de blant annet fikk intervjuer med flere sentrale personer, som hverken TV2 eller Josimar fikk. Sportsleder Strømnes fortalte i intervjuet at de ikke hadde noen fordeler med å være en lokalavis fordi de ikke fikk ut info, men på bakgrunn av tekstanalysen kan man faktisk se at de involverte har vært mer villig til å snakke med lokalavisen enn andre redaksjoner. Budstikka er en lokalavis som skal se folk i øynene etterpå, og som har forventninger om å være lokalmiljøets stemme. Dette kom blant annet fram når involverte som ønsket å snakke ut fikk muligheten til det. Likevel fikk lokalavisen kraftige reaksjoner i etterkant, noe som viser hvor vanskelig det kan være og være lokalavisen i en alvorlig sak.

Josimar har helt andre forutsetninger for undersøkende journalistikk enn TV2 og Budstikka. De har mer tid, jobber kun med undersøkende journalistikk og har også plass til å skrive lengre artikler. Derfor blir også resultatet annerledes enn hos andre redaksjoner. Likevel møter redaksjonen også utfordringer. Undersøkende journalistikk krever god økonomi, og journalistene uttalte at de gjerne skulle hatt bedre økonomi og flere ansatte.

Styrken med studien er at den presenterer tanker og refleksjoner fra journalistene selv, og derfor kan trekke generelle konklusjoner om dagens sportsjournalistikk. Journalistene har også bidratt med å beskrive hvordan arbeidsdagene under overgangssaken var, som hjelper å tegne et bilde av hvorfor dekningen ble som den ble. Likevel er det vanskelig å konkludere hvordan sportsjournalistikken i Norge er generelt kun ved å se på tre redaksjoner og én case. Utvalget er lite og bør være større hvis man skal konkludere med hvordan hele feltet er. Med grunnlag i denne studien vises det likevel hvordan det står til i dagens sportsredaksjoner med tanke på undersøkende journalistikk, og studien kan brukes for videre forskning på feltet. Drømmesituasjonen ville vært å lage en større studie med flere undersøkende saker og flere redaksjoner, og dette er noe man kan videreføre i forskningen framover. Forskningen bør også inkludere sportsjournalisters forhold til kilder og hvorfor dette forholdet har vært så tett i akkurat sportsjournalistikken.

Referanser

- Allern, S. (2001). *Nyhetsverdier : om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Allern, S. (2015). *Journalistikk og kildekritisk analyse*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Bakkehaug, W. (2018). SVT-dokumentar: 16 norske skiløpere med mistenkelige blodverdier. Hentet 12.02 2018 fra https://www.nrk.no/sport/svt-dokumentar_-16-norske-skilopere-med-mistenkelige-blodverdier-1.13904563
- Botnen, S. O., Opheim, O. & Lersveen, E. A. (2018). Norge vant medalje-statistikken etter tidenes vinter-OL. Hentet 28.03 2018 fra <https://www.tv2.no/a/9703671/>
- Boyle, R. (2006). *Sports journalism : context and issues*. London: SAGE.
- Boyle, R. (2017). Sports journalism: Changing journalism practice and digital media. *Digital Journalism*, 5(5), 493-495. doi: 10.1080/2160811.2017.1281603
- Boyle, R., Dinan, W. & Morrow, S. (2002). Doing the business? Newspaper reporting of the business of football. *Journalism*, 3(2), 161-181.
- Brandås, F. & Odden, E. (1997). *Idrettens lakeier - Om sportsjournalister, makt og penger*. Oslo: H. Aschehoug & Co (W.Nygaard).
- Bratberg, Ø. (2014). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Carlsen, T. (2002). Tok Helskog så dundrende feil? . Hentet 31.10 2017 fra <https://journalisten.no/story/36902>
- Christiansen, A. K., Welhaven, L., Øgar, S., Stokstad, M. & Hernes, Ø. (2017). *Nådeløs åpenhet* (SKUP-rapport). Oslo: VG. Hentet fra <http://www.skup.no/wp-content/uploads/2017/03/vg-nndels-npenhet-metoderapport.pdf>
- Dale, R. S. (2011, 17.10). Nekter å miste fokuset. *Budstikka*, s. 16.
- Drangsholt, G. B. (2011). - Opsjonsavtaler ikke vanlig i norsk fotball. Hentet 25.04 2018
- Ekström, M. & Nohrstedt, S. A. (1996). *Journalistikens etiska problem*. Stockholm: Bokförlaget Rabén Prisma.
- English, P. (2017). Cheerleaders or Critics? *Digital Journalism*, 5(5), 532-548. doi: 10.1080/21670811.2016.1209082